

Täysistunto

Keskiviikko 28.2.2018 klo 14.00—18.58

Täysistunto alkoi klo 14.00. Täysistunto päättyi klo 18.58.

Puhetta johtivat puhemies Paula Risikko (14.00—16.00), toinen varapuhemies Tuula Haatainen (16.00—17.59) ja ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen (17.59—18.58).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Ilmoituksia

2.1. Vaalien toimittaminen

Euroopan parlamentin jäseneksi 1.3.2018 siirtyvän Elsi Kataisen tilalle on valittava jäsen suureen valiokuntaan, varajäsen perustuslakivaliokuntaan, jäsen hallintovaliokuntaan, varajäsen maa- ja metsätalousvaliokuntaan, varajäsen sosiaali- ja terveysvaliokuntaan sekä varajäsen Kansaneläkelaitoksen valtuutettuihin. Mainittujen toimielinten täydennysvaalit toimitetaan torstaina 1.3.2018 kello 16 pidettävässä täysistunnossa. Ehdokaslistat on jätettävä keskuskansliaan viimeistään 1.3.2018 kello 13.

2.2. Toimenpidealoitteet

Puhemiesneuvosto on 27.2.2018 päättänyt lähettää valiokuntiin toimenpidealoitteet TPA 62, 63/2017 vp, 1-10/2018 vp.

3. Tapani Töllin vapautuspyyntö tarkastusvaliokunnan jäsenyydestä ja puolustusvaliokunnan varajäsenyydestä

Vapautuspyyntö VAP 15/2018 vp

Ainoa käsittely

Eduskunta hyväksyi vapautuspyynnön.

Täydennysvaali toimitetaan torstaina 1.3.2018 kello 16 pidettävässä täysistunnossa. Ehdokaslistat on jätettävä keskuskansliaan viimeistään 1.3.2018 kello 13.

Pöytäkirja PTK 14/2018 vp

4. Pertti Hakasen vapautuspyyntö työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan jäsenyydestä

Vapautuspyyntö VAP 16/2018 vp

Ainoa käsittely

Eduskunta hyväksyi vapautuspyynnön.

Täydennysvaali toimitetaan torstaina 1.3.2018 kello 16 pidettävässä täysistunnossa. Ehdo-
kaslistat on jätettävä keskuskansliaan viimeistään 1.3.2018 kello 13.

5. Antti Kurvisen vapautuspyyntö tarkastusvaliokunnan varajäsenyydestä

Vapautuspyyntö VAP 17/2018 vp

Ainoa käsittely

Eduskunta hyväksyi vapautuspyynnön.

Täydennysvaali toimitetaan torstaina 1.3.2018 kello 16 pidettävässä täysistunnossa. Ehdo-
kaslistat on jätettävä keskuskansliaan viimeistään 1.3.2018 kello 13.

6. Anne Kalmarin vapautuspyyntö valtiovarainvaliokunnan varajäsenyydestä

Vapautuspyyntö VAP 18/2018 vp

Ainoa käsittely

Eduskunta hyväksyi vapautuspyynnön.

Täydennysvaali toimitetaan torstaina 1.3.2018 kello 16 pidettävässä täysistunnossa. Ehdo-
kaslistat on jätettävä keskuskansliaan viimeistään 1.3.2018 kello 13.

7. Äitiyslaki

Kansalaisaloite KAA 3/2016 vp

Valiokunnan mietintö LaVM 1/2018 vp

Toinen käsittely

Puhemies Paula Risikko: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotukset, joiden sisällöstä päätettiin ensimmäisessä kä-
sittelyssä. Keskustelu asiasta päättyi 27.2.2018 pidetyssä täysistunnossa.

Keskustelussa on Sari Tanus Antero Laukkasen kannattamana ehdottanut, että lakieho-
dotukset hylätään.

Selonteko hyväksyttiin.

Hyväksyminen ”jaa”, hylkääminen ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 122, ei 42, tyhjiä 1; poissa
34 (äänestys 1).

Pöytäkirja PTK 14/2018 vp

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyt, kansalaisaloitteen KAA 3/2016 vp sisältävät 1.—7. lakiehdotuksen. Eduskunta hyväksyi valiokunnan mietinnössä ehdotetun uuden, 8. lakiehdotuksen. Lakiehdotusten toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

8. Välikysymys koulutuksen tasa-arvosta

Välikysymys VK 1/2018 vp

Ainoa käsittely

Puhemies Paula Risikko: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 8. asia. Nyt annetaan vastaus edustaja Touko Aallon ym. allekirjoittaneiden välikysymykseen VK 1/2018 vp koulutuksen tasa-arvosta.

Valtioneuvoston vastauksen jälkeen käydään keskustelu välikysymyksen johdosta. Keskustelun ensimmäisen puheenvuoron käyttää edustaja Touko Aalto. Sen jälkeen keskustelussa on nopeatahtinen osuus, jolloin ryhmäpuheenvuorot saavat kestää enintään 5 minuuttia. Muut etukäteen varatut puheenvuorot käytetään ryhmäpuheenvuorojärjestyksessä, ja niiden pituus on enintään 5 minuuttia. Puhemiesneuvosto suosittaa, että nopeatahtisen keskusteluosuuden jälkeenkin pidettävät puheenvuorot kestävät enintään 5 minuuttia.

Pyydän ministereitä siirtymään ministeriaitioon. Välikysymykseen vastaajana toimii ministeri Grahn-Laasonen. — Olkaa hyvä, enintään 15 minuuttia.

Keskustelu

14.05 Opetusministeri Sanni Grahn-Laasonen: Arvoisa puhemies! Arvoisa eduskunta! Suomi tunnetaan tasa-arvoisesta peruskoulustamme. Olemme siitä ylpeitä. Satavuotiaan Suomen tarina on kertomus kansasta, joka on koko valtiollisen historiansa ajan määrätietoisesti laajentanut koulutukseen pääsyä ja rakentanut tasa-arvoisia mahdollisuuksia. Koko suomalainen yhteiskunta — ja, uskallan sanoa, myöskin eduskunta, me kaikki täällä — on sitoutunut koulutuksen tasa-arvoon. Halu rakentaa tasa-arvoisia koulutuspolkuja jokaiselle lapselle ja nuorelle taustasta riippumatta on yhteinen, se ei erota meitä. "Vahva perusosaaminen luo pohjan elinikäiselle uuden oppimiselle sekä tulevaisuuden tietojen ja taitojen omaksumiselle. Peruskoulun tasa-arvolupauksen tulee sisältää se, että kaikista lapsista ja nuorista ja heidän osaamisestaan pidetään huolta ja ehkäistään eriytymiskehitystä." Näin kirjoittaa tutkijaryhmä, jonka asiantuntemuksella suomalaista peruskoulua parhaillaan kehitetään.

Suomella on koulutusmaana monta kiistatonta vahvuutta: Suomalainen yhteiskunta arvostaa koulutusta, tutkimusta ja sivistystä. Meillä on vahva lukemisen kulttuuri. Meillä on maailman parhaat, korkeasti koulutetut opettajat, joita yhteiskunta arvostaa ja joilla on kansainvälisesti poikkeuksellisen laaja pedagoginen vapaus. Suomi on onnistunut yhdistämään erinomaiset oppimistulokset ja tasa-arvon. Suomessa koulua ei tarvitse valita. Koulujen väliset erot ovat maailman toiseksi pienimmät. Heikosti osaavien osuus on Suomessa EU-maiden alhaisin niin lukutaidossa, luonnontieteissä kuin matematiikassakin. Opettajamme tekevät kouluissa erinomaista työtä. Jokaisen perheen on voitava jatkossakin luottaa, että omasta lähikoulusta saa maailmanluokan opetusta. Suomen tulee olla maa, jossa lähin koulu on paras koulu.

Pöytäkirja PTK 14/2018 vp

Opiskelulle ei koskaan saa olla esteenä, minne lapsi on sattunut syntymään, millaisiin kotioloihin tai millä oppimisen lähtökohdilla. Koulutustakuusta pidetään tiukasti kiinni. Jokaiselle taataan toisen asteen koulutuspaikka. Jokaisesta koulutusmuodosta on polku eteenpäin. Jokaisella on mahdollisuus maksuttomaan korkeakoulututkintoon. Näihin lähtökohtiin hallitus on sitoutunut. Näiden vahvuuksien varaan Suomea rakennetaan myös jatkossa.

Maailman nopea muutos, teknologinen kehitys sekä työelämän kasvavat ja erikoistuvat osaamistarpeet haastavat koulutusjärjestelmiä kaikkialla maailmassa. Muutoksessa vahvojen perustaitojen ja -tietojen merkitys nousee kirkkaana esiin. Tarvitaan yleissivistystä, laaja-alaista ajattelun taitoa sekä kykyä ja halua oppia uutta. Monipuolinen lukutaito, matemaattinen osaaminen ja kielitaito luovat perustan, jonka varaan voi rakentaa omien vahvuuksien ja tarpeiden mukaan. Muutoksessa korostuvat myös osaamisen päivittämisen mahdollisuudet. Siksi hallitus on panostanut muutokoulutuksiin ja hakee nyt uusia malleja jatkuvalle oppimiselle ja osaajatarpeisiin vastaamiselle.

Arvoisa puhemies! Peruskoulun lähtökohdat luotiin aikana, joka näytti kovin toiselta kuin nykypäivän Suomi. Väestöpohjamme on moninaistunut, lasten perhetaustat ja oppimisen edellytykset vaihtelevat useilla mittapuilla. Esimerkiksi 7 prosenttia peruskoululaisista puhuu äidinkielenään muuta kuin suomea, ruotsia tai saamea — ja määrä kasvaa nopeasti. Lisäksi kodin ja muun kasvuympäristön vaikutus oppimistuloksiin on kasvanut. Teknologia avaa uusia mahdollisuuksia oppimiseen, mutta toisaalta tämän päivän peruskoulu kilpailee lasten ja nuorten huomiosta ennennäkemättömän tiedon ja viihteen tulvan keskellä.

Viimeisimmän Pisa-tutkimuksen aineisto kerättiin keväällä 2015, juuri edellisen hallituksen päättäessä työnsä. Tulokset osoittivat selviä varoitusmerkkejä peruskoulun tasa-arvon kannalta: tyttöjen ja poikien oppimiserot, sosiaalisen taustan merkitys ja alueelliset erot. Oppimistuloksissa Suomen huippuvuosi Pisassa oli 2006. Tuon jälkeen pistemäärät ovat olleet laskusuunnassa, vaikka ne ovatkin edelleen huipputasolla.

Hallitus suhtautuu oppimistulosten laskuun ja tasa-arvon huolenaiheisiin erittäin vakavasti. Ongelmat ovat olleet tiedossa pitkään, mutta vasta tämä hallitus on todella ryhtynyt uudistamaan peruskoulua. Kaikki peruskouluun liittyvät toimet on suunniteltu yhdessä parhaiden asiantuntijoiden, tutkijoiden, opettajien, kuntien ja vanhempien, kanssa. Peruskoulua tulee kehittää johdonmukaisesti, tutkimusperusteisesti ja pitkäjänteisesti — ei Pisaa tai muutakaan rankingia varten vaan lastemme parhaaksi. Asiantuntijat korostavat, että koulujen toimintaympäristö on pysyvästi muuttunut. Lasten eriytyvät taustat ja lähtötasot edellyttävät yksilöllisempää huomioon ottamista sekä opetussuunnitelmissa että koulujen arjessa.

Arvoisa puhemies! Tämä hallitus aloitti työnsä vaikeassa taloustilanteessa. Suomi oli pahasti velkaantunut. Säästöjä tehtiin kaikilta sektoreilta, mutta peruskoulun perusrahoitusta suojeltiin. Uudet opetussuunnitelmat otettiin käyttöön syksystä 2016 alkaen. Hallitus varasi vaikeasta taloustilanteesta huolimatta 90 miljoonan euron lisärahoituksen peruskouluun. Merkittävin osa tästä lisärahoituksesta käytetään opettajien lisäkoulutukseen ja tukeen. Uudet opetussuunnitelmat korostavat laaja-alaisia oppimisen kokonaisuuksia, tulevaisuuden taitoja, oppimisen iloa ja motivaatiota. Vain hyvinvoiva lapsi oppii. Koulua kehitetään kokeilevana, oppivana yhteisönä. Opettajankoulutusfoorumi uudistaa opettajien perus- ja täydennyskoulutusta. Opettajankoulutukseen ohjataan 50 miljoonaa euroa. Vastaavaa kehittämisrahoitusta ei ole ollut käytössä opettajankoulutukseen yli kymmeneen

Pöytäkirja PTK 14/2018 vp

vuoteen. Peruskoulunopettajien työtä tukee nyt 2 300 tutoropettajaa, jotka auttavat muita opettajia uuden opetussuunnitelman ja uusien työtapojen käytössä. Valtio rahoittaa tutoropettajatoimintaa 26 miljoonalla eurolla.

Hallitus on kaksinkertaistanut peruskoulun tasa-arvorahoituksen tälle vuodelle budjettiin. Se on tutkijoiden mukaan vaikuttava tapa tukea haasteellisten alueiden kouluja. Avustuksella voidaan palkata lisää opettajia ja koulunkäyntiavustajia. Lisäksi hallitus päätti erikseen avustaa 10 miljoonalla niitä kuntia, joilla on heikkomat resurssit kehittää koulutusta. Kieltenopetuksen kokeiluissa 25 000 lasta on päässyt varhaisemman kielenoppimisen piiriin. Luonnontieteiden ja matematiikan opiskelua edistetään 5 miljoonan euron lisärahoituksella. Lukutaitofoorumi laatii suuntaviivat lukutaidon ja lukemisharrastuksen edistämiseksi. Monilukutaito-ohjelma edistää varhaiskasvatuksen, esi- ja alkuopetuksen lukutaito-opetusta. Opetushallituksen yhteydessä toimiva kokeilukeskus tukee kehittämissytöä 14 miljoonan euron avustuksin.

Poikien asemaa tasa-arvon näkökulmasta selvitetään parhaillaan tutkijoiden toimesta TEAS-rahoituksella. Tutkimus valmistuu kevään 2018 aikana. Samoin olemme päättäneet käynnistää erityisopetuksen laajan arvioinnin.

Arvoisa puhemies! Toinen asiantuntijoiden selvä viesti on, että koulu ei voi yksin vastata haasteisiin samoin kuin ennen. Kasvatusvastuuta ei voi ulkoistaa, mutta yhteiskunnastamme voidaan tehdä lapsilähtöisempi ja perheystävällisempi. Hyvinvointiyhteiskuntamme monipuolinen palvelujärjestelmä on saatava toimimaan paremmin yhteen. Luukulta toiselle lähettämisen asemasta tarvitaan yhteistyötä, ongelmien korjaamisen asemasta tarvitaan niiden ehkäisyä. Lasten, nuorten ja perheiden tukemisessa mukana on oltava päiväkodit, neuvolat, koulut, nuorisotoimi, lastensuojelu, sosiaali- ja terveydenhuolto, liikuntapalvelut, kulttuuritoimi ja kirjastot yhdessä. Koko yhteiskunnan on toimittava lasten ja nuorten hyvinvoinnin puolesta. Hallitus siis tekee jo niitä asioita, mitä lapsiasiavaltuutetukin korosti viime viikolla. Juuri näitä tavoitteita ajetaan hallituksen lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmassa.

Arvoisa puhemies! Hallitus on päättänyt myös 19 kohdan ohjelmasta lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi, syrjäytymisen ehkäisemiseksi sekä koulutuksen ja työn ulkopuolella olevien nuorten määrän vähentämiseksi. Tämä tukee myös koulutuksen tasa-arvon toteutumista. Hallitus on luonut maahanmuuttajien tarpeisiin uuden luku- ja kirjoitustaidon koulutusmallin kansanopistoissa ja kansalaisopistoissa. Myös aikuisten perusopetus on uudistettu kokonaan. Nämä toimenpiteet edistävät tasa-arvoa erityisesti maahanmuuttajien osalta.

Tutkimukseen perustuva tieto varhaiskasvatuksen ja varhaisten vuosien merkityksestä lapselle on kasvanut valtavasti. Varhaiskasvatuksen vaikutukset näkyvät oppimistuloksissa ja koulutusvalinnoissa pitkään elämässä. Juuri varhaiskasvatus voi parhaiten tasata niitä lasten taustaeroja, jotka voivat johtaa vaikeuksiin myöhemmin. Hallitus on ottanut tavoitteeksi varhaiskasvatuksen osallistumisasteen nostamisen. Varhaiskasvatuksen maksuja alennettiin 70 miljoonalla eurolla. Keskituloisen kahden lapsen perheen maksut alenevat yli 1 200 eurolla vuodessa tämän vuoden alusta alkaen. 6 700 uutta perhettä pääsi kokonaan maksuttoman varhaiskasvatuksen piiriin. Hallitus lisäsi 28 miljoonaa euroa varhaiskasvatuksen henkilöstörakenteen kehittämiseen. Tuolla rahalla saadaan muun muassa 1 000 uutta yliopistokoulutettua opettajaa päiväkoteihin. Hallitus teetti asiantuntijoilla varhaiskasvatuksen tulevaisuuden tiekartan. Sen suuntaan lähdetään kulkemaan, kun kevään aikana käsittelyyn tulee uusi varhaiskasvatuslaki. Lain tavoitteena on lapsen edun ensisi-

Pöytäkirja PTK 14/2018 vp

jaisuus ja henkilöstön koulutustason nostaminen. Varhaiskasvatuksen laadun tärkein tekijä on osaava ja moniammatillinen henkilöstö.

Arvoisa puhemies! Vuoden alussa voimaan astunut ammatillisen koulutuksen reformi vähentää koulutuksen keskeyttämistä ja nuorten syrjäytymistä. Uusi rahoitusmalli edellyttää, että oppilaitokset huolehtivat jokaisesta opiskelijasta. Opintojen henkilökohtaistaminen tarkoittaa sitä, että yksilöllinen tuen tarve voidaan ottaa entistä paremmin huomioon jokaisen oppimispolulla. Reformi tarjoaa myös jatkuvan oppimisen mahdollisuuksia läpi työuran. Ammatillisen koulutuksen paikkoja on tarjolla suunnilleen kolmelle neljästä peruskoulun päättävästä, vaikka noin puolet valitsee ammatillisen koulutuksen, puolet lukion. Kun lisäksi lasketaan lukioiden aloituspaikat, tarjonta riittää koko ikäluokalle — koulutustakuu on saatu Suomessa toimimaan. Pääsääntönä tulee olla, että toisen asteen koulutuksen voi suorittaa lapsuudenkodista käsin. Reformin toimeenpanon tukemiseen on varattu yhteensä 60 miljoonaa euroa vuoteen 2020 asti.

Myös yleissivistävä, jatko-opintoihin valmistava lukio uudistuu. Tutkimusten mukaan suomalaiset lukiot antavat hyvää opetusta kautta maan. Hallitus tuo nyt erityisopetuksen kaikkiin lukioihin. Henkilökohtaista opinto-ohjausta lisätään ja ohjausvastuu ulotetaan myös lukion jälkeiseen aikaan.

Hallitus on myöskin teettänyt selvityksen toisen asteen opiskelun kustannuksista. Jatko-työssä etsitään nyt täsmätoimia, jotta varattomuus ei ole kenellekään opiskelun esteenä.

Korkeakoulujen opiskelijavalintojen uudistamisella sujuvoitetaan siirtymää korkea-asteelle ja vähennetään taustan vaikutusta valintoihin ja korkeakoulutukseen pääsyyn. Nämäkin uudistukset on laadittu tarkasti asiantuntijoita ja tutkijoita kuunnellen ja tasa-arvoon erityistä huomiota kiinnittäen.

Mielekäs harrastustoiminta ehkäisee syrjäytymistä, vahvistaa itsetuntoa, tukee oppimista, edistää hyvinvointia. Hallitus haluaa mahdollistaa jokaiselle lapselle ja nuorelle vähintään yhden mieluisan harrastuksen. Valmisteilla oleva harrastuspassi auttaa erityisesti heikommassa asemassa olevia nuoria. Edistämme harrastustoimintaa myöskin kouluissa ja päiväkodeissa. Taiteen ja kulttuurin kärkihankkeella on tuotu jo 60 000 lapselle ja nuorelle ammattilaisten ohjaamia harrastustunteja. Joka viides osallistuja on saanut sieltä uuden harrastuksen. [Eero Heinäluoma: Kuulostaa hienolta!]

Arvoisa puhemies! Edellinen hallitukselle esitetty välikysymys koski eriarvoistumista. Hallitus sai joulukuiselle vastaukselleen eduskunnan luottamuksen. [Eero Heinäluoma: Niukasti!] Nyt oppositio on tehnyt uuden välikysymyksen. Tällä kertaa teemana on eriarvoistuminen koulutuksessa. Tämä välikysymys on neljäs, jonka teemana on koulutus. Kuten edellisessäkin koulutusvälikysymyksessä, opposition huolenaiheet perustuvat pitkälti joko päätöksiin tai kehityskulkuihin, jotka ovat perintöä ajalta, jolloin oppositio itse oli hallitusvastuussa. [Kimmo Kivelä: Aivan niin! — Välihuutoja vasemmalta]

Toisin kuin edellinen hallitus, tämä hallitus ei lähtenyt etsimään säästöjä leikaten peruskoulun perusrahoituksesta eli kuntien valtionosuuksista. [Pia Viitasen välihuuto] Olemme suunnanneet peruskoulun uudistamiseen 90 miljoonaa euroa. Olemme kaksinkertaistaneet tälle vuodelle peruskoulun tasa-arvorahoituksen tutkijoiden suositusten mukaisesti. Olemme luoneet uuden rahoituksen alueellisen tasa-arvon tueksi. Tämä hallitus ei ole halunnut lisätä kuntien tehtäviä, eikä se ole ryhtynyt säästämään kuntien valtionosuuksia leikaten. Tulokset näkyvät kuntatalouden selvänä vakautumisena. Valtiovarainministeriön ennakotietojen mukaan kuntien vuosikate nousi viime vuonna ennätyksellisen korkeaksi. Peruskuntien lainakanta alentui ensimmäisen kerran koko 2000-luvulla. Vaikka alueellisia

Pöytäkirja PTK 14/2018 vp

eroja esiintyy, kunnilla on nyt yleisesti paremmat edellytykset tehdä viisaita panostuksia varhaiskasvatukseen ja peruskouluun.

Suomen koulutusjärjestelmä on maailmalla edelleen vetovoimainen esikuva — syystäkin. Suomen kouluja ja koulutuspolitiikkaa tutkitaan. Tulevaisuuden avaimia etsitään juuri Suomesta. Olemme onnistuneet yhdistämään korkeatasoisen osaamisen ja tasa-arvon.

Lopuksi esitän vetoituksen koko eduskunnalle: Puhutaan suomalaisille nuorille myönteisesti koulutuksen merkityksestä, luodaan uskoa tulevaan. Kerrotaan, että koulutus kannattaa ja opiskelu vie aina elämässä eteenpäin. Tasa-arvosta huolestamme on yhteinen. Ei anneta keskustelun noista huolista kuitenkaan saada opettajiamme uskomaan, että heidän työnsä tuloksia ei arvostettaisi. [Välihuutoja vasemmalta] Ei saateta yhtäkään perhettä, lasta tai nuorta uskomaan, että emme voisi heille antaa heidän ansaitsemaansa koulutusta — maailman parasta.

Puhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Sitten välikysymyksen ensimmäinen allekirjoittaja, edustaja Aalto, olkaa hyvä. — Enintään 15 minuuttia.

14.20 Touko Aalto vihr: Arvoisa rouva puhemies! Suomen menestystarina on kertomus ennen kaikkea koulutuksen voimasta, kertomus tasa-arvon ja sivistyksen voitosta, jolla tämä kansakunta on nostettu köyhydestä. Suomea on rakennettu sillä ajatuksella, että jokaisella lapsella on oltava oikeus edetä elämässään, että jokaisen lapsen unelmat ovat yhtä tärkeitä ja että yhdenkään koulutietä ei saa määrittää kotitausta tai varallisuus. Sillä tiellä tämä maa ei ole kulkenut siksi, että tie olisi helppo. Sillä tiellä olemme kulkeneet siksi, että se on oikein. Sillä tiellä kulkeminen on vaatinut eteenpäin katsomista ja rohkeutta. Sitä samaa rohkeutta meiltä täytyy löytyä myös tänään, jotta onnistumme pitämään huolta siitä perinnöstä, jonka olemme saaneet.

Arvoisa puhemies! Olemme kulkeneet pitkän ja välillä kivisenkin tien kansakouluajoisista kohti nykyistä peruskoulujärjestelmää. Ajatus peruskoulusta syntyi yhden suuren huomion ympärille aikoinaan: suomalainen koulutusjärjestelmä oli jäänyt selkeästi jälkeen muusta Länsi-Euroopasta, ja yksi syy tähän oli senaikaisen rinnakkaiskoulujärjestelmän vahvistama yhteiskunnallinen epätasa-arvo. Kun ongelmakohta huomattiin, korjaustyöhön ryhdyttiin sen vaatimalla vakavuudella. Työn tuloksena 1970-luvulla Suomessa siirryttiin maksuttomaan peruskoulujärjestelmään. Tarkoituksena oli taata kaikille lapsille tasa-arvoiset lähtökohdat opintielle.

Arvoisa puhemies! Me olemme saaneet nauttia peruskoulun mainetta ja kunniaa niittävistä hedelmistä liki 50 vuotta. Olemme kasvattaneet yhden maailman osaavimmista kansoista. Räätälin lapsista on kasvanut lääkäreitä ja tutkijoita. Maailmalla ihmetellään, miten me teimme sen. Eroa koulutettujen ja kouluttamattomien vanhempien lasten välillä on kavennettu aina viime vuosikymmeniin saakka. Nyt tuo kehitys on kuitenkin katkennut, ja mikä pahempaa, kehitys on kääntynyt väärään suuntaan. Suomen koulutusjärjestelmä — Suomen ihme — on vaarassa, ja siitä vastuussa on tämän maan hallitus, joka on lupaukset petettyään tehnyt historiallisen suuret leikkaukset koulutuspolun joka ikiseen kohtaan. Leikkaukset ovat olleet niin suuret, että niiden vaikutukset tuntuvat koko ikäluokan, jokaisen lapsen, arjessa.

Arvoisa puhemies! Viime viikolla lapsiasiavaltuutettu Kurttila luovutti eduskunnalle kertomuksen Suomen lasten oikeuksista ja hyvinvoinnin tilasta. Lapsiasiavaltuutetun mukaan elämme hyvinvointivaltion alisuorittamisen tilaa. Emme onnistu hyvinvointivaltion

Pöytäkirja PTK 14/2018 vp

keskeisessä tehtävässä. Emme onnistu riittävällä tasolla nostamaan heikossa asemassa olevia lapsia hyvinvoinnin, lahjakkuuden ja sosiaalisen nousun kärryille. Olemme ajautumassa kohti lasten luokkayhteiskuntaa, jossa kouluttamattomuus periytyy. Räättälin lapsesta ei tulekaan enää lääkäriä tai tutkijaa yhtä todennäköisesti kuin aikaisemmin. Hallitus lyö leimoja jo varhaiskasvatusvaiheessa, johon lapset eivät enää yhdenvertaisesti voi osallistua. Alueellinen eriarvoisuus kasvaa, kun osassa kuntia subjektiivista päivähoito-oikeutta on rajattu ja osassa ei. Helsingissä työttömän lapsella on oikeus täysipäiväiseen varhaiskasvatukseen, Oulussa ei. Lapsiasiavaltuutetun sanoja lainatakseni: "Sellainen lainsäädäntö, joka nimenomaisesti alleviivaa lapsen perhetaustan merkitystä, ei ole lapsen edun mukaista." Tätä ei hallitus ota kuuleviin korviinsa, vaikka kaikki maailman professorit sanoisivat tämän yhdessä kuorossa. Sama politiikka, jota tämä hallitus kohdistaa maan työttömiin, kohdistuu myös työttömien lapsiin.

Arvoisa puhemies! Tämän lisäksi olemme ajautuneet tilanteeseen, jossa oppimiserot ovat kasvussa. Sukupuolten väliset oppimiserot ovat OECD-maiden suurimmat — siis OECD-maiden suurimmat. Kuljemme kohti lasten luokkayhteiskuntaa tilanteessa, jossa perheen tulot ja vanhempien koulutustausta vaikuttavat lapsen oppimistuloksiin. Joka kahdeksas poika — korostan: joka kahdeksas poika — ei osaa lukea kunnolla peruskoulun jälkeen. Kyse on kansallisesta hätätilasta. Tästä huolimatta hallitus on leikannut kouluilta. Opettajilla on kädet täynnä töitä, eikä sijaisiakaan palkata enää kaikkialla. Hallitus myös heikensi tietoisesti varhaiskasvatuksen laatua kasvattamalla suhdelukuja niin, että yhtä aikuista kohden saa olla kahdeksan yli 3-vuotiaasta lasta. Tässäkin paikallinen eriarvoisuus korostuu, sillä jotkut kunnat ovat päättäneet olla kasvattamatta ryhmien suhdelukuja lain sallimaan maksimiin. Jyväskylässä hoitajalla on enemmän aikaa pitää lasta sylissään kuin Kempeleessä, sillä Kempeleessä yhden aikuisen vastuulla on enemmän lapsia. [Markku Rossi: Se on kyllä "Kempeleellä"!]

Hallitus on unohtanut, kuinka tärkeää ja raskasta työtä tuhannet varhaiskasvatuksen ammattilaiset ja opettajat tekevät.

Arvoisa puhemies! Erityisen suuressa vaarassa tippua työmarkkinoilta ovat ne 620 000 henkilöä, joilla ei ole toisen asteen koulutusta. Tämä on kiistämätön tosiasia. Samalla työelämä on murroksessa ja tulee vaatimaan entistä parempaa kykyä uusien osaamistaan koko työuran ajan. Hallituksen vastaus haasteeseen on käsittämätön. [Olavi Ala-Nissilä: Kyllä nyt on Soininvaaraa ikävä!] Hallitus leikkaa ammatilliselta koulutukselta rahoituspohjan silpuksi ja kutsuu sitä reformiksi. Hallituksen sanakirjaan voitaisiin lisätä sanan "reformi" kohdalle suomennos, jossa lukee isolla "leikkaus". [Simon Elo: Meillä sentään on sanakirja!] Nämä leikkaukset johtavat siihen, että yhä useampi nuori jätetään yksin työpaikalle opimaan. Samalla opettajia on jouduttu ja joudutaan jatkossakin irtisanomaan. Lähiopetuksen määrä on romahtanut, ja se kiihdyttää erityisesti eniten tukea tarvitsevien putoamista pois opinnoista. Tulevien vuosien aikana nämä leikkaukset johtavat alueelliseen eriarvoisuuteen, kun koulutuspaikkoja vähennetään ja toimipisteitä suljetaan pienemmiltä paikkakunnilta.

Arvoisa puhemies! On valitettavaa, että hallitus ei näe koulutuksen tasa-arvon rapautumista tarpeeksi tärkeänä kysymyksenä. Hallitus ei ole esittänyt tarpeeksi kattavia toimenpiteitä eriarvoistumisen ehkäisemiseksi opinpolun kaikissa vaiheissa. Lähes viisikymmentä vuotta sitten ei olisi syntynyt suomalaista ihmettä nimeltä peruskoulu, jos päättäjät eivät olisi tunnustaneet ja tunnustaneet, että silloinen järjestelmä oli eriarvoisuutta luova ja tasa-arvoa rikkova. Mikäli ei myönnä eikä näe virheen tapahtuneen, ei sitä myöskään voi korjata — ja tästä on kysymys, arvoisa hallitus. Tässä hallitus tekee suuren virheen laiminlyö-

Pöytäkirja PTK 14/2018 vp

mällä suomalaiset lapset ja koulutusjärjestelmämme. Hallitus ei voi väittää, etteikö ratkaisuja olisi olemassa. Niitä ovat oppositiopuolueet koko vaalikauden ajan kerta toisensa jälkeen esittäneet. [Eero Heinäluoma: Ja tutkijat myös!] Esimerkiksi vihreät esittivät eilen askeleita lasten luokkayhteiskunnan torjumiseksi: Ensiksikin Sipilän hallituksen koulutusleikkaukset on peruttava. Keskeisiä vihreiden esittämiä keinoja ovat esiopetuksen tekeminen kaksivuotiseksi ja oppivelvollisuuden jatkaminen toiselle asteelle. [Simon Elo: Paljonko maksaa?] Hallituksen pitäisi kantaa vastuunsa tulevaisuudesta ja tarttua näihin esityksiin.

Arvoisa puhemies! Tänä aikana, kun eriarvoisuuden lisääntyminen ja kansakunnan kahtiajako on yksi suurimmista turvallisuushistamme, on käsittämätöntä, että hallitus tietoisesti lisää eriarvoisuutta ja kahtiajakoa varhaiskasvatuksesta lähtien. Nyt tarvitaan vahvoja tekoja tasa-arvon ja yhtenäisyyden eteen. Koulutus on avain yhteiskuntaan kiinnittymisessä ja ympärillä olevan maailman ymmärtämisessä. Perusopetuslakimme toteaa seuraavaa: "Opetuksen tulee edistää sivistystä ja tasa-arvoisuutta yhteiskunnassa sekä oppilaiden edellytyksiä osallistua koulutukseen ja muutoin kehittää itseänsä elämän aikana. Opetuksen tavoitteena on lisäksi turvata riittävä yhdenvertaisuus koulutuksessa koko maan alueella." Valitettavasti, valitettavasti, hallitus, nämä tavoitteet eivät koulutiellä enää toteudu. Näinä aikoina emme saa unohtaa, että juuri koulutus ja kasvatusta antavat meidän lapsillemme ja tuleville sukupolville mahdollisuudet tavoitella unelmiaan. Koulut ja päiväkodit saattavat lapset eri taustoista yhteen, katsomaan toinen toisiaan silmiin ja oppimaan toisiltaan. Koulujen ja päiväkotien pitäisi olla paikkoja, joissa lapsi on aina yhdenvertainen muiden rinnalla. Ne ovat paikkoja, joissa heidät kohdataan ja heitä arvostetaan juuri sellaisina kuin he ovat, paikkoja, joissa on turvallista kokea epäonnistumisia sekä ilon hetkiä, ja paikkoja, joissa jokaisella on oikeus unelmoida ja katsoa huomiseen.

Arvoisa puhemies! Kuultuaan hallituksen vastauksen eduskunta toteaa, että hallitus ei ole toimillaan edistänyt koulutuksen tasa-arvoa vaan vakavasti vaarantanut sen eikä siksi nauti eduskunnan luottamusta.

Puhemies Paula Risikko: Seuraavaksi menemme ryhmäpuheenvuoroihin.

14.30 Ulla Parviainen kesk (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Peruskoulun tarina alkoi Lapista ja Koillismaalta 70-luvun alkupuolella. Sain silloin mahdollisuuden ja oikeuden olla ensimmäisten peruskoulua käyneiden lasten joukossa neljänneltä luokalta alkaen. Parikymmentä vuotta myöhemmin palasin peruskouluun opettajana. Koulu oli erilainen kuin lapsuuteni koulu, mutta erilainen oli ympäröivä yhteiskuntakin. Koulu on elänyt mukana yhteiskunnan muutoksessa, mutta arvokkaimmat periaatteet ovat edelleen samat.

Suomalainen koulutusjärjestelmä on yksi maailman tasa-arvoisimmista. Peruskoulu on onnistunut tasoittamaan eroja lasten lähtökohdissa. Koulujemme väliset erot ovat kansainvälisissä vertailuissa pieniä, eikä meillä ole tasoryhmiä. Lapsen tausta ei myöskään vaikuta siihen, millaista opetusta hän voi saada. Lapsille ja nuorille, joilla on vaikeuksia oppimisessa ja koulunkäynnissä, annetaan lisätukea.

Maailman parhaasta koulutuksesta ansaitsevat kiitokset korkeakouluopettajat, opettajat, koulutuksen ja kasvatuksen ammattilaiset. Opettajat suhtautuvat tehtäväänsä sydämellään sitoutuen. He ovat innokkaita, innovatiivisia ja valmiita kehittämään itseään ja koulua sekä samalla suomalaista koulutusjärjestelmää entistä paremmaksi ja ajassa eläväksi. Sen si-

Pöytäkirja PTK 14/2018 vp

jaan välikysymyksessä puhutaan väsyneistä opettajista, jotka ”yrittävät antaa laadukasta opetusta”. Minusta tämä on opposition taholta ikävää tulkintaa maailman parhaista opettajista. [Välihuutoja]

Arvoisa puhemies! Turvallisen ja tasa-arvoisen koulutuksen perusta luodaan opinpolun alussa. Olemme keskustassa nimenneet ensimmäiset opinvuodet, esiopetuksen ja kaksi ensimmäistä luokkaa, pienten lasten kouluksi. Siellä on varmistettava lapsen sosiaalisten taitojen, oppimisvalmiuksien ja tärkeiden aineiden, kuten matematiikan ja äidinkielen, perusta. Riittävän osaamisen saavuttaminen tapahtuu yksilöllisessä tahdissa, joten luokalta toiselle siirtymisen ja lisätuen saannin pitää olla lapsen tarpeista lähtevää. Tarvittaessa pienten lasten koulu joustaa siis ajallisesti. Lapselle on annettava aikaa oppia. Kodin ja koulun pitää olla vuorovaikutuksessa lasta tukien ja lapsen parhaaksi. Kun panostamme koulupolun ensimmäisiin vuosiin, lapsi saa parhaan lähtökohdan elinikäisen oppimisen polulle.

Lähikoulun on oltava aina paras koulu lapselle. Keskusta ei hyväksy koulujen eriytymistä. Peruskoulut, lukiot ja muut oppilaitokset eivät saa jakautua hyviin ja huonoihin. Merkkejä eriytymiskehityksestä on valitettavasti jo näkyvissä. Eriytymistä on keskustan mielestä estettävä esimerkiksi ohjaamalla lisärahoitusta niihin kouluihin, joiden alueilla on haasteita, kuten korkeaa työttömyyttä tai matala koulutustaso.

Tasa-arvon periaatteeseen kuuluu myös koulutuksen maksuttomuus. Olemme huolissamme toisen asteen opiskelijoiden kasvaneista opiskelukustannuksista. Jokaisella nuorella pitää olla mahdollisuus suorittaa toisen asteen tutkinto, ja tukijärjestelmien on mahdollistettava tämä.

Arvoisa puhemies! Keskusta on esittänyt korkeakoulutuksen saavutettavuussuunnitelman laatimista. Korkeakoulutuksen tulee olla jatkossakin jokaisen nuoren saavutettavissa perhetaustasta, sukupuolesta tai asuinpaikasta riippumatta. Vain siten voimme pysyä jatkossakin maana, jossa koulutuksen periytymistä kyetään murtamaan ja jokainen ihminen voi hyödyntää omaa osaamistaan ja taitojaan itsensä ja muiden hyväksi. OECD:n mukaan Suomessa on pystytty puuttumaan matalan koulutustason periytyvyyteen. Kansainvälisesti verrattuna suomalaisella nuorella on korkea todennäköisyys suorittaa korkeakoulututkinto, vaikka hänen vanhemmillaan sitä ei olisi. Harvassa kehittyneessä maassa pystytään samaan. Tästä hyvästä saavutuksesta on pidettävä jatkossakin kiinni.

Arvoisa puhemies! Me voimme olla ylpeitä koulutusjärjestelmästäme. Koulutuksen tasa-arvosta, saavutettavuudesta, maksuttomuudesta ja jokaisen mahdollisuudesta edetä opinnoissaan vaikka tohtoriksi saakka on pidettävä kiinni. Oppimisen ja sivistymisen halua on pystyttävä toteuttamaan opinpolun alkupäästä lähtien koko elämän ajan. Meillä täällä Suomessa on tähän erinomaiset mahdollisuudet. Oppimisen ilosta keskusta haluaa pitää kiinni myös tulevaisuudessa.

14.36 Sari Raassina kok (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kokoomukselle on tärkeää, että jokaisella on perhetaustastaan tai asuinpaikastaan riippumatta mahdollisuus kouluttautua ja rakentaa oma polkunsä. Jokaisella on oltava mahdollisuus löytää oma vahvuutensa ja vaikuttaa oman elämänsä suuntaan. Kenenkään tausta ei saa yksin määrätä, mitä hänestä voi tulla.

Kertaus on opintojen äiti. Opposition esittämä välikysymys on järjestyksessään neljäs koskien koulutusta. [Antti Rinne: Asia on vakava!] Kertaamme siis jälleen kerran muutamia perusfaktoja, että kovakorvaisemmatkin oppivat: Vaalikauden alussa Suomi oli tilanteessa, jossa oppimistulokset olivat laskussa, [Eero Heinäluoma: Nyt on ylimielistä!] kou-

Pöytäkirja PTK 14/2018 vp

lutustaso jäänyt naapureista jälkeen ja valtiontalous hälyttävässä tilassa. [Li Andersson: Sellaista se on, kun kokoomus johtaa!] Julkisen talouden huonosta kunnosta huolimatta hallitus ei lähtenyt etsimään säästöjä peruskouluista. Peruskoulujen [Pia Viitanen: 3 miljardia leikkaa hallitus!] perusrahoituksesta eli kuntien valtionosuuksista ei ole tällä kaudella haettu säästöjä. Nyt te kysytte vaikutuksista, jotka syntyivät niistä leikkauksista, jotka te olitte itse viime kaudella tekemässä. [Pia Viitanen: Katainen!] Te kysytte Pisa-tutkimuksista ja niiden tuloksista, jotka kertovat tilanteen ennen hallituskauden alkua. Oppositio on siis jälleen tehnyt välikysymyksen itselleen. [Eduskunnasta: Mitä te olette tehneet?]

Arvoisa puhemies! Hallitus on uudistanut koko suomalaisen koulutusjärjestelmän varhaiskasvatuksesta korkeakouluihin. Katse on nyt käännetty erityisesti varhaisiin vuosiin. Varhaiskasvatuksen laatua parannetaan ja perheille koituvia maksuja on alennettu erittäin tuntuvasti. Kokoomus kannattaa maksutonta varhaiskasvatusta kaikille viisivuotiaille. Nyt käynnistetyn maksuttomuuskokeilun piiriin saadaan tänä vuonna 19 000 viisivuotiasta eri puolilta Suomea.

Myös kuntatalous on kääntynyt kasvuun. Kohentuvasta tilanteesta huolimatta edellisellä kaudella demariministerien tekemät peruskoulusäästöt näkyvät yhä koulujen arjessa. Hallitus päätti tehdä toisin ja tarttui peruskoulujemme tiedossa olleisiin heikkouksiin jo kautensa alussa. [Pia Viitanen: Leikkasi tasa-arvorahasta! — Antti Rinne: Leikkaamalla!]

Peruskoulun uudistamistyö on hallituksen koulutuksen kärkihanke numero yksi. 90 miljoonan euron Uusi peruskoulu -ohjelmassa panostetaan erityisesti opettajien koulutukseen ja työn tukemiseen. Opettajat tekevät kouluissa tarvitun muutoksen. Uusi peruskoulu -ohjelman rahoituksesta valtaosa käytetään opettajien osaamisen vahvistamiseen. Ne ovat ennennäkemättömän suuria satsauksia opettajiemme ja koulujemme parhaaksi. Todettakoon, että edellisen kerran merkittäviä lisäyksiä opettajankoulutukseen tehtiin kokoomuslaisen opetusministeri Henna Virkkusen toimesta vuonna 2010, jolloin käynnistettiin Osaava-ohjelma.

Hallitus on myös kaksinkertaistanut peruskoulujen tasa-arvorahoituksen. Rahoituksella helpotetaan erityisesti niiden koulujen ja oppilaiden asemaa, jotka toimivat erityisen haastavilla alueilla. Positiivisen erityiskohtelun rahoitus auttaa erityisesti niitä, jotka apua kaikkein kipeimmin tarvitsevat.

Huoli oppimistulosten eriytymisestä ja erityisesti poikien lukutaidon heikkenemisestä on tunnistettu, ja toimenpiteisiin on ryhdytty. Tätä samaa heikkenevien oppimistulosten tietä on eletty jo vuosikymmen. Oikea kysymys kuuluukin: miksei edellisellä hallituskaudella tehty mitään? [Eduskunnasta: Kokoomuslainen pääministeri! — Li Andersson: Kysy Kataiselta!] Nyt hallitus toimii. Esimerkiksi kansallisen lukutaitofoorumin, uusien opetusohjelmien ja opettajien osaamisen avulla voimme kääntää suunnan parempaan.

Arvoisa puhemies! Suomessa koulutustakuu toteutuu ja jokaiselle peruskoulun päättävälle järjestyy paikka jatko-opinnoissa. Toisin kuin oppositio antaa ymmärtää, opiskelupaikkoja on ikäluokkien kokoon nähden erittäin runsaasti tarjolla ihan jokaisessa maakunnassa. Tämäkin pitää oppositiolle aina erikseen toistaa — sama keskustelu käytiin nimittäin edellisen koulutusvälikysymyksen yhteydessä erittäin yksityiskohtaisesti. [Eero Heinäluoma: Millainen kansa, semmoinen oppositio!]

Suomessa koulutuksen keskeyttäminen ei suinkaan ole nousussa, vaan keskeytykset ovat olleet pitkän aikaa laskusuunnassa. Nyt vuoden alussa voimaan tullut ammatillisen

Pöytäkirja PTK 14/2018 vp

koulutuksen reformi vähentää keskeyttämistä edelleen, kun koulut ohjataan huolehtimaan opiskelijoista ja tarjoamaan kipeästi kaivattua henkilökohtaista ohjausta.

On aivan totta, että Suomessa aivan liian moni on edelleen pelkän peruskoulun varassa. Koulutuksen keskeytyminen kertoo puutteellisista perustiedoista ja -taidoista sekä oppimiselle kielteisistä asenteista ja huonosta motivaatiosta. [Eduskunnasta: Ahaa, oppilaiden vika!] Nämä ongelmat on ratkaistava jo varhaiskasvatuksessa ja peruskoulun ensimmäisillä luokilla. Ei hyödytä esittää ratkaisuja, jotka yrittävät korjata ongelmia silloin, kun vahinko on jo tapahtunut.

Arvoisa puhemies! [Puhemies koputtaa] Välikysymys on järjestyksessään neljäs koskien koulutusta. Tämä on osoitus siitä, että oppositiolla on eväät pahasti [Puhemies: Aika!] lopussa. [Outi Alanko-Kahiluoto: Hallitus on jääräpäinen!]

Hallitus on kääntänyt talouden kurssin takaisin kasvu-uralle. [Puhemies: Aika!] Hallitus on tehnyt koulutuksen saralla sen, mikä olisi pitänyt tehdä jo aikapäiviä sitten. Nyt panostamme ensimmäistä kertaa kunnolla yksilöllisiin opintopolkuihin, [Puhemies koputtaa] erilaisiin yksilöllisiin tarpeisiin ja ohjauksen merkitykseen. Uudistumisessa ollaan oikealla tiellä.

14.42 Pilvi Torsti sd (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tänä vuonna peruskoulun aloittava heittelee penkkarikarkkeja tai saa ammatillisen tutkinnon noin vuonna 2030. Tänä vuonna syntyvät haaveilevat korkeakoulututkinnosta joskus 2040-luvulla. Periaatteellinen päätös tasa-arvoisesta peruskoulusta puolestaan tehtiin tässä salissa 55 vuotta sitten, mutta ensimmäinen peruskoulusukupolvi sai päättötodistuksen yli 20 vuotta tuon päätöksen jälkeen, 1980-luvulla. Koulutuspolitiikka on siis aina sukupolvipolitiikkaa. Tämän päivän tekojen ja päätösten vaikutukset kaikuvaat vuosikymmenien päässä ja vaikuttavat lapsiin, jotka eivät ole välttämättä vielä edes syntyneet. Päätökset, joita teemme tai jätämme tekemättä koulutuksen tasa-arvosta tänään, vaikuttavat suoraan 2050-luvun Suomeen. SDP on vakuuttunut siitä, että koulutus on meidän kohtalonkysymyksemme. Suomen menestys ja globaali asema rakentuvat tasa-arvoisen koulutuksen, tutkimuksen, sivistyksen ja osaamisen varaan.

Arvoisa puhemies! Välikysymys tehdään, kun arvioidaan, että maata viedään väärään suuntaan, että hallituksen tai yksittäisen ministerin päätökset ovat vääriä. Tänä keskityn arvioimaan hallituksen ja opetusministerin linjauksia erityisesti tutkija-arvion valossa. Professori Roope Uusitalon johtama talouspolitiikan arviointineuvosto keskittyi tammi-kuussa julkaistussa raportissaan erityisesti koulutukseen. Neuvosto nostaa ykkösasiaksi sen, että kaikki suorittaisivat ainakin toisen asteen koulutuksen. Tutkijat korostavat hälyttävää lukua viime vuodelta: 16 prosenttia 25-vuotiaista nuorista on pelkän peruskoulun varassa, ja peräti 40 prosenttia heistä ei osallistu koulutukseen eikä työhön. Pelkkä peruskoulu siis jättää nuoret liian usein ulkopuolelle kaikesta. Meidän tulee muuttaa tämä suunta, ja tarvitsemme uudistuspäätöksiä. Suomalaisen yhteiskunnan menestystarina on aiemminkin vaatinut rohkeutta silloin, kun uudistuksia on ensin vastustettu. Jälkeenpäin uudistuksia sitten harvemmin onkaan kritisoitu. [Simon Elo: Kuulostaa tutulta!] Nyt tärkeä uudistus olisi aidosti maksuton toisen asteen koulutus kaikille. Käytännössähän tämä tarkoittaa oppivelvollisuuden ulottamista 18 ikävuoteen. Talouspolitiikan arviointineuvosto päätyi suosittelemaan, että hallitus vakavasti harkitsisi oppivelvollisuuden pidentämistä — olen iloinen, että meillä on koko hallituksen johto paikalla — ja siis tosiaan sanottiin ”vakavasti harkitsisi”.

Pöytäkirja PTK 14/2018 vp

SDP on oman harkintansa tehnyt. Ajoimme oppivelvollisuuden laajentamista jo viisi vuotta sitten, emmekä tule lopettamaan ennen kuin olemme varmistaneet sen, että jokaisen alaikäisen, jokaisen alle 18-vuotiaan, oikeutena on paikka koulutuksessa — se voi hyvin tarkoittaa esimerkiksi tutkintoon johtavaa oppisopimuskoulutusta työpaikoilla. Jo viime syksynä keskusta ilmoitti tarkistaneensa kantaansa asiassa, ja viimeksi eilen vihreät ilmoittivat tukevansa oppivelvollisuuden laajentamista. Nyt siis näyttää, että viimeinen lukko tälle tutkijoiden tukemalle 2000-luvun koulutus uudistukselle on kokoomus ja istuva opetusministeri.

Varhaiskasvatuksen osalta arviointiraportti korostaa kaikkien lasten osallistumista, joka ei ole meillä lähelläkään eurooppalaista tasoa. Kaikkien pienituloisimpien ja haavoittuvassa asemassa olevien perheiden lasten kannalta kokopäiväinen varhaiskasvatusoikeus olisi-kin suuri tasa-arvoteko. Asiasta muistutti viime viikolla myös lapsiasiainvaltuutettu. Suomi on nyt jotenkin satunnainen maa: tämän päivän lapsen elämään vaikuttaa liian paljon se, mihin perheeseen ja mihin kuntaan hän syntyy. Näin ei voi olla. Ammatillisen koulutuksen reformin osalta arviointineuvosto pitää riskinä, että kaikki nuoret eivät saa riittäviä valmiuksia tulevaisuuden jatkuvaan oppimiseen.

Arvoisa puhemies! Viedäksemme Suomen 2050-luvulle peräänkuulutamme siis isoja uudistuksia, kuten oppivelvollisuuden laajentamista ja tasa-arvotekoja, kuten kaikkien lasten täysimääräistä oikeutta varhaiskasvatukseen ja lähipäiväkotiin. Lisäksi haluamme nostaa keskusteluun sen, mikä ehkä eniten herättää epäluottamusta hallituksen ja ministerin toiminnassa: se on kokonaiskuvan puute koulutuksen ja sivistyksen merkityksestä Suomelle. Leikkaukset on tässä salissa käyty moneen kertaan läpi. Mutta tämän hallituksen suhtautumista koulutukseen yleisesti kuvaa se, että hallitusohjelman liiteaineistossa ihan vakavasti pohditaan, että 20 prosenttia nykyistä vähemmän suorittaisi maisterin tutkinnon, [Oikealta: Ohhoh! — Vasemmalta: Kyllä!] siis 20 prosenttia vähemmän, vaikka me juuri tiedämme, että olemme jäämässä hälyttävästi jälkeen verrokkimaista väestön koulutuksen tasossa. Me SDP:ssä siis haluamme, että koulutustasoa nostetaan. [Puhemies koputtaa] — Kokoomus käytti viisi ja puoli minuuttia, niin että mekin käytämme. [Naurua — Välihuutoja — Puhemies: Ainoastaan 5,17 minuuttia!]

Arvoisa puhemies! Koulutus on Suomen kohtalonkysymys. Tutkijoiden arviot ovat selviä ja suositukset johdonmukaisia. 2030-luvun abit vaativat meiltä nyt koulutuslupauksen ja sen, että se myös pidetään. Ilman aitoa koulutuslupausta on nimittäin pakko todeta, että kannattamme tehtyä epäluottamuslausetta.

Kiitämme mahdollisuudesta käyttää tämä puheenvuoro [Puhemies: Nyt se puolisko on siinä!] ja toivotamme hyvää koulutuskeskiviikkoa — myös yliopistoväelle Helsingin yliopistossa.

14.47 Kimmo Kivelä sin (ryhmäpuheenvuoro): Puhemies! On äärimmäisen tärkeää, että käydään laaja-alaista yhteiskunnallista keskustelua koulutuspolitiikkaan liittyen. Kahden viimeisen vaalikauden aikana toteutetut leikkaukset ovat jättäneet jälkensä, mutta on muistettava, että meillä on edelleen toimiva ja kansainvälisesti arvostettu koulutusjärjestelmä. Sen kivijalkana ovat olleet tasa-arvo, maksuttomuus ja kokonaiskoordinaatio. Kansainvälisesti verrattuna koulutusjärjestelmämme on edelleen parhaimmistoa. Oppimistulokset ovat EU:n parhaiden joukossa, koulujen väliset erot ovat pieniä, ja perhetaustan vaikutus on vähäinen — näin siis EU:n koulutusvertailun mukaan.

Pöytäkirja PTK 14/2018 vp

Monet välikysymyksessä esiin nostetut ongelmat, kuten koulutuksen periytyvyys, alueelliset eroavuudet sekä sukupuolten väliset oppimiserot, ovat huolestuttavia ja toimenpiteitä vaativia. Ne eivät kuitenkaan ratkea yhden välikysymyskeskustelun aikana vaan edellyttävät pitkäjänteistä ja suunnitelmallista kehittämistyötä. [Välihuutoja vasemmalta — Paavo Arhinmäen välihuuto] — Edustaja Arhinmäki, kuuntele, niin opit! [Naurua]

Puhemies! Edellinen hallitus, joka koostui nykyisistä oppositiopuolueista, [Paavo Arhinmäen välihuuto] ajoi läpi mittavat koulutusleikkaukset. [Pia Viitanen välihuuto] Edelliset hallitukset jättivät nykyhallitukselle perinnöksi myös miltei konkurssin partaalla olevan valtiontalouden. Sen vuoksi on mitä härskeintä oppositiopolitiikkaa nyt huudella puuttuvien rahojen perään. [Välihuutoja] Nykyhallituksen toimenpiteiden seurauksena työttömyys on vähentynyt ja talouden yleinen tilanne on huomattavasti parantunut. [Paavo Arhinmäki: Perussuomalaiset ovat hajonneet!] Näköalattomuus on muuttunut tulevaisuudenuskoksi. Vastuullisena hallituspuolueena siniset pyrkivät varmistamaan, että hyvä kehitys saisi jatkua, jotta niin palvelut kuin koulutusjärjestelmämme rahoitus pystytään jatkossakin turvaamaan. Valoisamman tulevaisuuden edellytyksiä ei pidä sähläätä poliittisella pelillä tai kaupankäynnillä. [Naurua] Seuraavalla hallituksella, joka muodostetaan vuoden päästä olevien vaalien jälkeen, tulee olemaan huomattavasti helpompaa eikä esimerkiksi koulutusleikkauksiin ole enää tarvetta, päinvastoin. [Paavo Arhinmäen välihuuto]

Oppositio on jaksanut toivottaa ennen viime vaaleja annetusta kaikkien puolueiden yhteisestä koulutuslupauksesta. Tuossa Educa-messujen yhteydessä olleessa tilaisuudessa itsekin läsnä olleena muistan OAJ:n johdon perustellun kritiikin niin silloiselle hallitukselle kuin oppositiollekin. Hallitusta kritikoitiin silloin koulutusleikkauksista ja oppositiota voimattomuudesta nostaa koulutuskysymyksiä esille. Selvää on, että tuon tilaisuuden innoittamana oppositio on nostanut koulutuskysymykset näkyvästi esille esimerkiksi toistuvien välikysymysten muodossa. [Touko Aallon välihuuto] Tulee mieleen, että nyt, kun meillä on oppositio virkansa puolesta koko ajan tehtailemassa näitä välikysymyksiä, meillä ei ole vaihtoehtoja etsivä oppositio vaan toimitusoppositio. [Naurua]

Puhemies! Tiukasta taloudellisesta tilanteesta huolimatta hallitus ei ole ollut toimettona vaan on reagoinut monin tavoin. [Pia Viitanen: Valitettavasti!] Hallitus on alentanut varhaiskasvatuksen maksuja, ja tuhannet pienituloiset perheet ovat siirtyneet maksuttoman varhaiskasvatuksen piiriin. Hallitus on edistänyt nuorten työpajatoimintaa ja etsivää nuorisotyötä. Tällä tavoin parannetaan nuorten valmiuksia päästä koulutukseen, suorittaa koulutus loppuun ja päästä avoimille työmarkkinoille. Ammatillisen koulutuksen tarjontaa lisätään, ja lisärahoitusta on osoitettu koulutuksen keskeytymisen ehkäisyyn. On tärkeää, että nuorisomme saa kasvaa ja kehittyä tasapainoisiksi ja tulevaisuuteen luottaviksi kansalaisiksi. Hallituksen viesti on, että heistä välitetään, kannetaan huolta ja heitä rohkaistaan eteenpäin. Ministeri Sampo Terho on voimakkaasti edistänyt harrastuspassia, jonka tarkoituksena on edistää monipuolisempaa nuorten harrastamista. [Puhemies koputtaa] Harrastuspassilla pyritään siihen, että harrastamisen lähtökohtana ovat nuorten omat kiinnostuksenkohteet [Puhemies koputtaa] ja ajankäyttö eikä perheen taloudellinen tilanne aiheuttaisi esteitä nuorten harrastamiselle.

14.53 Ritva Elomaa ps (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Perussuomalaisten mielestä laadukas opetus on aina ollut yksi suomalaisen yhteiskunnan kivijaloista. Tasa-arvoinen koulutusjärjestelmämme on ollut maamme kehityksen ja sivistyksen perusta jo pitkään. Hieno ja ainutlaatuinen koulutusjärjestelmä on kohdannut paljon haasteita. Oli 90-

Pöytäkirja PTK 14/2018 vp

luvun lama ja 2008 talousromahdus. Leikkaukset ovat koetelleet suomalaista koulutusta usean hallituskauden aikana. Meillä on koulutusjärjestelmä, josta voimme olla ylpeitä, mutta kuinka kauan? Maa maailma muuttuu nopealla tahdilla, ja meidän on kyettävä kansakuntana pysymään kehityksen kärjessä myös koulutuksen saralla. Nyt suomalaisten yhdenvertaisuus on koetuksella myös koulutuksen osalta.

Arvoisa puhemies! Koulutus on investointi tulevaisuuteen. Koulutusjärjestelmämme tulee olla laadukas, kattava, tasapuolinen sekä mukautumiskykyinen. Koulutusta on kehitettävä tutkimustiedon pohjalta, ja uudistustyön on oltava jatkuvaa. Suomalaisen koulutuksen rahoitus tai pikemminkin sen puute on ollut tapetilla poliittisessa keskustelussa jo pitkään. Leikkauksia perustellessaan hallitukset ovat vedonneet alaspäin osoittaviin kansantaloutta kuvaaviin käppyröihin. Talousnäkyvät ovat valoisammat kuin aikoihin, joten nyt olisi hallituksella mahdollisuus näyttää, miten paljon se koulutusta arvostaa. Mutta ei, nykyinen hallitus näkee koulutuksen säästökohteena investoinnin sijaan.

Arvoisa puhemies! Suomen menestys Pisa-tutkimuksissa on hiipunut. Luku- ja laskutaidot eivät ole aiempien ikäluokkien tasolla. Resurssipulan seurauksena esimerkiksi opetusryhmien koot perusopetuksessa ovat paikoin paisuneet liian suuriksi, minkä seurauksena opetus, oppimistulokset ja koulurauha kärsivät. Perussuomalaiset ovat halunneet pitää opetusryhmien koot riittävän pieninä, jolloin oppimistulokset paranisivat. Myös erityisryhmiä on purettu liikaa, kun tukea tarvitsevia oppilaita on siirretty tavallisen perusopetuksen ryhmiin. Pienemmissä ryhmissä kyetään paremmin turvaamaan myös erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden opetus. Osoitimme vaihtoehtobudjetissamme lisää määrärahoja juuri ryhmäkokojen pienentämiseen. Ryhmäkoot ovat uhka jo varhaiskasvatuksessa. On ilmiselvää, että jos käsipareista on pulaa, ei varhaiskasvatuksen tavoitteiden täyttäminen ole mahdollista. Ei ole mitään hokkuspokkustemppeja.

Koulumenestykseen vaikuttaa koululaisen sekä fyysinen että henkinen hyvinvointi. Tämän tiedostaen perussuomalaisten eduskuntaryhmä osoitti lisärahoitusta jo omassa vaihtoehtobudjetissaan vähävaraisten lasten liikuntaharrastusten tukemiseen.

Arvoisa puhemies! Perussuomalaiset ovat huolissaan myös ammatillisen koulutuksen tilasta ja tulevaisuudesta. Viime vuonna rahoituksesta leikattiin noin 13 prosenttia. Ammatillisen koulutuksen uudistus on hurjan tärkeä hanke. Meitä arveluttaa, kuinka näin mittavan uudistuksen läpivieminen onnistuu nykyisillä resursseilla ilman, että opetus ja oppilaat kärsivät. Lähiopetuksesta säästäminen on vaarallinen polku erityisesti syrjäytymisvaarassa olevien nuorten näkökulmasta. Ammatillisen koulun uudistuksissa yrityksillä on suuri vastuu harjoittelupaikkojen järjestäjinä. Tästä voi erityisesti tietyillä koulutusaloilla aiheutua vakavia ongelmia.

Perussuomalaiset ajavat kautta linjan alueellista tasa-arvoa. Tämä pätee myös koulutuspolitiikkaan. Alueet eivät saa eriarvoistua koulutuksen keskittämisen seurauksena. Esimerkiksi pienempien pitäjien lukioita ollaan ajamassa umpikujaan. Miten koulutuksellinen tasa-arvo toteutuu, kun osalla nuoristamme lähilukio on saavuttamattomissa? Myös lukio-uudistus ja korkeakoulujen valintakoejärjestelmän uudistaminen ovat polttavia kysymyksiä koulutuksellisen tasa-arvon näkökulmasta.

Koulutusjärjestelmämme on perinteisesti ollut maamme kultakaivos. Se on korkean sivistystason ohella mahdollistanut talouden kehityksen. Yksilön silmissä se on ollut väylä suomalaiseen unelmaan. Työllä ja tahdolla on voinut saavuttaa opiskelemalla paremman elämän perhetaustasta riippumatta — ryysyistä rikkauksiin.

Pöytäkirja PTK 14/2018 vp

Koulut ovat myös yhteisöllisyyden ja osallistumisen kannalta tärkeitä. Koulu on tarjonut monelle lapselle ja nuorelle tärkeyden tunteen, sinua tarvitaan -fiilingin — sinua tarvitaan. Koulutuksen eri osa-alueilta on leikattu vuosien saatossa liikaa, ja tämä kehityskulku ei saa enää jatkua. Tässä on Suomen ja suomalaisten lasten ja nuorten tulevaisuus sekä myös opettajien jaksamisen tila pelissä.

Terveisiä parilta opettajalta — myös he katsovat tätä niin kuin monet muutkin, sadat ja tuhannet opettajat ja oppilaat ja vanhemmat — nimittäin semmoiset terveiset, että sosiaalityötä tulee opettajan tehtävään nykyään hyvin paljon. Kuuluuko myös se heidän toimenkuvaansa?

Edellä olevan perusteella, arvoisa puhemies, ja [Puhemies koputtaa] Suomen perustuslain 43 §:ään viitaten kannatamme nyt tehtyä ehdotusta epäluottamuslauseen antamisesta hallitukselle. — Kiitos.

14.59 Ville Niinistö vihr (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä hallitus ei ole kuunnellut opettajien hätähuutoa maamme koulutuksen tilasta. Tässäkin keskustelussa pääministeripuolue vähätteli opettajien huolia, joten siksi haluan antaa ensin ääneni heille:

”Opettajat niin kouluissa kuin päiväkodeissa ovat ahdingossa. Aika ei riitä lisääntyvään työmäärään millään, ja uupumus uhkaa monia. Palkka ei myöskään vastaa tehtyä työtä ja on aivan liian alhainen.”

”Opettajat ovat aivan äärirajoilla. Todella moni harkitsee alanvaihtoa. Itse vaihdankin alaa, sillä olen kyllästynyt nykyseen.”

”Luokkakoot ovat kasvaneet: enemmän levottomuutta, oppilaat saavat vähemmän omalle tasolleen sopivaa oppiaineen eriyttämistä ja erityisapua, mikä johtaa oppitulosten ja itsetunnon heikkenemiseen.”

”Joka vuosi useamman nuoren kanssa mietitään, voiko hän aloittaa lukio-opinnot perheen heikon taloudellisen tilanteen takia.”

Näin siis miettivät Suomen opettajat ja lastenhoitajat tänä päivänä tässä maassa, jossa on sata vuotta rakennettu hyvinvointia koulutuksen varaan. Tämä on hätähuuto, ja sitä on hallituksenkin kuunneltava.

Hallituksen kovien koulutusleikkausten lisäksi opettajien jaksamista nakertavat myös kiky-leikkaukset. Tänä on Helsingin yliopistossa historiallinen lakko. Opettajat ja professorit protestoivat paitsi palkkaneuvottelujen tilaa myös hallituksen politiikkaa: satojen miljoonien eurojen leikkausten, irtisanomisten ja yliopistojen autonomian nakertamisen seurauksia. Tämän hallituksen koulutuspolitiikka on ollut täysi fiasko. Nyt on hallituksenkin vihdoinkin aika herätä. Koulutuksesta leikkaaminen ei ole uudistamista, se on selän kääntämistä maamme tulevaisuudelle ja lapsillemme.

Arvoisa puhemies! Suomi on noussut köyhyydestä panostamalla koulutukseen ja tasa-arvoon. Koulutusasteen nostaminen on ollut Suomen koulutuspolitiikan pitkä linja aina tähän hallitukseen saakka. Aivan niin kuin SDP ryhmäpuheenvuorossaan sanoi, sen pitäisi olla tavoite tänäkin päivänä, mutta se ei ole tavoite tälle hallitukselle. Hallitus on leikannut tavalla, joka murentaa tasa-arvoisen oppimispolun perustaa. Lapsiasiavaltuutetun mukaan voimme puhua jo rakenteellisesta välinpitämättömyydestä. Hallitus tekee lasten luokkayhteiskuntaa silmiemme edessä. Vihreät eivät hyväksy koulutuksen eriarvoistumista. Hyvä oppimispolku kuuluu jokaiselle lapselle.

Asiantuntijat ovat kritisoineet erityisesti hallituksen päätöstä lopettaa lasten tasa-arvoinen oikeus päivähoitoon. On julmaa jakaa lapsia kahteen kastiin vanhempien työtilanteen

Pöytäkirja PTK 14/2018 vp

perusteella. Se tuo osalle lapsista ja heidän vanhemmilleen häpeäleiman, ja se osuu pahiten kaikkein heikoimmassa asemassa oleviin, juuri heihin, jotka tarvitsevat oppimispolullaan eniten tukea. Tämä häpeällinen leikkaus on peruttava, ja lasten eriarvoistumisen kehitys on käännettävä. Koulutusta on vihdoinkin alettava kehittämään lasten omista lähtökohdista. [Antti Rinne: Ei leikkaamalla!]

Arvoisa puhemies! Vihreät esittivät eilen oman esityksensä lasten luokkayhteiskunnan torjumiseksi ja tasa-arvoisen oppimispolun vahvistamiseksi. Siinä keskeisiä avauksia olivat kaksivuotinen esiopetus jo 5-vuotiaista alkaen, peruskoulun tuntimäärän lisääminen, oppivelvollisuuden jatkaminen toiselle asteelle sekä maksuttomuus varhaiskasvatukseen ensin 5-vuotiaille ja seuraavaksi siitä alaspäin sekä toisen asteen opiskelun maksuttomuus. Tavoitteeksi on asetettava se, että jokainen nuori suorittaa laadukkaan vähintään toisen asteen tutkinnon, ja tähän päästään sillä, että autetaan nuoria aivan siellä oppimispolun alussa, jotta kukaan ei jää matkan varrella syrjään.

Ensiaskel tässä muutoksessa on kuitenkin Sipilän hallituksen leikkausten peruminen. Opettajien ääntä on kuunneltava, olosuhteet on ensin laitettava kuntoon. Päiväkoteihin, kouluihin ja toiselle asteelle tarvitaan enemmän opettajia ja lastenhoitajia, hyvät opetustilat, riittävä erityisopetuksen ja opinto-ohjauksen tuki sekä pienemmät ryhmäkoot. Tämä oppimispolun perusta on rapautunut, ja se on ensin laitettava kuntoon. Mutta mitä tekee hallitus? Esimerkiksi kokoomus ei opetusministeripuolueena voi väittää muuttavansa koulutuspolitiikkansa suuntaa, ellei se ensin ole valmis edes korjaamaan sitä, mitä se on itse rikkonut. [Ben Zyskowicz: Entäs vihreät?] Tehdyt virheet on ensin myönnettävä. Ne on myönnettävä, jotta ne voidaan korjata. Jos niitä ei myönnetä, niin ei päästä edes korjaamaan. [Ben Zyskowicz: Milloin perutte vihreitten tekemät leikkaukset?]

Osassa koulutusasteita leikkaukset vain syvenevät. Monissa amiksen oppilaitoksissa pääomia edelleen syödään, jolloin opetuksen määrä supistuu entisestään. Ja miten koulupudokkuus voi olla opiskelijan oma vika, niin kuin kokoomus ryhmäpuheenvuorossaan antoi ymmärtää, jos edes opettajaa ei opetuksessa pääse näkemään tarpeeksi? [Sari Sarkomaa: välihuuto] Hokkuspokkustempot eivät nyt riitä, pysyvän rahoituksen leikkausta ei korvaa kymmenen kertaa pienempi hankerahalla annettu laastari. [Jukka Gustafsson: Hyvin sanottu!]

Arvoisa puhemies! [Puhemies koputtaa] Tarvitaan siis iso suunnanmuutos, ja siihen tämä hallitus ei kykene. Me voimme panostaa koulutukseen, [Puhemies koputtaa] se on arvovalinta, ja siksi kannatan edustaja Aallon tekemää epäluottamuslausetta hallitukselle, sillä suomalaiset ja lapsemme ansaitsevat parempaa. He ansaitsevat toivoa tulevaisuudesta. He ansaitsevat [Puhemies koputtaa] koulutuksen, johon panostetaan. [Sari Sarkomaa: Rahoja ei löytynyt vihreiden varjobudjetista, miksi ei? Pelkkää puhetta, edustaja Niinistö!]

15.04 Li Andersson vas (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pääministerit ja presidentit ovat kertoneet meille suomalaisille jo pienestä pitäen, että juuri sinusta voi tulla mitä vain. Lukemattomia juhlapuheita on pidetty tänäänkin Suomesta maana, jossa putkimiehen tyttärestä voi tulla valtiotieteiden tohtori ja professoriäidin pojasta lähihoitaja. [Simon Elo: Ja laborantista ministeri!] Totuus on kuitenkin se, että vanhempien koulutustausta jo aikaisemmin on vaikuttanut nuorten valintoihin ja oppimistuloksiin myös täällä, koulutuksen mallimaassa. Suomalaisen koulutuksen eriarvoistumiskehitys ei siis ole alkanut tämän hallituksen myötä, mutta tämä kehitys on nyt voimistumassa. Koulutusleikkausten jälkeen on selvää, ettei kehitys tämän hallituksen myötä tule kääntymään.

Pöytäkirja PTK 14/2018 vp

Oppimistulokset ovat Suomessa heikentyneet ja sukupuolten väliset sekä alueelliset erot kasvaneet. Oppilaan perhetaustan ja oppimistulosten välinen yhteys on kasvanut erityisen nopeasti. Selitys tälle ilmiölle ei tutkijoiden mukaan ole löydettävissä koulujen seinien sisältä, vaan koulutuksen eriarvoistuminen on osoitus yhteiskunnan eriarvoistumisesta. Tämän kehityksen kääntämiseksi vasemmisto haluaa nostaa varhaiskasvatuksen osallistumisastetta ja lopettaa eriarvoistavat käytännöt, edistää alueellista tasa-arvoa ja turvata aidosti maksuttoman toisen asteen.

Arvoisa puhemies! Vasemmistoliitto tulee taistelemaan subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden palauttamiseksi, kunnes se on toteutunut jokaisessa kunnassa ja jokaisen lapsen kohdalla. Osallistumisasteen nostamiseksi haluamme myös siirtyä kaksivuotiseen esikouluun sekä laajentaa maksutonta varhaiskasvatusta 3- ja 4-vuotiaille.

Lasten yhdenvertaisuuteen vaikuttaa myös päivähoitobisneksen kasvu Suomessa. Ennen yksityiset päiväkodit olivat lähinnä pieniä yhdistyksiä ja säätiöitä, mutta nyt isot, voittoa tavoittelevat kotimaiset ja kansainväliset kaupalliset ketjut valtaavat vauhdilla alaa. Peruskoulun maksuttomuutta ja yleishyödyllisyyttä pidetään Suomessa itsestäänselvytyksenä, mutta varhaiskasvatuksen osalta olemme saaneet lukea Suomen ensimmäisistä päiväkotimiljonääreistä. Vasemmisto haluaa ohjata lasten varhaiskasvatukseen kerätyt verot lapsiin pääomasijoittajien miljoonavoittojen sijaan. Esitämme siksi, että voitontavoittelun kielto perusopetuksen tavoin laajennetaan myös varhaiskasvatukseen.

Arvoisa puhemies! Lähikouluperiaatteen vahvistaminen on tärkeä tapa puuttua alueelliseen eriarvoistumiseen. Lisäresursseja on suunnattava niille alueille, joilla tuen tarve on suurin, ja on huolehdittava siitä, ettei esimerkiksi painotettujen erikoisluokkien tarjonta keskity vain tiettyihin kouluihin. Myös lähipäiväkodin merkitys on tunnustettava. Olen viimeisen viikon aikana keskustellut kahden eri ihmisen kanssa, joiden töihin paluu lykkääntyy, koska päivähoitopaikka on osoitettu niin kauas perheen kodista. Lähipäiväkodin kautta varhaiskasvatuksesta tulee osa koulupolkua ja koulun aloittaminen on lapselle helpompaa. Lähipäiväkotia vahvistaa lähikouluperiaatetta, joka on keskeisessä roolissa taistelussa koulutuksen eriarvoistumista vastaan.

Lopuksi, arvoisa puhemies:

Liian korkeat opiskelukustannukset muodostavat ongelman opintojen etenemiselle yhä useammalle suomalaiselle nuorelle. Nuorisobarometrin tuoreiden ennakkotietojen mukaan joka neljäs toisen asteen tutkinnon keskeyttäneistä nuorista on ilmoittanut syyksi sen, että rahan puute on vaikuttanut opintojen etenemiseen.

Hyvät kansanedustajakollegat, meidän on pystyttävä tätä parempaan. Suomalaiset nuoret ansaitsevat politiikkaa, jolla todellakin turvataan kaikkien yhdenvertaiset opiskelumahdollisuudet. Muuten pääministerien ja presidenttien lupauksesta siitä, että juuri sinusta voi tulla mitä vain, tulee vain juhlapuheissa esiintyvä tyhjä fraasi, jota yhteiskunta ei pystynyt lunastamaan. [Oikealta: Onhan meistäkin tullut kansanedustajia!] Siksi kannatan edustaja Aallon tekemää epäluottamuslausetta.

15.09 Mikaela Nylander r (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies, värderade talman! Olemme tänään maamme todellisen kohtalonkysymyksen äärellä. Tiedämme, että yhdenvertainen koulutus on vaikeuksissa. Ongelmatkin ovat tiedossa. Nyt tarvitaan määrätietoisia toimenpiteitä koulutuksellisen tasa-arvon ylläpitämiseksi.

Laadukas varhaiskasvatus luo perustan elinikäiselle oppimiselle ja lasten yhdenvertaisille edellytyksille. Siksi hallituksen tekemä subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajaami-

Pöytäkirja PTK 14/2018 vp

nen ja ryhmäkokojen suurentaminen oli vastuutonta — todella vastuutonta. Hallituksen perhevapaauudistusfloppi vain pahentaa tilannetta. RKP on esittänyt, että perhevapaauudistuksen yhteydessä jokaiselle kolmivuotiaalle lapselle tulisi antaa oikeus neljään tuntiin maksutonta varhaiskasvatusta päivässä.

Jämlikheten inom den grundläggande utbildningen garanteras med hjälp av principen om närskola, en individcentrerad inlärningsstig, gruppstorlekar som beaktar gruppens sammansättning och tillgången till god elevvård. Andra hörnstenar för jämlik utbildning är fungerande samarbete mellan hem och skola, flexibla undervisningsarrangemang, fungerande stöd- och specialundervisning samt mångprofessionellt samarbete mellan skolor, ungdomsväsendet och andra aktörer.

Gott ledarskap inom utbildningsväsendet i kommunerna är centralt. Ett tillräckligt antal behöriga lärare är en överlevnadsfråga. Det är viktigt att komma ihåg att ifall hälsovården och den sociala omsorgen brister är det skolan som får ta itu med problemen. Förutom allt det mångprofessionella samarbete som redan nu görs i våra skolor behöver vi mer psykiatriskt kunniga sjukskötare i skolorna. Sibbo kommun har goda erfarenheter av detta.

Arvoisa puhemies! On erittäin tärkeää, että perheet kokevat oman lähipäiväkodin ja lähikoulun hyvänä. Tämä lisää asukkaiden kiintymistä omaan asuinalueeseen ja lisää yhteisöllisyyttä. Eriarvoisuus kasvaa, jos tietyt perheet valitsevat oman lähipäiväkodin ja lähikoulun sijasta toisen päiväkodin ja koulun lapsilleen. Valtion ja kuntien tulisi määrätietoisesti panostaa positiiviseen erityiskohteluun, ja kunnat voivat kaavoitus- ja asuntopolitiikan kautta vahvistaa lähipäiväkoteja ja lähikouluja.

Ammatillisen koulutuksen uudistus ei saa lisätä epätasa-arvoa. Esimerkiksi lähiopetus ja opinto-ohjaus on turvattava. Opinto-ohjaus on entistä tärkeämpää kaikilla koulutusasteilla. Siksi on hyvä, että hallituksen luonnos lukiolaiksi sisältää enemmän opinto-ohjausta. Emme kuitenkaan näe, että nuoret, jotka kamppailevat monien ongelmien kanssa, välttämättä hyötyvät oppivelvollisuuden pidentämisestä. Mielenterveys- ja elämäntilanteongelmista kärsivät tarvitsevat heille itselleen räätälöityjä tukitoimenpiteitä, esimerkiksi apua oman asunnon hankkimiseen tai pääsyä terapiaan. Sen sijaan tuemme esimerkiksi kymppiluokkaa, työpajoja ja työkokeiluja. Jos — ja nyt minä sanon: jos — tulevat hallitukset päättävät toisen asteen maksuttomuudesta, on siihen ehdottomasti löydettävä uutta rahaa. Muusta koulutuksesta ei voi säästää tämän takia.

Vi vill höja studiepenningens belopp tillbaka till den tidigare nivån. Jag är också glad att minister Terho tog lyra på min frågetimmesfråga om en höjning av inkomstgränserna.

Arvoisa puhemies! Perheiden sosioekonominen tausta vaikuttaa lasten oppimistuloksiin ja koulutusvalintoihin. Koulutuksellisen tasa-arvon turvaaminen edellyttää riittäviä resursseja ja hyvää lainsäädäntöä. Mutta tämä ei pelkästään riitä. Meidän pitää luoda jälleen sellainen ilmapiiri, jossa koulutus koetaan mahdollisuutena ja väylänä parempaan elämään. Siinä meillä kaikilla on vastuu.

Yhdymme vihreiden tekemään epäluottamuslause-esitykseen.

15.15 Sari Essayah kd (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Suomalaiset ovat menneinä vuosikymmeninä saaneet nauttia kansainvälisesti mitattuna korkealaatuisesta

Pöytäkirja PTK 14/2018 vp

ammattillisesta koulutuksesta ja korkeakoulutuksesta. Suomalaiseen osaamiseen on voinut luottaa. Mutta miten on tulevaisuudessa? Hallituksen tekemien koulutusleikkausten myötä yhä suurempi osa koulutuksesta toteutetaan omaehtoisena verkko-opiskeluna, ja tämä ei voi olla vaikuttamatta osaamiseen etenkin vahvoja käytännön taitoja vaativilla aloilla. Kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä yhtyy välikysymyksen huoliin, joita on esitelty, mutta erityisesti nostamme esille lähi- ja pienryhmäopetuksen vähentymisen niin ammatilliseen kuin korkeakoulutukseen tehtyjen leikkausten myötä. Ei ole ihme, että moni opiskelija menettää motivaationsa ja putoaa koulutuskelkasta kesken matkan. Tässä on kysymys sukupolvien välisestä tasa-arvosta. Nuorilla ikäluokilla on oikeus laadukkaaseen koulutukseen. Koulutus luo pohjan Suomen menestymiselle. Kun koulutuksen laadusta tingitään, tingitään myös osaamisesta. Laadukkaan koulutuksen saaneet, osaavat työntekijät ovat korvaamattoman tärkeitä elinkeinoelämälle ja maamme kilpailukyvyllä. Ammatillisen koulutuksen säästöt ovat johtamassa myös alueelliseen epätasa-arvoistumiseen. Maaseudun elinvoiman kannalta on tuhoisaa, että koulutuspaikkoja vähennetään ja opetuspisteitä suljetaan pienimmiltä paikkakunnilta.

Arvoisa puhemies! Koulutuksen tasa-arvo lähtee laadukkaasta varhaiskasvatuksesta. Opetusministeri on voimakkaasti profiloitunut sen puolestapuhujana, että pienistä lapsista yhä useampi siirtyisi kotihoidosta kunnallisen varhaiskasvatuksen piiriin. Samanaikaisesti tämä hallitus on heikentänyt varhaiskasvatuksen laatua kasvattamalla jo ennestään suuria varhaiskasvatuksen ryhmäkokoja. Varhaiskasvatuksen ammattilaiset ovat kertoneet julkisuudessa päiväkotiarjen karusta todellisuudesta. Mielestäni on kasvatusalan ammattilaiselta voimakkaasti sanottu, että ei itse toisi lastaan hoitoon päiväkotiin, jossa työskentelee [Eduskunnasta: Ajatella!] — näin totesi lastentarhanopettaja pääkaupunkiseudulta. Tämä hätähuuto lasten puolesta on kuultava nyt.

Kristillisdemokraatit ovat alusta asti vastustaneet varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen ryhmäkokojen suurentamista. Olemme sitkeästi jokaisessa vaihtoehtobudjetissa tällä kaudella esittäneet lisärahaa ryhmäkokojen pienentämiseen. Vahva kantamme on, että liian suuret lapsiryhmät vievät osaavan ja ammattitaitoisen henkilökunnan mahdollisuudet kohdata ja huomioida lapsi tavalla, jota jokainen lapsi tarvitsee kehityksensä ja oppimisensa tueksi. Esimerkiksi Ruotsissa varhaiskasvatusryhmät ovat kaikissa ikäryhmissä kymmenen lasta pienemmät kuin Suomessa. Mitkä ovat suurissa ja hallitsemattomissa lapsiryhmissä vietettyjen vuosien vaikutukset lasten myöhempään koulumenestykseen ja ihmissuhteisiin? Kasvatammeko näin aikuisen huomiota vaille jääneiden käytöshäiriöisten sukupolvea? Kuinka moni erityistä tukea tarvitseva lapsi jää kokonaan jalkoihin suuressa lapsijoukossa? Varhaiskasvatukseen ja koulutukseen tehdyt säästöt nakertavat tulevaisuuden sukupolven hyvinvoinnin perustaa. Tätä kristillisdemokraatit eivät voi hyväksyä.

Kristillisdemokraatit kehottavat hallitusta myös ripeästi korjaamaan säätiöiden ja rekisteröityjen yhdistysten ylläpitämien peruskoulujen, kuten kristillisten koulujen, perusteettomasti leikatut kotikuntakorvaukset. Jokaisella lapsella on oikeus saada yhdenvertaiset ja riittävät resurssit perusopetukseensa riippumatta siitä, missä koulussa perusopetusta saa.

Arvoisa rouva puhemies! Samalla kun kehoitamme nykyistä hallitusta korjaamaan koulutuspoliittista linjaansa vaalikauden viimeisillä valtiopäivillä, me kristillisdemokraatit odotamme, että nykyisten oppositiopuolueiden linja pitää myös vaalien jälkeen tulevassa hallituksessa, keitä meistä siellä sitten istuneekaan. [Mikaela Nylander: Juuri näin!]

Arvoisa puhemies! Kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä yhtyy edustaja Aallon esittämään epäluottamuslauseeseen.

Pöytäkirja PTK 14/2018 vp

Puhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Nyt on ryhmäpuheenvuorot pidetty. Nyt myönnän kaksi ministeripuheenvuoroa: ministeri Grahn-Laasonen, enintään 5 minuuttia, ja sitten pääministeri, enintään 5 minuuttia. [Simon Elo: Oli siinä kulttuuriasioitakin!]

15.20 Opetusministeri Sanni Grahn-Laasonen: Arvoisa puhemies! Hyvinvointiyhteiskuntamme tärkeimmät palvelut, kuten tänään keskustelussa oleva lastemme ja nuortemme koulutus, edellyttävät korkeaa työllisyysastetta, ja tämän hallituksen iso kuva ja tarina liittyy siihen, että Suomen suunta on saatu käännettyä. Kun aloitimme työmme, niin työllisyysaste oli matalalla, työttömyys nousi ja Suomi oli velkaantunut pahasti, ja se edellytti tietysti niitä vaikeita säästöpäätöksiä, joita myös edellinen hallitus, jossa kaikki oppositiopuolueetkin ovat olleet mukana, on joutunut tekemään. Mutta se, mitä voimme sanoa tästä hetkestä nyt, on se, että Suomessa talous kasvaa, työllisyys nousee ja sitä kautta saamme myös niitä verotuloja, joiden ansiosta voimme täällä keskustella myös tulevaisuuden uusista koulutuspanostuksista ja lastemme koulutuksen määrätietoisesta kehittämisestä.

Täällä nousi esiin hyviä ehdotuksia ja esimerkkejä siitä, millä tavalla suomalaista koulutusjärjestelmää voidaan kehittää. Itse asiassa merkittävä osa niistä onkin jo työn alla ja tekeillä.

Tämän hallituksen ohjelmaan kirjattiin vaikeista olosuhteista huolimatta tavoitteeksi koulutus- ja osaamistason nostaminen, eikä Suomella mitään muuta strategiaa tulevaisuudelle voikaan olla. Se, mitä nyt on ryhdytty tekemään, on se, että meillä käytännössä uudistetaan koulutuksen rakenteita kaikilla asteilla lähtien sieltä tärkeästä, merkityksellisestä — tutkimuksestakin kumpuavasta — varhaiskasvatuksesta. Varhaiskasvatustuksumaksuja alennettiin tämän vuoden alusta. Uusi varhaiskasvatuslaki on lausunnoilla, ja siinä panostetaan entisestään henkilöstöön, koska he ovat sen laadun tärkein tae, ja myöskin lapsen edun ensisijaisuuteen.

Myöskin opettajankoulutus, joka on koulutusjärjestelmämme kivijalka, tällä hetkellä uudistuu voimakkaasti, ja siihen on panostettu myös rahallisesti merkittäviä summia. Yli kymmeneen vuoteen vastaavaa koulutuspanostusta opettajankoulutukseen ei ole tehty. Uudet opetussuunnitelmat ovat käytössä. Niitä tuetaan muun muassa tutoropettajamallilla.

Ammatillisen koulutuksen reformi astui tämän vuoden alusta voimaan. Se on suurin koulutusuudistus kahteen vuosikymmeneen, sitä toimeenpannaan, ja tukea tarvitaan sinne kentälle, myöskin tukea täältä eduskunnasta, että ammatillinen koulutus uudistuu uuteen aikaan ja vastaa entistä paremmin osaajatarpeisiin.

Lukiolaki on parhaillaan lausunnoilla. Se tuo henkilökohtaisempaa tukea nuorille urasuunnittelussa, tulevaisuuden koulutusvalinnoissa, se vahvistaa ja alleviivaa yleissivistystä, se on tärkeä uudistus.

Koulutustason nostaminen näkyy myös korkeakoulu- ja tiedepolitiikassa. Yhdessä korkeakoulujen kanssa on sovittu visiosta, jonka mukaan Suomi nostaa koulutustasoa niin, että vuoteen 2030 mennessä nuorista aikuisista vähintään joka toinen eli 50 prosenttia olisi suorittanut korkeakoulututkinnon. Se vaatii meiltä ponnisteluja, mutta siinä ollaan jo pitkällä, ja visiotyötä viedään tämän kevään aikana yhdessä korkeakoulujen kanssa määrätietoisesti eteenpäin.

Merkittävää tällä hetkellä on osaavan työvoiman saatavuus. Koska kasvu vetää, yritykset rekrytoivat, niin meidän on huolehdittava, että kasvu ei jää osaajista kiinni. Siitä syystä hallitus on tehnyt merkittäviä, kohdennettuja kymmenien miljoonien eurojen panostuksia

Pöytäkirja PTK 14/2018 vp

muuntokoulutukseen ja jatkuvaan oppimiseen joustavilla ratkaisuilla työelämän kanssa hyvässä yhteistyössä.

Muun muassa näitä uudistuksia viemme eteenpäin, ja pidän hyvin tärkeänä sitä, että keskustelu täällä alleviivaa koulutuksen merkitystä Suomen tärkeimpänä strategiana. Mikään vähempi ei meille riitä kuin se, että jokaisella lapsella taustasta riippumatta on tasa-arvoiset mahdollisuudet koulutukseen ja oman elämänsä kehittämiseen ja suuntaan tässä maassa.

Puhemies Paula Risikko: Ja sitten pääministeri Sipilä, enintään 5 minuuttia.

15.24 Pääministeri Juha Sipilä: Arvoisa puhemies! Suomi tunnetaan maailmalla korkeatasoisesta ja tasa-arvoisesta koulutuksesta. Koulutus nousee esiin joka kerta, kun tapaam kansainvälisiä kollegoitani eri puolilla maailmaa, esimerkiksi Kolumbiassa, Meksikossa, Intiassa, Kiinassa, viimeksi Etelä-Koreassa. Tätä kansainvälistä mainetta ei ole saavutettu millään maksetuilla mainoskampanjoilla — se perustuu todellisuuteen, tuloksiin ja pitkäjänteiseen työhön. Se on myös tämän päivän tilanne, suomalaiset opettajat ovat maailman parhaita.

Koulutuksen laadun varmistaminen vaatii jatkuvaa kehittämistä, jota tehdään alan parhaiden tutkijoiden kanssa. Koulutuksen laadun ylläpito edellyttää sitä, että myös me täällä eduskunnassa ja hallituksessa keskitymme osaltamme oikeisiin asioihin ja teemme sen eteenpäinvievällä tavalla.

Hyvän koulutusjärjestelmän ylläpito vaatii myös sitä, että julkinen talous on terveellä pohjalla. Tämä hallitus on taistanut velkasuhteen, ja velkaantuminen loppuu suunnitelman mukaisesti. Valtion lisäksi myös kunnilla on merkittävä osa koulutuksen kehittämisessä. Suurin osa välikysymyksen esittäjistä oli tekemässä viime kaudella suurinta leikkausta peruskoulutukseen koko vuosikymmenellä. Tämän hallituksen aikana kuntien mahdollisuuksia panostaa koulutukseen on parantanut se, että valtion toimenpiteiden vaikutus kuntatalouteen on ollut kuntataloutta vahvistava. Tämä on merkittävä ero edelliseen hallitukseen verrattuna. Lisäksi tällä kaudella Suomen talous on kääntynyt vahvaan kasvuun. Se osaltaan vahvistaa myös kuntataloutta ja kuntien mahdollisuutta vastata koulutuksen haasteeseen.

Arvoisa puhemies! Olin maanantaina vierailulla kahdessa hyvin erityyppisessä oppilaitoksessa Oulussa. Molemmilla vierailuilla keskustelujen painopiste oli vahvasti eteenpäinvievissä kysymyksissä. Ammattiopisto Luovi on ammatillinen erityisoppilaitos, missä kävimme erinomaiset keskustelut osatyökykyisten työllistämisestä — jokaisella on oikeus työhön. Oulun yliopistolla puolestaan keskustelimme henkilökunnan ja opiskelijoiden kanssa muun muassa siitä, miten suomalainen tutkimus pysyy jatkossakin maailmankartalla ja miten tyydytämme valtavan elinikäisen oppimisen tarpeen.

Arvoisa puhemies! Tekoälyn myötä työelämä muuttuu ehkä dramaattisemmin kuin koskaan aiemmin. Hallituksen tavoite on, että Suomi on tekoälyn soveltamisessa maailman kärkimaa. On arvioitu, että jopa miljoonan ihmisen pitäisi kouluttautua uudelleen tai täydentää koulutustaan seuraavan kymmenen vuoden aikana. Meillä ei ole missään reservissä tuollaista määrää opiskelupaikkoja, eikä meillä ole varaa pitää poissa työelämästä pitkään noin isoa määrää työikäistä väestöä. Tehtävä täytyy siis hoitaa jotenkin aivan uudella tavalla.

Pöytäkirja PTK 14/2018 vp

Keskustelimme eilen täällä tulevaisuusselonteosta. Kävimme hyvän keskustelun työelämän ja osaamisen muutoksista ja vaatimuksista, siitä, miten niitä seuraavan vuosikymmenen aikana täytyisi muuttaa. Olemme hyvin yksimielisiä siitä, että muutokseen on vastattava yhdessä ja Suomen on oltava osaamisen eturintamassa. Meidän pitää ajatella täysin uusiksi se, miten ymmärrämme osaamisen, koulutuksen ja työn tekemisen. Vahva peruskoulutus ja laaja yleissivistys muodostavat jatkossakin kestävä pohjan ammatilliselle osaamiselle ja korkeakoulutukselle, mutta rakenteelliset yhtäläisyydet ehkä loppuvatkin siihen tähän päivään verrattuna.

Olen samaa mieltä useassa puheenvuorossa esiin nostetusta huolesta 620 000:sta pelkätään peruskoulun varassa olevasta suomalaisesta. Heidän työllisyysasteensa on noin 43 prosenttia. Tähän on vastattu ammatillisen koulutuksen lisäpaikoilla, samoin ammatillisen koulutuksen reformilla. Ammatillisen koulutuksen keskeyttäminen onkin vähentynyt, ja yhä useampi jatkaa opintojaan peruskoulun jälkeen.

Puhemies Paula Risikko: No niin, ja nyt sitten käynnistämme debatin. Kaikkia niitä edustajia, jotka haluavat varata debattipuheenvuoron, pyydän nousemaan seisomaan ja painamaan V-painiketta. Ja debatit perinteiseen tapaan aloitetaan heistä, jotka pitivät ryhmäpuheenvuoron. He saavat tässä alussa 2 minuutin puheenvuoron, sen jälkeen siirrymme 1 minuutin mittaisiin puheenvuoroihin.

15.29 Ulla Parviainen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jokaisen lapsen pitää saada samat mahdollisuudet edetä opintiellä. Tästä me olemme olleet tässä salissa yhtä mieltä. Se on tasa-arvoisen koulutusjärjestelmän perusasia.

Keskusta on esittänyt pienten lasten koulua keinoksi kitkeä osaamiseroja heti koulutaipaleen alusta. Tarvittaessa lapselle on siis annettava enemmän aikaa oppia, ja koulun alkutaipaleen pitää tarvittaessa joustaa lapsen mukaan. Tavoitteena on, että osaamiserot eivät kasva vaan ne saadaan kavennettua toisen luokan loppuun mennessä. Minä tervehdin ilolla myös muita puheenvuoroja, joissa esitettiin vaihtoehtoja koulutaipaleen alun kehittämiseen.

Oppimisen pitäisi olla iloinen asia, eikä kenelläkään ole sen suurempaa iloa kuin pienellä lapsella. Koulusta pitääkin saada turvallinen ja mukava paikka, jossa oppiminen on helppoa ja siihen saa tarvittaessa tukea. Minä olen hiukan huolissani siitä, että koulunkäynti nähdään monesti enemmän velvollisuutena ja pakkona kuin ilonaiheena. Tähän meillä pitäisi löytää yhteisiä keinoja, miten ratkaista tämä tilanne — paras motivointi ja ilo kouluun uudelleen.

15.30 Sari Raassina kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Koulutuspolitiikka on pitkäjänteistä, ja siksi meidän tulee katsoa yhdessä myös koulutusta pitkän aikajänteen kautta — niin kuin sosiaalidemokraattien Pilvi Torsti omassa puheenvuorossaan varsin ansiokkaasti toi esille. Mutta se tarkoittaa kuitenkin sitä, että otamme huomioon myös ne lähtökohdat, mistä olemme lähteneet liikenteeseen, ja tunnistamme ne virheet, joita olemme aikaisemmin tehneet. Reformeja on välttämätöntä tehdä silloin kun valittu malli ei toimi.

On tärkeää myös, että jatkossa kykenisimme panostamaan kansantaloudestamme yhä suuremman osan koulutukseen. On tärkeää turvata korkea koulutustaso jatkossakin ja pyrkiä niihin tavoitteisiin, että korkeakoulutettujen määrä Suomessa jatkossa lisääntyy. Toi-

Pöytäkirja PTK 14/2018 vp

vonkin, että nyt kuntatalouden parannuttua myös kunnat kiinnittävät huomiota koulupalvelupanostuksiin.

Toivon, että koulutuskeskustelu jatkuu eduskunnassa muunkin kuin välikysymyskeskustelujen kautta. On tärkeää löytää ratkaisuja, on tärkeää löytää ne tulevaisuuden polut meidän lapsille ja nuorille, jotta myöskin meidän tulevaisuutemme näyttää hivenen paremmalta.

15.32 Pilvi Torsti sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Viime keväänä hämäläislukiosta ylioppilaaksi kirjoittanut nainen kertoo Ylellä tänään, että hän joutui toisinaan odottamaan äitinsä ja isänsä palkkapäivää parikin viikkoa saadakseen tarvitsemansa koulukirjat. Ikävin muisto jäi lukion alussa olleesta kielitunnista: ”Viittasin, että ei ole kirjaa. Opettaja sanoi, että ilman kirjaa ei ole seuraavalle tunnille mitään asiaa. Siitä tuli sellainen olo, että kiva kun nolasit minut koko luokan edessä”, hän kertoo. ”Hieman häpesin siinä tilanteessa, kun tuntui, että on yksin ongelmansa kanssa.”

Arvoisa ministeri, te vastaatte koulutuksesta, sivistyksestä ja tutkimuksesta. Meillä on nyt Roope Uusitalon johdolla maan parhaiden taloustutkijoiden arvio. Siinä pidetään keskeisimpänä koulutuskysymyksenä toisen asteen koulutuksen suorittamista ja esitetään keinona vakavasti harkittavaksi oppivelvollisuuden laajentamista. Roope Uusitalo ja Hanna Virtanen Etlasta ovat selvittäneet asiaa raportissa kattavasti myös kansainvälisesti. Suomi vertautuu tällä hetkellä oppivelvollisuuden pituudessa sellaisiin maihin kuin esimerkiksi Unkari. Uusitalo on myös todennut, että häntä hieman hävettää, kuinka viisi vuotta sitten he lähinnä tutkivat kustannuksia. Nyt he ovat tutkineet myös oppivelvollisuuden vaikutuksia ja päätyneet myös sen takia näihin suosituksiin. [Sosiaalidemokraattien ryhmästä: Jo oli aikakin!] Kysynkin, ministeri: Mitä muita todisteita te vielä tarvitsette ja odotatte tämän tutkija-arvion jälkeen? Eikö nyt olisi aika varmistaa maksuton lukio ja ammatillinen koulutus kaikille ja varmistaa, että tällaisia häpeän hetkiä kuin tämä hämäläisestä lukiosta valmistunut nuori nainen kuvasi, ei oikeasti kenenkään enää tarvitsisi kokea?

15.34 Kimmo Kivelä sin (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Ruotsista kuuluu järkyttäviä viestejä siitä, kuinka opettajien työajasta lähes puolet menee muuhun kuin varsinaiseen opetustyöhön, ja tällainen salakavala tauti on levinnyt myös Suomeen. Erilaiset hankkeet, projektit, raportoinnit ja arvioinnit vievät yhä enemmän opettajien työaikaa. Tällaiset tulisi karsia vain kaikkein välttämättömiin ja turvata opettajille työrauha ja mahdollisuus tehdä sitä työtä, mihin he ovat saaneet koulutuksensa ja missä he ovat maailman parhaita.

Sininen puolue on tulevaisuuden liike, joka toimii ratkaisukeskeisesti. [Antti Rinne: Vaaliliitoissa! — Välihuutoja] Vaadimme ylioppilaskirjoitusten maksuttomuutta ja toimia lukiokirjakustannusten ratkaisemiseksi. Saimme myös ajetuksi läpi kielikokeilulain, jonka nojalla on mahdollista opiskella ruotsin asemesta jotain muuta kieltä. [Paavo Arhinmäen välihuuto — Li Anderssonin välihuuto] — Edustaja Arhinmäki, monessa kunnassa te vanhat puolueet, te mukaan lukien, käytätte valtaa ja olette vanhojen asenteidenne vankeja.

Toimitusoppositio on räksyttänyt täällä, kuinka hallitus on epäonnistunut kaikessa koulutuspolitiikkaan liittyvässä. [Välihuutoja vasemmalta] Te olitte viimeksi hallituksessa. Missä te onnistuitte itse viime vaalikaudella? [Krista Kiuru: Kyllä me kerrotaan!]

15.35 Ritva Elomaa ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Koulutusjärjestelmä tekee Suomessa valtavasti tasa-arvotyötä. Kouluissa tytöt ja pojat ovat lähtökohtaisesti sa-

Pöytäkirja PTK 14/2018 vp

malla viivalla. Koulu on onnistunut, jos kaikilla on yhtä hyvät mahdollisuudet pärjätä perhetaustasta huolimatta. Järjestelmämme toimii, jos asuinpaikka ei muodostu kouluttautumisen esteeksi tai aseta opetustarjonnan tai opetuksen laadun perusteella oppilaita eriarvoiseen asemaan.

Jo useamman vaalikauden kestäneet koulutukseen kohdistuvat leikkaukset ovat heikentäneet juuri niiden oppilaiden menestysmahdollisuuksia, joilla on jo muutenkin vaikeuksia opiskelun kanssa. Resurssipulan heikentäessä opetusta putoavat heikommalla kädellä kyydistä. Siitä perussuomalaiset ovat erittäin huolissaan. Toiset saavat valtavasti tukea ja kannustusta koulunkäyntiin kotoa käsin, toiset eivät ollenkaan, eivät yhtään. Koulutus periytyy tutkitusti, ja perheen sosioekonominen asema heijastuu kouluttautumiseen. Tähän kehityskulkuun meidän on puututtava välittömästi.

Odotan hallitukselta korjaavia toimia koulutuksellisen tasa-arvon vahvistamiseksi mahdollisimman pian. Hallitus kerskuu talouskasvulla. Vaalikauden alussa tilannekuva oli vielä toinen. Nyt kun menee paremmin, pitää investoida koulutuksen ja Suomen tulevaisuuteen. Pelkät pienet korjausliikkeet eivät riitä, kun koulutuksesta on leikattu niin paljon ja pitkään. Koulutusjärjestelmän pelastamiseksi tarvitaan kovia tekoja. Ministeri Grahn-Laa-sonen luetteli pitkät tovit, mitä edistykksiä on tehty ja tullaan tekemään, mutta hyvin ohkaisesti niitä tehdään. Ne eivät riitä, ne ovat pelkkiä laastareita.

15.37 Ville Niinistö vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tosiasioiden tunnustaminen on viisauden alku, ja hallituksenkin pitäisi rehellisesti katsoa tätä tilannetta, missä me elämme. Hallitus on itse tehnyt sellaisia leikkauksia, joilla lisätään juuri alueellisia eroja oppimisessa, ja itse vienyt esimerkiksi työttömien lapsilta täyden oikeuden päivähoitoon eli heikentänyt niitten lasten asemaa, jotka eniten tukea tarvitsevat. Te olette kasvatamassa teoillanne oppimiseroja.

Minä erityisesti ihmettelen pääministeripuolue keskustaa, joka on puolustavinaan maaseutua ja Itä- ja Pohjois-Suomea, joissa se on vahva puolue. Teidän vahvoilla alueillanne, joilla on tietysti paljon kuntia, joiden taloustilanne on haastava, on viety kaikki hallituksen mahdollistamat leikkaukset läpi. [Hannakaisa Heikkinen: Te veitte rahat kunnilta viime kaudella!] Jos hallitus sanoo, että ryhmäkokoja saa kasvattaa ja päivähoito-oikeutta saa leikata, niin kepin kuntapäätäjät leikkaavat aina päivähoito-oikeudesta ja kasvattavat ryhmäkokoja. [Hannakaisa Heikkinen: Te leikkasitte rahat viime vaalikaudella!] Tämä heikentää erityisesti Itä- ja Pohjois-Suomen poikien oppimismahdollisuuksia. Oppimiserot vain kasvavat, ja suomalaisnuoret eriarvoistuvat. Katsokaa peiliin, Suomen Keskusta. [Ben Zyskowiec: Miten olisi, jos vihreät itse katsoisivat, mitä tekivät viime kaudella?]

Arvoisa puhemies! Hallituksen pitää varmistaa se, että koulutuspolitiikka on pitkäjänteistä ja tasa-arvoiseen oppimispolkuun panostetaan valtakunnallisesti — ei riippuen siitä, onko kunnalla rahaa vai ei ja mitkä ovat poliittiset voimasuhteet kunnassa. Siksi varhaiskasvatuksessa nyt pitää tehdä systemaattista työtä siinä, että saadaan olosuhteet kuntoon. Ja hallituksen pitäisi myöntää, että koulutusleikkaukset olivat virhe. Eli ryhmäkokoja pitää ensin pienentää. Pitää varmistaa, että opettajia saadaan riittävästi, jotta varhaiskasvatusla-ki toimii. Sen jälkeen pitää miettiä, miten autetaan erityistä tukevia tarvitsevia. Ja siksi vihreät ovat esittäneet esiopetuksen laajentamista kaksivuotiseksi ja 5-vuotiaiden varhaiskasvatuksen maksuttomuutta. Mutta pitää myös muistaa, että nämä pitää rakentaa sellaisen yhteisön päälle, joka kykenee toimimaan, jossa on työrauha ja lastenhoitajat ja lastentarhanopettajat kokevat, että he kykenevät työskentelemään. Eli perusasiat ovat nyt hukassa.

Pöytäkirja PTK 14/2018 vp

Professori Kari Uusikyläkin on varoittanut, että peruskoulua ja varhaiskasvatusta kehitetään nyt projektihankkeilla ja digihankkeilla mutta perustyölle ei anneta [Puhemies koputtaa] työrauhaa ja resursseja. [Ben Zyskowitz: Niin, ja te leikkasitte peruskoululta rahat viime kaudella!] Ne pitää saada kuntoon.

15.39 Li Andersson vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kokoomuksen ryhmäpuheenvuorossa linjattiin, että oppositiolla on eväät pahasti lopussa. Mutta kyllä minä sanoisin, että kokoomuksella on eväät pahasti lopussa tai ainakin hukassa, kun kuuntelee näitä puheenvuoroja. Kokoomus siis puolustaa tällä kaudella tehtyjä koulutusleikkauksia kertomalla, kuinka paljon kokoomuksen johdolla leikattiin koulutuksesta viime kaudella. Sitten kokoomus pyytää oppositiota kertomaan kokoomukselle, miksi ei kokoomuksen johdolla uudistettu koulutusta enempää viime kaudella. Ehkä teidän olisi syytä käydä näitä asioita läpi ihan siellä puoluetoimistolla tai teidän omissa kokoushuoneissanne. [Jukka Gustafsson: Oikein hyvä!]

Sitten, mitä tulee tähän kokoomuksen ryhmäpuheeseen vielä, mitä se tarkoittaa, kun kokoomus sanoo, että pitää tunnustaa tehty virheet? Te olette tunnustaneet tehty virheet eli koulutusleikkaukset viime kaudella [Sari Sarkomaa: Se oli edustaja Niinistö!] leikkaamalla vielä lisää koulutuksesta tällä kaudella — ainoa puolue Suomessa, joka on siihen pystynyt.

Arvoisa puhemies! Tässä ministeri Grahn-Laasonen puhui varhaisen puuttumisen ja varhaiskasvatuksen merkityksestä, ja mielestäni hallitus onkin tehnyt yhden ainoan hyvän ratkaisun varhaiskasvatuksen osalta, ja se oli vaka-maksujen alentaminen. [Krista Kiuru: Opposition pyynnöstä!] Mutta mikäli hallituksen tavoitteena on lisätä varhaiskasvatukseen osallistumista, niin millä logiikalla on johdonmukaista silloin rajata joidenkin lasten muodollista mahdollisuutta osallistua kokopäiväiseen varhaiskasvatukseen? Siitä linjasta ei tule johdonmukaista, ei millään, vaikka kuinka olisi spin doctoreita ja mainostoimistoja sitä miettimässä. Samaten, mikäli tavoitteena on parantaa varhaiskasvatuksen laatua, mikä järki on kasvattaa ryhmäkokoja, kun nimenomaan henkilöstön määrä ja henkilöstön jaksaminen ovat niitä tekijöitä, jotka suoraan määräävät sen, miten laadukasta suomalainen varhaiskasvatus on?

15.42 Mikaela Nylander r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies, värderade talman! Kuten äsken mainitsin, koulut jäävät helposti yksin oppilaiden ongelmien kanssa, jos sosi-aali- ja terveyshuolto ei pysy perässä.

Det är inte bra ifall lärarnas redan begränsade arbetstid går åt till att lugna ner situationen i klassen eller hjälpa enskilda elever som har det besvärligt. Därför är det mångprofessionel-la samarbetet så viktigt. Men vi behöver också bli bättre på att se familjerna som en helhet, deras behov och bakomliggande omständigheter för att också eleverna ska kunna stödas på bästa möjliga sätt i skolan. Vi behöver skapa fungerande lågtröskelservice vid en lucka där familjen ses som en helhet.

Nyt vaarana on valitettavasti, että maakuntauudistus vaikeuttaa tilannetta todella paljon, kun koulut ja sote-palvelut tulevat olemaan eri hallintotasoilla. Tämä lisää epätasa-arvoa kouluissamme. Miten hallitus aikoo pitää huolen siitä, että perheet, niiden tilanne ja tar-

Pöytäkirja PTK 14/2018 vp

peet, paremmin huomioidaan kokonaisuutena? Miten varmistetaan, että maakuntauudistus ei vaaranna moniammatillista yhteistyötä kouluissa?

Puhemies! Ministerit ovat puhuneet tänään paremmasta kuntataloudesta. Miksi ette samalla puhu maakuntauudistuksesta? Maakunnat nimittäin aloittavat toimintansa vuonna 2020 suurella budjettivajeella, ainakin Uudenmaan maakunta. Ettekö, pääministeri Sipilä, usko, että tulevaisuudessa joudutaan kattamaan tätä maakuntien vajetta siirtämällä määrärahoja kunnilta maakuntiin? Julkinen talous on kokonaisuus — eikö vain? — ja soten menot sen kun kasvavat.

15.44 Sari Essayah kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Lasten hyvinvointi päiväkodeissa tulee turvata parantamalla niitä olosuhteita, joissa laadukas varhaiskasvatus on ylipäättänsä mahdollista. Ylisuuret lapsiryhmät uuvuttavat yhtä lailla ne lapset kuin myöskin työntekijät.

Tällä hetkellä erityisesti pääkaupunkiseudulla on valtava pula näistä päivähoidon ammattilaisista. Hallitus on tekemässä varhaiskasvatusuudistusta, ja sen mukaan päiväkodeissa olisi tulevaisuudessa yliopistotaustaisia varhaiskasvatuksen opettajia lastentarhanopettajina ja sitten toisaalta olisi ammattikorkeakoulusta valmistuneita varhaiskasvatuksen sosionomeja. Tällä hetkellä kaksi kolmasosaa näistä päivähoidon ammattilaisista, lastentarhanopettajista, on sosionomitaustaisia ja vain yksi kolmasosa yliopistotaustaisia. On pelätty, että tämä uudistus entisestään tulee lisäämään tarvetta yliopistotaustaisille lastentarhanopettajille ja toisaalta pahentamaan sitä pulaa, mikäli sitten nämä ammattikorkeakoulutaustaiset eivät ole enää päteviä näihin lastentarhanopettajan paikkoihin. Onko hallitus huomionnut tämän, että jo tällä hetkellä on valtava pula näistä ammattilaisista ja tämä uudistus saattaa entisestään vain lisätä työntekijäpulaa?

Ja toisaalta, millä tavalla me ylipäättänsä tulemme varmistamaan sen, että tulevaisuudessa lastentarhanopettajan ammatti on sellainen, joka houkuttelee alalle nuoria? Jos meillä on ylisuuret lapsiryhmät, joissa ei pysty toteuttamaan laadukasta ja oman etiikan mukaista varhaiskasvatusta, niin on aivan selvää, että nuoria ala ei tule enää kiinnostamaan. Mitä hallitus aikoo tehdä, että tulevaisuudessa alalle on yhtä lailla tulijoita kuin on ollut aiempina vuosina?

Puhemies Paula Risikko: Ryhmäpuheenvuoronpitäjät ovat nyt vastauspuheenvuoron pitäneet. Seuraavaksi siirrymme 1 minuutin mittaisiin debattipuheenvuoroihin. — Ensimmäisenä edustaja Puumala.

15.46 Tuomo Puumala kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä on hienoja asioita sanottu suomalaisen koulutuksen tarinasta, niihin voi yhtyä. Ehkä vähemmän hienoa on se syyllisten etsiminen, mihinkä tässäkin keskustelussa on taas valitettavasti päästy. [Mikaela Nylander: Eivät kaikki!]

Tämä keskustelu sen sijaan koulutuksen tilasta on kyllä valtavan tervetullutta, jos siinä etsitään ratkaisuja ja katsotaan eteenpäin ja tulevaisuuteen. Väittäisin, ja puolustan sillä tavalla vähän poikkeuksellisesti tuota edellistäkin hallitusta, että vaikka siellä rajusti leikkasitte perusopetuksesta, niin ongelmat, mitä me nyt näemme suomalaisessa perusopetuksessa, ovat syntyneet jo ennen tätä hallitusta ja jopa jo ennen edellistä hallitusta. Ne muutokset ovat tapahtuneet suomalaisessa yhteiskunnassa: levottomuus oppilaissa on kasvanut, keskittymiskyvyn puute on suurempaa, jopa lukemisessa on vaikeuksia vielä toisen asteen

Pöytäkirja PTK 14/2018 vp

koulutuksessakin. Näihin kysymyksiin meidän pitää nyt yhdessä pystyä tässä salissa, toivottavasti jopa jo tässä keskustelussa, löytämään ratkaisut. Keskusta on omaa malliansa esitellyt, mitä edustaja Parviainen tuossa esitti, ja kannustan myös muita puolueita samaan.

15.47 Jukka Gustafsson sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitän edustaja Puumalaa asiantuntevasta, asiallisesta puheenvuorosta — juuri näin.

Minunkin piti jonkun verran nyt raapaista tuohon kokoomuksen ryhmäpuheeseen, koska se oli sillä tavalla röyhkeä, aivan niin kuin edustaja Andersson sanoi, että edellistä hallitusta niin kuin ronkittiin [Antti Rinne: Ja ylimielinen!] — todella ylimielinen — kun kokoomus veti silloin hallitusohjelmaneuvoittelut, oli ratkaisevassa asemassa päättämässä niistä säästöistä. Miten te kehtaatte siitä nyt sitten demareita syyttää? [Ben Zyskowicz: Mitäs te siellä sitten teitte?]

Mutta, arvoisa puhemies, ydinjuttu on se, mitä Puumalan kanssa nyt haemme. Meillä on tietynlainen hätätila nyt: jos keskiasteella ammatillista koulutusta suorittavista 25 prosenttia jättää sen kesken ja meillä on joka viides 20—24-vuotias nuori vain peruskoulututkinon varassa, niin eihän siitä hyvä seuraa. Ministeri Orpo, ministeri Grahn-Laasonen, tartutkaa nyt tähän kokoomuksen [Puhemies koputtaa] vastustamaan oppivelvollisuusiän nostoon, torjukaa harhaoppinne ja tulkaa tukemaan sitä [Puhemies: Aika!] Se on Suomen tulevaisuuden [Puhemies: Aika!] avainmenestystekijä.

15.48 Sari Multala kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On todella hienoa, että tämä koulutusvälikysymys nyt antaa meille mahdollisuuden todella keskittyä myös sisältöihin ja keskustella niistä.

Oppivelvollisuusiän nostoa on todella esitetty nyt monelta taholta. Tässä juuri lueskelin myös tätä taloustieteen arviointineuvoston raporttia, ja siellä melko varovaisesti todetaan, että se saattaisi olla ratkaisu ongelmaan, siitä saattaisi olla pitkällä aikavälillä suurempia hyötyjä kuin kustannuksia.

Oppivelvollisuusiän nosto on kuitenkin mekaaninen ratkaisu todella monisyiseen ongelmaan. Meidän yhteinen tavoitteemme on se, että yhä useampi nuori suorittaisi vähintään toisen asteen koulutuksen, mutta meidän pitäisi pohtia niitä ratkaisuja, jotka luovat edellytyksiä suorittaa toinen aste ja vähentävät keskeyttämistä. Omasta mielestäni niiden edellytyksiä luodaan erityisesti peruskoulussa. Jollei sinä aikana niitä kyetä luomaan, tarvitaan valmistavaa ja vahvistavaa opetusta.

Joustava koulupolku on kannatettava. On oikeastaan aika erikoista ajatella, että alku- ja loppuvuodesta syntyvät olisivat yhtä valmiita aloittamaan koulun. Tästä toivon lisää keskustelua.

15.49 Simon Elo sin (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vihreät ovat esittäneet varhaiskasvatuksen aikaistamista 5-vuotiaisiin ja oppivelvollisuusiän pidentämistä 18 vuoteen. Käytännössä siis halutaan pidentää jonkinlaista oppivelvollisuutta 3—4 vuotta maksaen 200 miljoonaa euroa vuodessa. [Vihreiden ryhmästä: Teidän kannattaisi perehtyä asiaan!] Kyllä kansalaisilta kysyisin ensinnäkin, haluatko ylipäättään, että Touko Aalto kasvattaa lapsesi. Punavihreät haluavat ylipäättään tehdä nämä [Naurua] ja lisäksi perua koulutusleikkaukset, aktiivimallin, purkaa kaikki indeksijäädytykset, ryöstää Sitran kas-san, palauttaa lomarahat, hoitaa hoitajamitoituksen, lisätä ilmastorahoitusta ja kehitysapua, perua autoveron kevennykset, muuttaa EU-politiikan ja sulkea Nato-oven — kaikki

Pöytäkirja PTK 14/2018 vp

tämä, ja aiotte vielä tehdä sen kuulemma vähentämällä meidän verojen kertymistä ja lainanottoa. Miten tämä yhtälö toimii, sitä kysyn teiltä, arvoisat punavihreät. Tämä teidän vaihtoehtonne on punavihreä konkurssi. Tämä ei ole todellinen vaihtoehto. [Krista Kiuru: Tämä on sinipunahallituksen konkurssipesä!]

15.51 Touko Aalto vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Jätän edustaja Elon täysin epäasialliset puheet omaan arvoonsa. Kysynkin, aikooko hallitus laittaa monien kauniiden puheiden katteeksi lisää rahaa kevään kehysriihessä ja perua niitä tehtyjä koulutusleikkauksia, jotka ovat vieneet näiltä kauniilta puheilta pohjaa ja johtaneet tilanteeseen, jossa sukupuolten väliset oppimiserot ovat Suomessa OECD-maiden suurimmat. Perheen tulot, asuinpaikka ja koulutustausta vaikuttavat yhä enemmän lasten koulutusmenestykseen. Joka kahdeksas poika ei osaa lukea kunnolla peruskoulun jälkeen, ja 620 000 henkilöä on ilman toisen asteen koulutusta.

Kun kuuntelee opetusministeriä, jää vaikutelma, että hallitus elää täysin toisenlaisessa todellisuudessa kuin muu Suomi. Kun kuunteli kokoomuksen ryhmäpuheenvuoroa, jäi vaikutelma, että yli mielisyy on sumentanut näkökyvyn ihmisten arkeen eivätkä korvatkaan kuuntele. Politiikassa, budjetissa, jokainen euro on arvovalinta, ja vihreät esittivät tälle vuodelle 500:aa miljoonaa euroa lisää koulutukseen. Kysynkin, valtiovarainministeri Orpo: onko hallitus kevään kehysriihessä laittamassa lisää rahaa koulutukseen?

15.52 Eeva-Johanna Eloranta sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kolmen viime vuosikymmenen aikana Suomesta on kadonnut yli 600 000 työpaikkaa, joihin on riittänyt pelkkä perusasteen koulutus. Peruskoulun varassa olevien työllisyys onkin pudonnut niin, että vain 40 prosenttia heistä on töissä. Pelkän peruskoulun käyneet ovat töissä vain puolet työiästään.

Perusasteen koulutuksen varassa Suomessa on huikea määrä, yli 600 000 työikäistä, ja edelleen jokaisesta ikäluokasta noin 10 000 nuoren opinnot päättyvät peruskouluun. Tämä on erittäin suuri yhteiskunnallinen ongelma, ja onkin ihan välttämätöntä, että me turvaamme jokaiselle nuorelle vähintään sen toisen asteen tutkinnon, eikä se riitä, että meillä on näitä koulutuspaikkoja tarpeeksi, vaan meidän pitää myöskin taata, että se tutkinto tulee suoritetuksi.

Todellakin tämä oppivelvollisuuden pidennys kattaen toisen asteen tutkinnon poistaisi samalla tämän ongelman näitten maksullisten oppimateriaalien osalta. Tällä hetkellä noin 300 lukiolaista keskeyttää opinnot tai vaihtaa opiskelupaikkaa näiden kalliiden kustannusten takia. Minä todella toivon, hallitus: ettekö voisi nyt harkita tätä ehdotusta, jota talouspolitiikan arviointineuvostokin on kannattanut?

15.53 Sami Savio ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Elomaa otti perussuomalaisen ryhmäpuheenvuorossa esille ryhmäkokojen vaikutuksen oppimistuloksiin. Tämän lisäksi suurta huolta kouluissa aiheuttaa erityisopetuksen kasvanut tarve. Erityisopetuksessa siirryttiin muutama vuosi sitten käytäntöön, jossa oppilaiden tarvetta erityiseen tukeen arvioidaan vuosittain. Se on johtanut pienryhmien vähenemiseen ja erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden sijoittamiseen tavallisiin perusopetusryhmiin.

Arvoisa puhemies! Ryhmäkoot ovat siis kasvaneet ja varsinkin poikien oppimisvaikeudet lisääntyneet kuntien joutuessa kamppailemaan kutistuvien opetusresurssien kanssa. Koko luokan opetus kärsii, jos opettajan aika kuluu vaikeista ongelmista kärsivän eri-

Pöytäkirja PTK 14/2018 vp

tyisoppilaan auttamiseen. Se lisää opettajan kuormittumista ja johtaa lisääntyneisiin sairauspoissaoloihin. Perussuomalaiset kiinnittivät tähänkin asiaan huomiota viime syksyn vaihtoehtobudjetissaan, ja kysyn nyt opetusministeriltä: mitä konkreettista hallitus aikoo tehdä korjatakseen erityisopetusresurssien vähyyteen [Puhemies koputtaa] liittyvän vakavan ongelman, jonka seuraukset kaikkein heikoimpien [Puhemies: Aika!] oppilaiden osalta näkyvät pahimmin vasta pitkällä aikavälillä?

15.54 Hanna Kosonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Eriarvoistumisen syyt ovat syvällä, ja ne ovat aika moninaiset. Ja niin kuin täällä keskustelussa on todettu, tämä on todella meidän yhteinen asia, kaikkien yhteinen asia, että jatkamme hyvällä, laadukkaalla koulutuksen tiellä Suomessa.

Alueelliset erot ovat suuret, mutta hyviä tuloksia saadaan suurempien alueiden välillä ja myös kaupunkien sisällä. Ja tähänhän hallitus on puuttunut muun muassa lisärahoituksella koulujen eriytymisen ehkäisemiseksi ja opettajien täydennyskoulutuksella.

Keskusta on esitellyt kolmen vuoden esiopetus- ja pienten lasten koulu -mallia, ja näitä ratkaisuja toivon minäkin edustaja Puumalan tavoin tähän keskusteluun hieman lisää. Tämä koulutaipaleen alun uudistus merkitsisi sitä, että perustaidot tsekattaisiin kahden vuoden opiskelun, toisen luokan, jälkeen, ja tämä myös tarkoittaisi joustavuutta koulutiel- le, ikäerojen kaventamista. Edustaja Multala peräänkuulutti alku- ja loppuvuonna syntyneiden oppilaiden ikävaiheiden huomioon ottamista, ja tämä malli ottaisi senkin huomioon.

15.56 Lauri Ihalainen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Esitän kiteytetysti neljä konkreettista toimenpide-ehdotusta:

Ensinnäkin, oppivelvollisuusiän ulottaminen toiselle asteelle johtaa siihen, että nuoret eivät syrjäydy ja he pääsevät paremmin työmarkkinoille.

Toiseksi, meillä on 69 000 sellaista nuorta aikuista, jotka eivät ole koulutuksessa, eivät ole töissä ja ovat vähän hennosti kiinni yhteiskunnassa. Näille pitää rakentaa ja pikaisesti sellainen tulevaisuuden polku, tulevaisuuden ohjelma, ja sitä pitäisi ruveta valmistelemaan ja heti.

Kolmanneksi, meillä on yli 100 000 sellaista alle 30-vuotiasta, joilta puuttuu toisen asteen koulutus. Ja niin kuin pääministeri totesi, heidän työllisyysasteensa on vain 40 prosenttia. Meidän pitää jatkaa nuorten aikuisten osaamisen ohjelman kaltaista ohjelmaa.

Ja lopuksi, tämän työelämän murroksen kannalta on välttämätöntä, että työssä olevien ihmisten ammattiosaamista, kykyä vaihtaa työtä ja ammattia lisätään. Me tarvitsemme ison aikuiskoulutusreformin, ennen kaikkea ammatillisen aikuiskoulutuksen reformin, tähän maahan, ja sen käynnistäminen pitäisi aloittaa heti.

15.57 Krista Kiuru sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On kyllä todettava, että kaikkea sitä kuulee. Kolme esimerkkiä:

Te, ministeri Grahn-Laasonen, totesitte, kuinka te nyt satsaatte koulutukseen. Ensinnäkin, te olette varmistaneet kaikella toiminnalla, että tässä maassa on liian vähän aloituspaikkoja, niin toiselle asteelle kuin korkeakoulutukseen. Isoin haaste on se, että suomalaiset jäävät osaamistasossa jälkeen verrattuna muuhun maailmaan.

Te olette omalla toiminnallanne halunneet varmistaa, että työllisyysastetta ei voi nostaa tekemällä toinen aste maksuttomaksi, ja tämä tuntuu olevan tälle hallitukselle selkeästi

Pöytäkirja PTK 14/2018 vp

ideologinen kysymys, vaikka asiantuntijat väittävät, että perusteet niin monella tavalla vaativat tämän uudistuksen toteuttamista.

Ja kolmanneksi, en voi ymmärtää, ministeri Grahn-Laasonen, miksi te kehtasitte tulla tänne saliin ja kertoa, kuinka te nyt uudistatte varhaiskasvatuksen. Te todellisuudessa esitätte sellaista varhaiskasvatuksen uudistusta, että lapset eivät saa koulutuksen alimmalle asteelle eli varhaiskasvatukseen edes riittävää varhaista puuttumista ja tukea, joka olisi kaikkein tärkeintä, sillä teillä ei ole siihen [Puhemies koputtaa] varaa, mutta päätitte sen-tään, että [Puhemies: Aika!] opettajien rakennetta muutetaan, mikä on aika kallis remontti.

15.58 Sari Sarkomaa kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Arvoisa oppositio, te voisitte kyllä myöntää sen tosiasian, että tällä eduskuntakaudella on menty eteenpäin. [Naurua — Pia Viitanen: Joo, mutta väärään suuntaan! — Antti Rinne: Kehittäminen on leikkaamista ja eteenpäinmeno on taaksepäinmenoa!] On paikattu sitä korjausvelkaa, on tehty niitä uudistuksia, jotka jäivät viime eduskuntakaudella tekemättä, on panostettu koulutukseen. Viime eduskuntakaudella, kun oli sosiaalidemokraattinen ministeri, tehtiin vain säästöt, ei uudistuksia. Suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan kannalta on myönteistä, että torsoksi jäänyt varhaiskasvatustilanne saapuu pian eduskuntaan. Perusopetukseen on panostettu. Paljon oli puhetta ministeri Kiurun aikana, mutta peruskoulua ei silloin uudistettu, lukiokio jäi täysin uudistamatta — lukiolaki tulee eduskuntaan aivan hetken kuluttua. Ammatillinen uudistus oli ainut uudistus, joka tuotiin eduskuntaan, mutta se sitten itse kaadettiin — nyt se on mennyt eteenpäin. On todella arvokasta, että uudistukset menevät eteenpäin, ja ihmettelen kyllä nyt oppositiota: ikään kuin olisitte itse kysyneet itseltänne, kolkuttaako omatunto, että te olitte perusopetuksesta leikkaamassa [Puhemies koputtaa] mutta varjobudjetissa ei ole euroakaan. Pidän tärkeänä, että [Puhemies koputtaa] perusopetukseen tämä hallitus [Puhemies: Aika!] panostaa. Se on varmin tapa taata se, että jokainen [Puhemies: Aika!] nuori etenee vähintään toiselle asteelle... [Puhemies keskeyttää puheenvuoron puheajan ylityttyä]

15.59 Laura Huhtasaari ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallitus on unohtanut erityislapset. OAJ:n puheenjohtaja Olli Luukkainen on ollut huolissaan siitä, että kun pienryhmiä ja erityisryhmiä on purettu, niin se tarkoittaa sitä, että erityislapset on integroitu yleisopetuksen luokkaan eivätkä saa siellä sitä tukea, mitä he tarvitsisivat. Ministeri otti kantaa siinä, että tasa-arvo on kaiken lähtökohta. Tämä ei ole tasa-arvoa, jos lapsi ei saa sitä tukea, mitä hän tarvitsee. Pari päivää sitten Helsingin Sanomissa erityislapsen äiti kirjoitti: ”Integroidussa luokassa opiskeleva erityislapseni on jätetty oman onnensa nojaan — nyt hän ei enää halua mennä kouluun.” Haluaisin kysyä hallitukselta: mitä te aiotte tehdä, jotta Suomessa aidosti tasa-arvoinen opetus toteutuisi, jotta Suomessa aidosti kaikki lapset saivat sitä tukea, mitä he tarvitsevat, oli se sitten tukea sosiaalisiin taitoihin tai oppimiseen?

16.00 Antti Rinne sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pääministeri Sipilä, te toistatte usein sitä, että edellinen hallitus leikkasi koulutuksesta. Se on totta, silloin leikattiin koulutuksesta. Sen takia me annoimme — kaikki puolueitten puheenjohtajat — ennen vuoden 2015 eduskuntavaaleja lupauksen siitä, että koulutuksesta ei leikata. Opetusministeri, joka täällä jeesustelee omilla päätöksillään, [Oikealta: Ohoh, ohoh!] kertoo sen, että hän vappupuheessaan totesi, että tehdään arvovalinta, ei leikata koulutuksesta. Pääministeri Sipilä, meillä on... [Välihuutoja] Te olette tehneet sellaisia leikkauksia, joita te ette pys-

Pöytäkirja PTK 14/2018 vp

ty tämän vaalikauden aikana korjaamaan — se on selvä asia, tehty mikä tehty — mutta minä toivon, että tartutte nyt siihen keskeiseen talouspoliittisen arviointineuvoston ratkaisuesitykseen, jossa toinen aste tehdään maksuttomaksi. Meillä on paljon semmoisia perheitä, joissa ei ole varaa maksaa niitä koulukirjoja. Se maksuttomuus varmistaa sen, ettei yksikään niistä 3 500 nuoresta, jotka nyt ovat putoamisuhan alla, putoa jaloiltaan pois.

16.02 Aila Paloniemi kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Professori Jouni Välijärvi, joka valittiin vuoden 2017 koulutusvaikuttajaksi, on todennut: ”Peruskoulun ei tarvitse olla kaikille yhdeksänvuotinen. Hitaammat voisivat opiskella pitempään, ja nopeimmille voitaisiin raivata mahdollisuuksia edetä opinnoissaan ripeämmin vaikka etäkursein. Näin myös toiselle asteelle siirtyminen olisi pehmeämpää.” Minustakin tuon op-pivelvollisuusiän noston sijasta pitäisi ehdottomasti miettiä näitä kohdennettuja toimia, kuten opintojen ohjausta moniammatillisella tuella ja riittävää erityisopetusta: saadaanko niillä parempia tuloksia kuin sillä, että myös hyvin toimeentulevien perheiden lapsille kustannettaisiin maksuttomat opiskeluvälineet ja kirjat. Minusta tämä ei ole hyvä idea, tämä kaikille maksuttomat kirjat, vaan nimenomaan kohdennettaisiin heille, jotka tarvitsevat apua ja ilmaisia kouluvälineitä.

16.03 Paavo Arhinmäki vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministeriäitiossa korvat heiluvat ja nenät kasvavat, kun tätä keskustelua käydään. Nimittäin se, että viime hallituksen aikana leikattiin koulutuksesta, ei ole mikään uutinen, mutta sen vuoksi annettiin nimenomaan koulutuslupaus, [Välihuutoja] että enää ei leikata, ja itse olin siellä lavalla, kun nykyiset hallituspuolueiden edustajat olivat antamassa koulutuslupausta, josta tulikin koulutuspetos.

Mutta, arvoisa rouva puhemies, tämä on muutenkin historiallinen päivä kuin sen takia, että me joudumme jo neljännen kerran kysymään koulutuksen perään. Nimittäin ensimmäistä kertaa historiassa, Suomen historiassa, professorit ovat tänään lakossa. [Eduskunnasta: Näin se on!] Kokoomuslaisen opetusministerin aikana professorit ovat lakossa. Osittain syynä on se, että kokoomuslaisen ministerin sinivihreässä hallituksessa läpi ajama yliopistolaki vaikuttaa tähän. Ja nyt täytyy kysyä kokoomuksen puheenjohtaja, ministeri Orpolta: entinen sivistyspuolue kokoomus, arvosanalla 1—5 kuinka ylpeitä te olette siitä, että te olette ajaneet jo professoritkin lakkoon? [Krista Kiuru: Mahtaisiko johtua säästöistä?]

16.04 Anna-Maja Henriksson r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies, värderade talman! Det verkar som att vi skulle ha orsak att börja spela minnesspel här i riksdagen.

Vaikuttaa siltä, että meillekin tekisi hyvää pelata vähän muistipeliä, koska tässä nyt jokainen syyttää toisia siitä, kuka on tehnyt mitäkin. Minä ainakin muistan, että RKP oli edellisessä hallituksessa ja siinä oli myös kokoomus, ja me kaikki olemme vastuussa siitä, mitä silloin tehtiin. Nyt on kyse siitä, mitä tämä hallitus on tehnyt, ja luulen, että kansalaisia enemmän kiinnostaa se, mitä tästä eteenpäin. Ja silloin haluaisin sanoa näin: RKP:n mielestä on niin, että varhaiskasvatus on aivan ydinasemassa, kun me ajattelemme suomalais-ten ja suomalaisten lasten tulevaisuutta. Sen takia pitäisi panostaa varhaiskasvatukseen, sen takia RKP on ehdottanut, että jokaiselle 3-vuotiaalle lapselle olisi 20 tuntia viikossa maksutonta varhaiskasvatusta ja subjektiivinen päivähoito-oikeus pitäisi palauttaa. Millä

Pöytäkirja PTK 14/2018 vp

tavalla, arvoisa hallitus ja arvoisa ministeri, tulette toimimaan, jotta enemmän lapsia saadaan varhaiskasvatukseen piiriin?

16.05 Pauli Kiuru kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä välikysymysasetelma on aseteltu niin, että siinä asetetaan eri ikäryhmät hieman erilaiseen asemaan. Hieman ihmettelen sitä, että oppositiota ei kiinnosta varttuneempien, arvostettujen ikäihmisten koulutusmahdollisuudet. Ette ole puhuneet siitä sanaakaan. [Välihuutoja vasemmalta] Onneksi tämä hallitus ja valtiovarainministeri ovat laittaneet vuonna 2016 liikkeelle Auta-hankkeen, jossa tavoitteena on jalkauttaa oppimista, jalkauttaa digimahdollisuuksia ikäihmisille. Tämä hanke on ollut nyt koekäytössä, ja 5.3. ollaan saamassa tuloksia takaisin. Muistutan, että neljännesmiljoona yli 65-vuotiaista ei ole koskaan käyttänyt internetiä, yli 2 miljoonaa suomalaista tarvitsee digitukea. Tähän valtiovarainministeriön hanke pyrkii antamaan apua. Ja kysyn nyt ministeri Orpolta: tiedättekö, missä vaiheessa tämä hanke on ja minkälaisia tuloksia siitä on tulossa?

16.06 Antti Lindtman sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En tiedä, missä edustaja Kiurun ja kokoomuksen korvat olivat, kun edustaja Ihalainen äsken juuri puhui tästä kaikenikäisten oppimisesta.

Mutta, arvoisa puhemies, tämä välikysymys käsittelee koulutuksen tasa-arvoa. Ehkä keskeisin koulutuksen tasa-arvon epäkohta on se, että melkein joka viides alle 25-vuotias on vailla toisen asteen tutkintoa. Se tarkoittaa sitä, että jokaisesta koululuokasta neljä tai viisi jää ilman toisen asteen tutkintoa. 100 000 alle 30-vuotiaista — 100 000 — on perusasteen varassa. Siinä on jokainen liikaa. Jos nuori jää perusasteen varaan, niin polku elämässä on todella kivinen.

Kun on katsottu, mikä on se syy, niin joka neljännellä, joka lopettaa toisen asteen koulutuksen, syynä on oppimateriaalien maksullisuus. Ja sen takia SDP on esittänyt, että oppivelvollisuutta pidennettäisiin. No mikä on hallituksen vastaus? Se kuultiin tänä aamuna, kun ministeri sanoi: ”Jos rahat ei riitä koulutukseen”, ministeri Grahn-Laasonen totesi, ”siinä tilanteessa tietysti sosiaalitoimisto on se ensimmäinen osoite.” [Vasemmalta: Ei voi olla totta! — Antti Rinne: Kovaa politiikkaa!] Onko tämä [Puhemies: Aika!] teidän viestinne? Jos rahat eivät riitä [Puhemies: Aika!] koulutukseen, menkää sosiaalitoimistoon.

16.07 Emma Kari vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämän keskustelun aikana on tullut selväksi se, että kokoomus ei ainakaan kuuntele niitä puheenvuoroja, joita tässä salissa pidetään. Mutta tulee kyllä mieleen se, kuunteletteko te edes niitä viestejä, joita me joka päivä opettajilta saamme, lastentarhanopettajilta, koulunopettajilta, lastenhoitajilta. He kertovat meille siitä, että he eivät voi tehdä työtään teidän läpiviemienne leikkausten takia. Opettajat, tutkijat, jopa viime viikolla lapsiasiainvaltuutettu sanoivat, että teidän läpiviemienne varhaiskasvatusheikennysten takia lapset tässä maassa eriarvoistuvat ja heikennykset osuvat kaikista pahiten juuri niihin kaikista heikoimmassa asemassa oleviin lapsiin. Tätä te ette kuuntele, tätä te ette korjaa, ja tästä te ette ole missään vaiheessa kantaneet mitään vastuuta. Juuri te olette kasvattamassa tässä maassa oppimiseroja, ja juuri te olette tällä hetkellä luomassa lasten luokkayhteiskuntaa. Vihreät haluavat ottaa askeleita eteenpäin, mutta on aika vaikea ottaa askeleita eteenpäin, [Puhemies koputtaa] kun niitten ensimmäisten askeleitten alta [Puhemies: Aika!] on maa murennettu.

Pöytäkirja PTK 14/2018 vp

16.09 Hannakaisa Heikkinen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On tosi hyvä muistaa, että toimet syrjäytymisen ehkäisemiseksi ja kouluikäisten hyvän arjen turvaamiseksi eivät kuulu vain koulutussektorille. Koulutuspolitiikkaa ei pidä eriyttää muusta lapsi- ja perhepolitiikasta. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmassa tehdään tällä hetkellä todella laajaa kehitystyötä syrjäytymisen ehkäisemiseksi ja nimenomaan perheiden tukemiseksi ennaltaehkäisevällä tavalla. Koulu ja varhaiskasvatus tarvitsevat yhteyteensä toimivat lapsiperhepalvelut. Pelkästään koulun pedagogisilla toimilla ei korjata oppimistulosten eriarvoistumista, vaan on tuettava laajasti vanhempia ja koko perhettä. Pitää nähdä se iso kuva, mistä lapsen eriytyemisessä, koulumenestyksessä on kyse. Ja tämän tilanearvion tämä hallitus, Sipilän johtama hallitus, teki jo vuonna 2015 ja ryhtyi toimeen.

Ja, hyvät kollegat, pidetään yhdessä kiinni siitä, että jokaisella olisi mahdollisuus laadukkaaseen opetukseen lähellä kotiaan. Keskustalle on tärkeää, että jokaisessa lähikoulussa [Puhemies koputtaa] on saatavilla maailman parasta opetusta.

16.10 Kalle Jokinen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomalaiset opettajat ja suomalainen koulutusjärjestelmä ovat maailman parhaita, mutta on hyvä muistaa, että koulutusjärjestelmä ei ole koskaan valmis. Sen pitää koko ajan uudistua, [Ville Niinistön välihuuto] uudistua työelämän ja yhteiskunnan tulevia tarpeita vastaamaan, [Krista Kiurun välihuuto] ennakoiden.

Koulutuksen tavoitteena on ihmisten osaamisen, sivistyksen ja työllistymisen kohentaminen ja parantaminen, ja se ei kyllä nyt parane sillä, että tässä koko ajan nokitaan sitä, mitä te olette tehneet, jättäneet tekemättä tai mitä me olemme tehneet. [Välihuutoja vasemmalta — Vastauspuheenvuoropyyntöjä] Meidän pitää katsoa.... — Jos nyt saan hetken puhua, loppuun tämän minuuttini, mikä minulle on suotu. — Meidän pitää katsoa hiukan laajemmin myös, tämän salin ulkopuolelle, niitä tarpeita, joita yhteiskunnassa on, mitä tehdään muualla maailmassa, vaikkapa Sveitsissä: yksi kolmasosa suorittaa korkeakouluopinnot, kaksi kolmasosaa ikäluokasta oppii työpaikalla oppisopimuskoulutuksella, ja mikä on työllisyysaste? 83,3. Eli katsotaan laajemmin ja lopetetaan tämä toistemme nokkiminen. Tehdään työtä nuorten ja suomalaisen yhteiskunnan puolesta. [Sari Sarkomaa: Näin hallitus toimii!]

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Ministeri Orpo, 1 minuutti.

16.11 Valtiovarainministeri Petteri Orpo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Olisi paljon asioita, joihinkin olisin halunnut vastata, mutta todetaan nyt tämä talouspuoli. Siis kehykseen valmistaudutaan parhaillaan, ja laskelmat tarkentuvat. Minä lähdän siitä, että hallituksessa ensinnäkin pidetään tiukasti kehyksestä kiinni, mutta jos meillä liikkumavaraa on ja uudelleenkohdennuksia voidaan tehdä, niin osaaminen, tulevaisuus, nuoret, mahdollisuuksien tasa-arvo ovat niitä asioita, joista tulemme silloin pitämään kiinni. [Välihuutoja] Eli kun tuli se muutos, mikä tapahtui viime vuonna, kun me olemme saaneet taloutta kasvuun ja meillä on ollut hieman liikkumavaraa, niin me olemme tehneet panostuksia koulutukseen ensimmäisen kerran. Se on vaatinut sen, että talous on saatu kasvuun. Se ei ollut mahdollista aikaisemmin. Tätä me jatkamme. Ne eivät riitä vielä siihen, mitä viime hallitus teki, mitä tämä hallitus teki. Suunta on kääntynyt, ja kun velkaantuminen saadaan taittumaan, tämä näyttää erilaiselta.

Pöytäkirja PTK 14/2018 vp

Ja vielä sanon senkin, että kun tänään on luettu Tilastokeskuksen lukuja viime vuodelta, meidän talous on kasvanut todella voimakkaasti, kääntynyt positiiviseksi, niin myöskin siellä sisällä t&k-panokset ovat lähteneet voimakkaaseen nousuun. Ne kaikki ovat koulutusta myös, kaikki on osaamista, kaikki on tulevaisuutta. Uskokaa nyt jo, että vain ja ainoastaan terveen talouden, korkean työllisyyden kautta meillä on varaa niihin panostuksiin, mitä koulutukseen tarvitaan. Nyt mennään oikeaan suuntaan.

Ja vielä, arvoisa puhemies: [Puhemies koputtaa] Tutustukaa niihin reformeihin, joita ministeri Grahn-Laasosen johdolla on tehty. [Naurua] Tutustukaa pedagogiikkaan varhaiskasvatuksessa, uuteen opetussuunnitelmaan, lukiouudistukseen, [Välihuuto] toisen asteen reformiin — aivan huikkeitä juttuja. Me uudistamme silloin, kun ei ole työntää lisää rahaa. Tehdään uudistuksia, [Puhemies koputtaa] käytetään se 15 miljardia, mikä [Puhemies: Aika!] Suomessa käytetään sivistykseen, ja paremmin.

16.13 Touko Aalto vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastaan valtiovarainministeri Orpolle. Minä ymmärrän oikein hyvin sen, että talouden raamit ovat tiukat ja hallitus on joutunut tekemään vaikeita päätöksiä, mutta hallituksen talouskuripolitiikka on kovin valikoivaa. Kuinka paljon Suomen taloutta auttaa vaikka metsälahjavähennys, yrittäjävähennys, puhumattakaan yleisistä veronalennuksista, perintö- ja lahjaverotuksesta? Kuinka paljon auttaa se, että sote-kustannukset nostavat valtiontalouden menoja huomattavasti, puhumattakaan sitten verotus- ja yritystuista, missä puhutaan 4 miljardin euron luokasta? Onko hallitus valmis arvioimaan nimenomaan tätä vero- ja yritystukipuolta kevään kehysriihen ohessa, jos työ- ja elinkeinoministeriön arvion mukaan vain 11 prosenttia vero- ja yritystuista uudistaa taloutta? Onko hallitus valmiina ottamaan siivun sieltä ja laittamaan tuota rahaa koulutukseen, tutkimukseen ja osaamiseen, juuri sinne, mikä uudistaa taloutta ja auttaa työllisyyttä keskipitkällä ja pitkällä aikajänteellä?

16.14 Antti Rinne sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Orpo, täsmälleen samaa sanon teille kuin pääministerillekin, että tehty mikä tehty, ei niitä nyt enää pysy tässä ajassa korjaamaan, kun tämä hallitus tulee olemaan voimassa. Mutta kysymys kuuluu, oletteko te valmiit tulevaisuuteen päin. Kuunnelkaa nyt tarkasti siellä oikealla laidalla. Haluatteko, että mennään tulevaisuuteen oikeilla asioilla? Nyt oikea asia talouden arviointineuvoston näkökulmasta on se, että tämä oppivelvollisuusikä nostetaan sinne 18:aan, jotta saadaan estettyä nuorten ihmisten syrjäytyminen työelämän ulkopuolelle tai koulutuksen ulkopuolelle. Se on paras arvovalinta, mikä tässä tilanteessa voidaan tehdä. Lähtökohdana pitää olla se, että katsotaan tulevaisuuteen ja haetaan sieltä oikeita ratkaisuja. Tässä keskustelussa, sosiaalidemokraattien vaihtoehtobudjetissa on useita konkreettisia toimenpiteitä, joilla voidaan mennä tulevaisuuden suuntaan, uudistaa suomalaista yhteiskuntaa niin, että täällä on turvallista, luottamusta herättävää elää ja olla ja kouluttautua, kasvattaa itseään.

16.15 Valtiovarainministeri Petteri Orpo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Todellakin kaikki kunnia talouden arviointineuvostolle, mutta paino sanalle ”talouden” arviointineuvosto. Meillä on paljon myöskin pedagogiikan ja kasvatuksen ammattilaisia, jotka löytävät paljon tehokkaampia ja parempia keinoja syrjäytymisen estämiseen ja koulupudokkuuteen. Yksi keskeisiä asioita on se, että me panostamme varhaiskasvatukseen eli ne oppimisvalmiudet laitetaan kuntoon. Me olemme uudistaneet peruskoulun tähän päi-

Pöytäkirja PTK 14/2018 vp

vään, niin että siellä viihtyy paremmin, oppiminen on tehokkaampaa. Toisen asteen koulutusta reformoidaan, jotta sieltä ei pudota. Te haette ikään kuin lääketta siihen jo syntyneeseen ongelmaan. Me yritämme samaan aikaan ratkoa sitä, että ongelmaa olisi vähemmän, ei tulisi uusia pudokkaita. Minä toivon, että sen sijaan, että te nyt puhutte ja puhutte tästä oppivelvollisuuden nostamisesta ratkaisuna kaikkeen, katsoisitte niitä uudistuksia, mitä tämä hallitus on tehnyt, ja sitä, mitä kaikkea se tuo tullessaan siihen oppimisen polulle. On huikea se uudistus, mikä on tällä kaudella tehty, pelkästään lainsäädäntömääränä se ohittaa kaikki edelliset hallitukset. [Krista Kiuru: Mikä uudistus?] Se on vastaus siihen, että meillä on tulevaisuudessa hyvä koulu Suomessa ja lapset pärjäävät ja saavat valmiudet kuntoon. [Jukka Gustafsson: Roope Uusitalo, joka esitti sitä, on taloustieteen professori!]

16.16 Li Andersson vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä kehottaisin kyllä ministeri Orpoa tutustumaan vähän tarkemmin näihin niin sanottuihin uudistuksiin, mitä tämä hallitus on tehnyt. [Krista Kiuru: Minä olen samaa mieltä!] Otetaan esimerkiksi varhaiskasvatusoikeuden rajausta ja varhaiskasvatuksen ryhmäkokojen kasvattaminen — molemmat historiallisia askeleita taaksepäin, taantumuksellista koulutuspolitiikkaa. Ja minä olen valmis lyömään ministerin kanssa vetoa siitä, että te ette löydä yhtäkään kasvatusalan asiantuntijaa, joka olisi ollut näiden heikennysten kannalla. Siitä huolimatta niitä on ajettu läpi tämän hallituksen toimesta. [Ben Zyskiewicz: Juuri niihin ministeri Orpo viittasi!] Olisiko löytynyt rahaa näiden heikennysten perumiseksi? Olisi. Näiden heikennysten perumiseen tarvittava raha on pieni verrattuna niihin rahoihin, mitä tämä hallitus on ollut valmis käyttämään suurituloisia suosiviin veronkevennyksiin tai yritystukiin. Myöntäkää nyt reilusti, että tämä hallitus priorisoi hyvätuloisille tehtävät tulonsiirrot ja yritystuet korkeammalle kuin jokaisen suomalaisen yhdenvertaisen varhaiskasvatusoikeuden [Puhemies: Aika!] turvaamisen.

16.17 Tytti Tuppurainen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nyt kyllä vaikuttaa siltä, kun kuuntelee teitä, valtiovarainministeri Orpo, että kokoomuksella on tässä aivan oma taloustiede. Te tuossa hetki sitten sanoitte, että ensin pitää saneerata talous, jotta voidaan sijoittaa koulutukseen. Kuitenkin, kun katsomme tätä talouspolitiikan arviointineuvoston raporttia, se lähtee juuri toisesta logiikasta: ensin pitää sijoittaa koulutukseen, jotta talous alkaa kasvaa. Näin se menee. Se on se yleistieto, se on se yleinen käsitys siitä, mikä kannattaa, miten sijoitetaan tulevaisuuteen. Koulutussatsaukset ovat sijoitus Suomen taloudelliseen kasvuun ja tulevaisuuteen. Tällä vaalikaudella, kehyskaudella, te teette kuitenkin nettona yli 2 miljardin leikkaukset koulutukseen, ja tätä talouspolitiikan arviointineuvosto arvostelee, ja tätä me arvostelemme oppositiossa. Me näemme, kuten talouspolitiikan arviointineuvostokin, että koulutussijoitukset kannattelevat Suomen tulevaa kasvua. Me kannatamme toisen asteen maksutonta oppivelvollisuutta kaikille, ja me haluamme palauttaa aivan siellä opinpolun alkuvaiheessa subjektiivisen päivähoito-oikeuden kaikille, jotta varhaiskasvatus kuuluu kaikille lapsille. Tämä olisi viisasta talouspoliittisesti, ja se on sitä taloustiedettä, millä laitetaan Suomi kuntoon.

16.19 Eurooppa-, kulttuuri- ja urheiluministeri Sampo Terho (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pitkään nyt tätä keskustelua kuunnelleena ja opintotuesta vastaavana ministerinä täytyy tietysti todeta, että opintotuki on keskeinen osa sitä mahdollisuuk-

Pöytäkirja PTK 14/2018 vp

sien tasa-arvoa, [Pia Viitanen: On leikattu neljännes!] mitä tässä kaiketi haetaan takaa tällä välikysymyksellä, joka on tosiaankin jo aika mones tästä aihepiiristä.

Opintotuen suhteen vaalikauden suuri kuva on se, että opiskelijoiden toimeentuloa on parannettu, mutta kieltämättä sitä on siirretty omavastuullisempaan suuntaan. [Välihuutoja] Eli opintorahaa on laskettu, toisaalta opintolainan takausta on kasvatettu ja myös opintolainan käyttämistä on helpotettu siinä suhteessa, että aiempi maksuhäiriö ei estä enää tätä valtiontakauksen myöntämistä. Eli tässä suhteessa, koska näin pitkällä keskustelussa oppositio ei ole esittänyt minkäänlaista kritiikkiä tämän järjestelyn suhteen, mitä meillä opintotuesta tällä vaalikaudella on tehty, totean tyytyväisenä, että ilmeisesti meillä on tästä kohtuullisen hyvä yhteisymmärrys, että opintotukiasiat ovat kohtuullisessa kunnossa. [Mikaela Nylander: Puhuin kyllä siitä ruotsiksi!] Olemme myös lisänneet alle 18-vuotiaan lapsen huoltajille opintorahaan huoltajakorotuksen, 75 euroa kuukaudessa.

Ja jos otamme kokonaisuutena tämän kuvan, niin todella totean sen, että mahdollisuuksien tasa-arvo on selvästi meille kaikille erittäin keskeinen kysymys, ja sen takia tämmöinen syyttelykilpailu [Puhemies: Aika!] eri hallitusten välillä [Puhemies koputtaa] — hallitusten, jotka ovat kaikki leikanneet rahanpuutteen takia eivätkä pahan tahdon takia — on tarpeeton. Nyt kun me olemme saaneet talouden kasvuun, työllisyyden nousuun ja me tiedämme, että seuraavalla vaalikaudella tulee olemaan parempi tilanne, niin keskitytään miettimään, mitä silloin voidaan tehdä paremmin sen pitkän yhteisen [Puhemies: Aika!] tulevaisuuden hyväksi.

16.20 Hanna Halmeenpää vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Grahn-Laasonen, te sanoitte aikaisemmassa puheenvuorossanne, että koulutusta kehitetään kaikilla tasoilla. Sitä tämä hallitus teidän mielestänne tekee. Minä kysyn: Mikä on hallituksen kokonaissuunnitelma koulutusjärjestelmän kehittämisestä ja uudistamisesta? Onko sellaista? Leikkausten ja irrallisten uudistusten yhdistelmä on ainakin koulutusalan ja pedagogiikan ammattilaisten mielestä tempoileva ja hajanainen.

Tämä hallitus on leikannut koulutuksen kaikilta asteilta ennennäkemättömällä tavalla. Se näkyy oppimiseröissä, se näkyy koulutuksen laadussa ja saatavuudessa, ja näiden tasaaaminen ei näytä olevan hallituksen työlistalla. Lainvalmistelutyöstä puuttuvat lapsi- ja sukupuolivaikutusten arviot. Jos olisitte ne tehneet, huomaisitte, että leikkauksenne kasautuvat juuri kaikkein heikoimmassa asemassa oleville perheille ja lapsille. Tekisi mieli kysyä, oletteko te sitä mieltä, että Suomessa on niin paljon lapsia, että osan koulutus, kasvatusta ja tulevaisuus ja osallisuus yhteiskunnassa voidaan näin [Puhemies koputtaa] riskeerata. [Ben Zyskowiec: Ihanko tosissanne kysytte?]

16.22 Krista Kiuru sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On sanottava, että kun tätä hallitusta katselee ja tätä välikysymyskeskustelua kuuntelee, niin kyllä on sinimusta päivä, sinimusta päivä suomalaiselle koulutukselle, sillä nämä vastaukset osoittavat hyvin sen, että ei ole edes sisällöistä tietoa siinä, mitä puhutaan. Minä suosittelen nyt valtiovarainministeri Orpolle, että syventyisitte näihin niin kutsuttuihin uudistuksiin, joita te täällä uudistuksiksi kehuitte. Ne ovat säästöjä. Ne ovat säästöjä, jotka kertovat tämän hallituksen panostuksista siihen, mikä on elämässä tärkeintä. Sanoitte, että osaamiseen tullaan panostamaan. Me ihmettelemme, mihin on kadonnut se työn ja koulutuksen liitto, joka on suomalaisen yhteiskunnan vahva kivijalka. Me uskomme siihen, että kannattaa satsata jokaisen nuoren ja aikuisen kohdalla siihen, että jos ei ole työtä, on koulutusta. Meillä on nyt jo

Pöytäkirja PTK 14/2018 vp

yli viidennes nuorista 20—24-vuotiaista miehistä kotona, täysin koulutuksen ja työn ulkopuolella, ja tällä hallituskaudella on ollut varaa jättää tämä tilanne täysin hoitamatta. Minä pidän tätä erittäin sinimustana päivänä suomalaiselle koulutuspolitiikalle ja suomalaisille ylipäätään. Toivon muutosta.

16.23 Tapani Tölli kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun tätä keskustelua seuraa, voi olla aika luottavainen tulevaisuuden suhteen: kaikki ovat niin jyrkästi ja voimakkaasti koulutusjärjestelmän uudistamisen ja nimenomaan sivistyksen puolesta. Ei haittaisi, vaikka tämä sivistyksen korostaminen näkyisi myös tämän salin keskustelun tasossa — ei haittaisi, vaikka se näkyisi tämän keskustelun tasossa.

On hyvä muistaa myös menneisyydestä, että kun tämä hallitus aloitti, talouden tilanne oli karmea ja monen puolueen vaaliohjelmassa oli merkittäviä leikkaussuunnitelmia. Nyt oppositio on omalta osaltaan niistä hiljaa. Kyllä kannattaa olla rehellinen. Jos ei talous olisi lähtenyt paranemaan, ne leikkaukset olisivat olleet vielä karmeammat.

Minä kuulun siihen sukupolveen, joka on käynyt kansakoulun, ja oli onnellista, että sai mennä ennen pitkää korkeakouluun, ne eväät siitä oli hyvät. Meidän koulutusjärjestelmän kehittäminen on hyvinvointiyhteiskunnan kulmakivi.

16.24 Hanna Sarkkinen vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Peruskoulun jälkeiset kustannukset ja opiskeluaikainen toimeentulo vaikuttavat koulutuksen tasa-arvoon. Opintotuen leikkaus voi lisätä koulutuksen eriytymistä ja periytymistä, samoin kuin toisen asteen opiskelun kustannukset. Vähävaraisissa perheissä voidaan pohtia, että onko meidän perheen lapsilla varaa opiskella ja kouluttautua, onko varaa mennä lukioon, kun kirjat ja materiaalit maksavat niin paljon, onko varaa korkeasti kouluttautua, kun hallituksen leikkaamalla opintotuella ei tule toimeen ja kun vanhemmilla ei ole varaa tukea lapsia. Nämä pohdinnat vaikuttavat lasten opiskelumotivaatioon, itsetuntoon, itseyttämyykseen ja lopulta myös kouluttautumisvalintoihin. Sen takia vasemmisto vaatii toiselle asteelle maksuttomat oppikirjat, ja siihen myös oppivelvollisuusiän pidentäminen olisi hyvä keino. Kaikilla lapsilla ja nuorilla täytyy olla mahdollisuus kouluttautua. Me haluamme myös palauttaa opintotuen tason, jotta kaikilla olisi tosiasiallinen eikä vain teoreettinen mahdollisuus koulutukseen ja opiskeluun.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Sitten ministeri Grahn-Laasonen, olkaa hyvä.

16.26 Opetusministeri Sanni Grahn-Laasonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jälleen muistutan siitä talouden isosta kuvasta. Jotta meillä on rahoittaa hyvinvointiyhteiskunnan palvelut, meillä pitää olla talous kunnossa. Se on ollut tämän hallituksen tärkeä prioriteetti, saada työllisyys nousuun, jotta on verotuloja rahoittaa arvokkaat palvelut myöskin tulevaisuudessa, kestävästi myös tuleville sukupolville.

Näistä koulutuksen uudistuksista on kysytty. Se oli kyllä erittäin murheellinen tilanne edellisellä hallituksella. Viimeisillä metreillä siellä eduskunnassa, Krista Kiuru, kaatuivat omasta aloitteestanne ne omat uudistukset silloin. Mutta meidän on turha palata niihin menneisiin aikoihin; on katsottava eteenpäin, niin kuin tänään on monissa puheenvuoroissa onneksi myöskin tehty.

Se koulutusuudistusten suuri linja on siinä, että puuttuisimme varhain niihin kehityskuluihin, jotka esimerkiksi tällä hetkellä johtavat syrjäytymiseen myöhemmin: varhaisiin

Pöytäkirja PTK 14/2018 vp

vuosiin, varhaiskasvatuksen laajentamiseen ja osallistumisasteen nostamiseen, lastentarhanopettajien koulutusmäärien nostamiseen, koulutustason nostamiseen, osaamistason nostamiseen kaikilla tasoilla ihan sinne korkeakoulutukseen saakka ja jatkuvaan elinikäiseen oppimiseen, oppimistulosten nostamiseen pedagogiikkaa kehittämällä, opettajankoulutukseen panostamalla, jatkuvaan oppimiseen, koska se on työelämässä jatkossa aivan välttämätöntä, että meillä on rakenteita myös uran aikaiselle koulutukselle.

Tämä hallitus on ihan viime aikoina lisännyt merkittävästi resursseja juuri muunto-, täydennyskoulutukseen, että meillä olisi osajia nyt, kun talous vetää tämän hallituksen toimien ja maailmantalouden hyvän kehityssuunnan johdosta. Eli me olemme menossa monella tavalla parempaan suuntaan, ja käytännössä tämän hallituskauden loppuun mennessä, nyt kun saamme lukiolain ja varhaiskasvatuslain tänne eduskuntaan ja hyväksyttyä, voidaan sanoa, että meillä on uudistettu kokonaisuudessaan koulutusjärjestelmä vastaamaan tulevan vuosikymmenen haasteisiin rakentaen tulevaisuuden koulutusta nuorillemme.

16.28 Pilvi Torsti sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Katsotaan eteenpäin. Ministeri Orpolle:

Puhuitte syntyneestä ongelmasta tai siitä, että ennalta ehkäistään. No syntynyt ongelmanhan meillä on siinä, että meillä on näitä nuoria ja aikuisia, joilla ei ole toisen asteen tutkintoa. Siihen edustaja Ihalainen esitti kahta merkittävää ratkaisua, nuorten aikuisten osamishjelmaa ja aikuiskoulutusreformia.

Sen sijaan tulevaisuuteen me sitten vaikutamme nimenomaan uudistuksilla, jotka koskevat lapsia ja nuoria nyt. Siksi me olemme esittäneet kaikille lapsille täysiaikaista, koko-aikaista, maksutonta varhaiskasvatusta, ei lasten jaottelua niin sanotusti 20-tuntisiin ja täyspäiväisiin, sekä oppivelvollisuuden laajentamista eli maksutonta toista astetta.

Kun täällä tuntuu olevan vähän epäilyä siitä, kuinka vahvasti tämä arviointineuvosto tähän asiaan otti kantaa, niin näin tutkijataustaisena kaiken maailman dosenttina arvaan todeta, että tämä on aika vahva kannanotto, kun he ehdottavat hallitukselle nimenomaan, että government seriously considers. Harvoin tutkijat sanovat, että vakavasti harkitkaa jotakin, näin voimakkaasti kuin [Puhemies: Aika!] tässä raportissa on tehty.

16.29 Tuomo Puumala kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä oli ihan hyvää keskustelua jo tästä mallista, mitä meidän pitäisi tehdä. Itse arvelen, ettei kuitenkaan taida olla yhtä semmoista ihmelääkettä, että jos yksi asia tehdään, niin sillä tämä koko asia ratkaistaisiin. Viitataan siihen, mitä aiemmin puhuin siitä, kuinka syvällä meillä nyt haastetta tuolla peruskoulussa on, minkäläisten asioitten kanssa opettajat painivat, minkäläisten asioitten kanssa vanhemmat painivat.

Luulen, että me tarvitsemme kahta asiaa seuraavalla vaalikaudella: Tarvitsemme isoa uudistusta, jota toivottavasti voisimme yhdessä lähteä viemään eteenpäin. On tämä perustan vahvistaminen, jossa tämä tsekkaus piste olisi erittäin tärkeä, on kodin ja koulun yhteistyö, siinä tämä lapsi- ja perhepolitiikan muutosohjelma on ihan välttämätön. Sitten toinen asia, jota kyllä sietää pohtia eikä saa tyrmätä, on tämä oppioikeus, minä sanoisin oppioikeus. Puhuisimme mieluummin siitä, että se olisi ihmisen kannalta oikeus, yhteiskunnan kannalta velvollisuus. Siinä tarvittaisiin vähän joustoa, ehkä sellaista kaavamaisista ratkaisua ei voi olla, että kaikki samaan putkeen, vaan vähän joustavammin kansanopistokenttää, vapaata sivistystyötä hyödyntäen, kuitenkin niin, että jokaisella nuorella olisi mahdol-

Pöytäkirja PTK 14/2018 vp

lisuus toisen asteen tutkintoon. Se on erittäin tärkeää, mutta yhdessä siitä pitäisi etsiä tuomoinen joustava malli, ei ainakaan tyrmätä sitä.

16.30 Leena Meri ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Me kävimme myös eilen keskustelua koulutuksesta ja tulevaisuudesta. Kun kuuntelin edustaja Puumalan puheenvuoroa, niin tuli mieleen se, mitä edustaja Vähämäki eilen toi esille perussuomalaisen ajatuksista, että meillä olisi näitä joustavia, erilaisia oppimispolkuja.

Myös meidän ryhmämme näkee asian niin, että opiskelun täytyy olla oikeus. Nuorella voi olla oikeus valita toisin. Me katsomme, että ei ole välttämättä aina paras mahdollinen asia se, että ihmisiä pakotetaan ja heille asetetaan velvollisuuksia.

Minun täytyy ihmetellä sitä ylimielisyyttä, millä täällä lähdettiin vastaamaan. Jos ajatelen kokoomuksen ryhmäpuhetta, niin siellä käskettiin kovakorvaisia oppimaan. Siniset kehottivat, että kuuntele, niin opit, ja poliittista peliä ja kaupankäyntiä ei hyväksytä — no, mietitään, mitä he ovat itse tässä tehneet. Sitä mieltii, minkä takia tästä ei saa keskustella ja minkä takia meidän käsketään lukea oppaita ja reformeja. Keskustellaan täällä eikä sanota, että olkaa hiljaa ja älkää näistä koko ajan puhuko. Sitä varten kai meidät tänne on valittu, että me puhumme asioista.

16.31 Sari Sarkomaa kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Suomen tulevaisuuden kannalta ja jokaisen lapsen ja nuoren kannalta on aivan välttämätöntä, että todellakin jokainen voi jatkaa opintoja vähintään toisen asteen koulutukseen. Miksi näin ei nyt tapahdu, siihen on kaksi keskeistä syytä, joihin ei itse asiassa tämä oppivelvollisuuden venyttäminen pure.

Yksi asia on se, että nuorilla ei ole riittäviä valmiuksia jatkaa toisella asteella. He eivät lue, laske eivätkä kirjoita riittävästi. Siksi ensisijainen toimi on se, mitä hallitus on tehnyt: panostetaan varhaiskasvatukseen osallistumisasteeseen, [Välihuutoja oppositiosta] parannetaan perusopetuksen laatua niin, että jokainen lapsi saa valmiudet jatkaa opintoja ja saa sen oppimisen ilon.

Toinen syy on se, että nuoret keskeyttävät toisen asteen koulutuksen, ja siksi toisen asteen ammatillinen koulutusuudistus tehtiin. Koko rahoituskin lähtee siitä, että jokaisesta nuoresta kannattaa pitää huolta. Siellä tarvitaan erilaista räätälöityä tukea ja apua.

Nämä ovat ne ensisijaiset keinot, ja ihmettelen, kun oppositio huutaa täällä perusopetuksen kehittämisen perään. Yhdelläkään oppositiopuolueella ei ole omassa varjobudjetissaan lisäpanostuksia perusopetuksen perusrahoitukseen, [Puhemies: Aika!] ei euroakaan. Onneksi... [Puhemies keskeyttää puheenvuoron puheajan ylityttyä]

16.33 Antti Lindtman sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kannattaa tutustua tähän meidän esitykseemme. Siellä on monin verroin isommat panostukset koulutukseen.

Mitä tulee tähän toisen asteen keskeyttämiseen, niin ainakin viime syksynä edustaja Sarkomaa tiedotteen mukaan nimesi nimenomaan oppimateriaalimaksut kaikkein keskeisimmäksi keskeyttämisen syyksi [Välihuutoja] ja vaati hallitukselta toimia tästä.

Mutta nyt, arvoisa ministeri Grahn-Laasonen, te ette pääse tätä kysymystä karkuun. 100 000 alle 30-vuotiasta nuorta on vailla toisen asteen tutkintoa, ja joka neljäs niistä, jotka keskeyttävät toisen asteen tutkinnon, sanoo, että syy on se, että rahat eivät riitä. Ja mikä on hallituksen vastaus? Tänä aamuna te sanoitte, mitä siinä tilanteessa pitää tehdä. Sanoitte: ”Siinä tilanteessa tietysti sosiaalitoimisto on se ensimmäinen osoite.”

Pöytäkirja PTK 14/2018 vp

Arvoisa puhemies! Tämä on todella kova ja ylimielinen lausunto niille toisen asteen opiskelijoille, jotka tuskailevat rahan kanssa. Onko tämä todella kokoomuksen vastaus heille: menkää sosiaalitoimistoon?

16.34 Kimmo Kivelä sin (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Sinänsä on hyödyllistä, että käydään keskustelua oppivelvollisuuden laajentamisesta, mutta en kyllä henkilökohtaisesti usko, että mekaaninen oppivelvollisuuden laajentaminen olisi yleisratkaisu, en usko sen toimivan esimerkiksi kouluallergisten kohdalla. Tarvitaan uudenlaisia, ennakkoluulottomampia ajatuksia. [Paavo Arhinmäki: Kuten?] Esimerkiksi kansanopistoinstituution kokemusta voitaisiin hyödyntää sellaisten koulupudokkaitten kohdalla, [Paavo Arhinmäen välihuuto] jotka eivät pärjaisi ammatillisessa koulutuksessa tai lukio-opinnoissa. Innostuin kovasti edustaja Ihalaisen aloitteesta liittyen siihen, että tarvitaan ammatillisen aikuiskoulutuksen reformi. Tämä on kyllä syytä nostaa tapetille.

16.35 Ville Niinistö vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä tässä keskustelussa näkyy selkeä arvoero. Erityisesti kokoomuksen ministerit sanovat, että silloin kun talous voi hyvin, voidaan panostaa koulutukseen. Itse ajattelen niin, että koulutukseen panostaminen on itseisarvo, jolla varmistetaan, että Suomella pitkällä aikavälillä menee myös taloudessa hyvin, mutta ennen kaikkea se on sivistyksellinen arvo: se ei ole välineellinen arvo elinkeinoelämän eteen, se ei ole arvo, johon on varaa silloin, kun on hyvät ajat, vaan se on arvo, jolla me pidämme huolen, että Suomi pärjää aina ja kaikilla nuorilla on tulevaisuus.

Ja siksi se huoli, mitä kasvatustieteen kentällä on myös näistä niin sanotuista uudistuksista, mitä te kovasti siellä hehkutatte, on siitä, että politiikka on tempoilevaa. Isossa kuvassa leikataan perustoiminnasta paljon, leikataan oikeuksia varhaiskasvatukseen. Asiantuntijat sanovat, että oppimispolun alkuun systemaattisesti panostaminen on tärkeintä, mutta sen sijaan te teette kaiken maailman pikkuhankesillisalaattia siellä täällä, keksitte uusia kivoja nimiä ja jippoja ja markkinointikeinoja, mutta perustyöhön, kasvatukselliseen, sivistykselliseen perustyöhön, ei panosteta tarpeeksi. Tarvitaan pitkäjänteinen, kokonaisvaltainen näkemys, rahoitus koko järjestelmälle, [Puhemies: Aika!] esiopetuksen vahvistaminen, ei hankerahaa, ei lyhytjänteisyyttä.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Annetaan vastauspuheenvuoro, ministeri Grahn-Laasonen, 1 minuutti, ja sitten ministeri Orpo sen jälkeen.

16.36 Opetusministeri Sanni Grahn-Laasonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jälleen siihen isoon kuvaan, että Suomi käyttää sivistyspalveluihin 15 miljardia euroa kokonaisuutena, kun lasketaan siihen kaikki mukaan, myös kulttuuri ja liikunta ja harrastaminen, ja se on merkittävä panostus tietenkin lapsiin ja nuoriin. Ja totta kai taloustilanteen mukaisesti meidän tulee myöskin tulevinä vuosina tehdä koulutuspanostuksia ja -satsauksia. Tämän vuoden budjetti on nyt pitkstä aikaa, moniin vuosiin, valoisia myös koulutuksen sektorilla, ja se johtuu tietysti siitä, että meillä on nyt mahdollisuus tehdä paitisi uudistusten kautta myöskin tämän talouden suunnan kääntymisen myötä niitä kohdennettuja lisäpanostuksia ja laajentaa palveluja. Se on ihan selvä asia.

Vastauksena edustaja Lindtmanille: Totesinkin jo tuossa puheenvuorossani, hallituksen vastauksessa, sen, että hallitus on teettänyt Opetushallituksessa asiantuntijoilla selvityksen

Pöytäkirja PTK 14/2018 vp

näistä toisen asteen kustannuksista ja etsii vaikuttavimpia keinoja vaikuttaa siihen. Meillä on hyvinvointiyhteiskunnassa turvaverkkoja, jotka auttavat heikommassa asemassa olevia perheitä, ja tämän hallituksen aikana muun muassa niitä varhaiskasvatusmaksuja on alennettu, mikä on helpottanut merkittävästi monien perheiden tilannetta.

Samoin työllisyys on ihan keskeistä [Puhemies koputtaa] siinä isossa kuvassa, työllistyminen nostaa perheitä lapsiperheköyhyydestä. [Puhemies: Aika!] Tähän isoon kuvaan meidän tulee kiinnittää huomiota.

Ja sen haluan sanoa myöskin, että koulutustakuu on saatu Suomessa [Puhemies: Ministeri, aika!] toimimaan, eli jokaiselle peruskoulun päättävälle pystytään tällä hetkellä takaamaan toisen asteen koulutuspaikka.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Ministeri Orpo, minuutti myös.

16.38 Valtiovarainministeri Petteri Orpo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuitenkin tällä kertaa sanon niin, että minä olen Niinistön kanssa täysin samaa mieltä, että se koulutus ja sivistys ja siitä huolehtiminen on arvo ja se on se, mistä tämä maa elää ja elää myöskin tulevaisuudessa, [Jukka Gustafsson: Se on myös investointi!] ja siitä meidän pitää huolehtia. [Paavo Arhinmäki: Toivottavasti se näkyy myös teoissa!]

Ensin minä viittaan tähän 15 miljardiin, jota Suomessa käytetään edelleen, ja ensimmäinen asia on tietenkin, [Välihuuto] että käytetään ne olemassa olevat rahat mahdollisimman hyvin. Sen tähden pitää tehdä uudistuksia, [Välihuutoja] ja uudistuksia tehdään todella, todella paljon tällä hetkellä.

Mitä tulee sitten tähän perusrahoituksen turvaamiseen, niin sieltä pari peruselementtiä. Siis kun tämän hallituksen leikkaukset eivät osuneet perusrahoitukseen ja kun taloustilanne on niin paljon kohentunut, se vaikuttaa kuntiin, ja kun kuntien valtionosuuksistaan ei ole leikattu, niin on paljon paremmat resurssit siellä kentällä, missä se niin sanottu lähitaitelu — niissä meidän päiväkodeissa ja kouluissa — tehdään. Siellä on vahvempi asema tällä hetkellä, onneksi, koska talous kehittyy ja kuntatalous on kehittynyt parempaan suuntaan.

Tässä on, hyvät ystävät, oikeasti, kollegat, hyvin paljon positiivisia asioita nyt liikkeellä, hyvin paljon positiivisia asioita liikkeellä, ja miksi piti leikata, vielä kerran pitää sanoa se: koska se tilanne valtion velkaantumisen osalta oli katastrofaalinen kauden alussa. Nyt meillä on tilanne paljon parempi. [Puhemies: Aika!] Näkymä on paljon parempi, alkää mennäkö toivorikkauttanne.

16.39 Mikko Kärnä kesk (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Aivan ensimmäiseksi kiitokset kyllä kaikille kollegoille, että kannamme yhdessä huolta koulutusjärjestelmästämme ja erityisesti peruskoulusta, joka on sen kruununjalokivi. Mutta jollain tasolla tämä opposition huoli kyllä tuntuu päälleliimatulta, kun muistetaan, mitkä olivat teidän omat toimenne silloin, kun te olitte hallituksessa. Siellä silloisen rahaministeri Rinteen kabinetissa sakset heiluivat, kun kuntien valtionosuuksia leikattiin [Krista Kiuru: Nyt leikataan vielä enemmän!] ja siirrettiin ikäviä päätöksiä, joita hallitus ei kyennyt tekemään, kuntien tehtäväksi. Nämä ennätykselliset leikkaukset koskettivat niin kipeästi peruskouluja monessa kunnassa, että opettajia jouduttiin lomauttamaan. Tämän takia haluan kiittää kyllä Sipilän hallitusta. Olemme systemaattisesti ja määrätietoisesti vahvistaneet kuntataloutta, ja nämä lomautukset on käytännössä saatu loppumaan. Tässä mielessä kyllä totean, että tämä tei-

Pöytäkirja PTK 14/2018 vp

dän välikysymyksenne on aivan yhtä tyhjä kuin allekirjoittaneen lompakko Erätukun loppuunmyynnissä.

16.40 Antti Rinne sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Kärnä, totean teille vain, että juuri näitten leikkausten jälkeen, jotka toteutuivat viime vaalikaudella, todettiin, että nyt ovat koulutusleikkaukset loppu. Teidän pääministerinne Sipilä on antanut saman lupauksen kuin ministeri Orpon puolueen puheenjohtaja Stubb aikanaan.

Arvoisa puhemies! Viime syksynä juttelin erään perheenäidin kanssa, jonka nuori oli aloittanut lukiokoulutuksen. Hän kertoi, että hän ihmetteli yhtäkkiä pöydän ympärillä, että monet kaverit olivat häipyneet tuosta joukosta, ja kysyi tältä aloittaneelta opiskelijalta, mitä on tapahtunut. Opiskelija kertoi, että kavereilta loppuivat rahat, että niitten perheillä ei ollut varaa maksaa niistä koulukirjoja ja välineitä, jotka lukioon liittyvät, ja sen takia se pöytä oli tyhjentynyt niistä kavereista. Onko tämän opiskelijan kavereitten vanhemmille oikea vastaus, että ensimmäinen osoite on sosiaalitoimisto? Eikö tämä ole, ministeri Orpo, todella ylimielinen ja kylmä vastaus tällaisessa tilanteessa?

16.41 Touko Aalto vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jotta voidaan mennä eteenpäin ja katsoa tulevaisuuteen, täytyy tunnistaa, tunnustaa ja korjata tehdyt virheet. Edustaja Kärnälle totean, että niin tehtiin viime vaalikauden lopuksi. Kaikki puolueet myönsivät tehdyt virheet, ja siitä syntyi koulutuslupaus.

Koulutuslupauksen sijaan viime vaalikauden virheitä on nyt jatkettu. Leikkauksissa puhutaan pysyvissä menoissa 500 miljoonasta, indeksijäädytykset päälle. Kertaluontoisia laastari- ja projektirahoja on tehty, hyvä niin, mutta ne eivät riitä kuroma umpeen syntyntä osaamisvajetta. Täytyy katsoa kokonaisuutta, koko opintopolkua, ei vain toista astetta, ei vain esiopetusta, vaan molempia. Ja sen takia vihreät tekivät ehdotuksia toisen asteen maksuttomuudesta ja oppivelvollisuusiän nostamisesta ja samaan aikaan maksuttomasta varhaiskasvatuksesta ja esikoulun kaksivuotistamisesta. Toivon, että hallitus ottaa koko kuvan huomioon ja nimenomaan perusrahoituksen kautta, ei projektirahoituksen kautta.

16.42 Li Andersson vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta on surullista kuulla, kuinka entisessä sivistyspuolueessa kokoomuksessa ei nähtävästi enää ymmärretä, miten hyvin hoidettu koulutus- ja sivistyspolitiikka suoraan vaikuttaa siihen talouden isoon kuvaan.

Vierailin sunnuntaina Oulussa, jossa juttelin paikallisen ammatillisen koulutuskuntayhtymän johtajan kanssa, joka sanoi, että ammatillisen koulutuksen leikkausten seurauksena heillä ei ole resursseja kohdistaa aikuiskoulutukseen nyt, kun yritykset siellä alueellisesti tarvitsevat työvoimaa — suoraa seurausta niistä leikkauksista, mitkä tämän hallituksen toimesta on tehty, mikä siis vaikuttaa suoraan jo lyhyellä tähtäimellä, puhumattakaan siitä, miten koulutuksesta leikkaaminen vaikuttaa pitkällä tähtäimellä Suomen kaltaisen maan talouteen, kilpailukykyyn, elinkeinorakenteen uudistumiseen ja tasa-arvoon.

Lopuksi, arvoisa puhemies: Mielestäni Suomi tarvitsee oppivelvollisuuden laajentamisen kaltaisen ison koulutuspoliittisen uudistuksen, jolla me voimme kertaheitolla ratkaista kaikkia näitä pienempiä ongelmia, jotka liittyvät toisen asteen koulutukseen tällä hetkellä: koulutustakuu, maksuttomuus sekä opinto-ohjauksen riittävyys. Siksi se on tärkeää.

Pöytäkirja PTK 14/2018 vp

16.44 Ville Tavio ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On mukava perussuomalaisena todeta oppositioyhteistyössä, että voi olla edustaja Anderssonin kanssa kerankin aika samaa mieltä. Ei tarvitse olla mikään kovinkaan suuri einstein huomatakseen, mikä tämän hallituksen politiikassa menee mönkään. Nimittäin koulutukseen laitettava raha ei ole tuhlausta, se ei ole säästöpolitiikkaa, se on investointipolitiikkaa, investointipolitiikkaa tulevaisuuteen. Ja sitten hallitus sanoo näin, että kun on ollut laskusuhdannetta, niin sitten täytyy säästää. No nythän on talous elpynyt, nythän on kansainväliset talouden noususuhdanteet — eikö nyt sitten tällä logiikalla olisi aika luopua näistä koulutusleikkauksista ja alkaa nostaa koulutusta Suomessa? Tasapuolisuudenkin vuoksi olisi hyvä turvata oppimismahdollisuudet, jotta estettäisiin nuorten syrjäytymistä, ja samoin on kansantaloudellinen etu, kansantaloudellinen näkökulma: me tarvitsemme Suomessa huippuosaimista, jotta me pärjäämme kärkeä.

16.45 Markku Eestilä kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On hyvä, että syytettykin saa puheenvuoron.

Itse toteaisin, että kyllä näitä uudistuksia tarvitaan, kuten edustaja Jokinen täällä sanoi, ja on hyvä, että ammatillinen koulutus siirtyy työpaikoille ja yrityksiin. [Paavo Arhinmäen välihuuto] Toki siinäkin on omat ongelmansa, mutta ei pidä olla niin sinisilmäinen, että joku tällainen hallinnollinen tai muu muutos ratkaisisi nuorisotyöttömyyden ongelmia tai niitä ongelmia, mitkä kohdistuvat niihin nuoriin, jotka sitten joutuvat syystä tai toisesta keskeyttämään opintonsa. Meidän täytyy tämä kokonaiskuva nähdä, ja jos me nyt täällä keskitymme niihin ongelmiin, mitä yritykset meille kansanedustajille välittävät, niin ei se ole välttämättä aloituspaikat, missä se ongelma piilee, vaan se on monta kertaa niissä elämäntavoissa ja niissä ongelmissa, mitä valitettavasti nuorisolla tällä hetkellä on. [Paavo Arhinmäki: Vika on nuorissa eikä hallituksessa?] Ja se viesti on se, että jollakin tavalla meidän pitäisi pyrkiä keksimään keino, millä me nostamme nuorten motivaatiota, että he hakeutuvat niille työpaikoille koulutukseen, esimerkiksi merkittäviin ventialan yrityksiin, metalliteollisuuden yrityksiin. Että se on ongelma myös siellä päässä, ei se aina ole koulutuksen päässä.

16.46 Merja Mäkisalo-Ropponen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Eilen täällä puhuttiin tulevaisuusselonteosta, ja kaikki olimme sitä mieltä, että koko kansakunnan osaamistason nostaminen on nyt välttämätöntä. Mutta hallituksella on aika erikoinen ajatustapa viedä tätä eteenpäin. Esimerkiksi varhaiskasvatuksessa olevat lapset on nyt jaettu kahteen ryhmään: työttömien ja työssä käyvien lapset. Ja nyt ministeri todellakin tänä aamuna televisiossa kertoi, että jos rahat eivät riitä toisella asteella oppimateriaaleihin, niin nuoren pitää mennä sosiaalitoimistoon. Tarkoittiko ministeri ihan oikeasti tätä? Ette nimittäin vielä vastannut edustaja Lindtmanin kysymykseen. Eikö kuitenkin oppioikeuden pidentäminen olisi parempi vaihtoehto sekä osaamistason nostoon että yhdenvertaisten mahdollisuuksien varmistamiseen?

16.47 Hannakaisa Heikkinen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Täällä on puheenvuoroissa esitetty vähän maksutonta sitä ja maksutonta tätä. Mutta mitä tähän varhaiskasvatukseen tulee, niin varhaiskasvatus on jo nyt maksutonta pienituloisimmille perheille ja jopa kokopäiväisesti. Sitä oikeutta ei ole viety. Tarpeen mukaan varhaiskasvatusta saadaan. Tällä vaalikaudella on alennettu kahdesti varhaiskasvatuksen maksu-

Pöytäkirja PTK 14/2018 vp

ja, ja tämän vuoden alusta liki 7 000 perhettä tuli kokonaan maksuttoman varhaiskasvatuksen piiriin. Toivottavasti oppositiossa tämä muistettaisiin.

Mutta, arvoisa rouva puhemies, vielä tärkeämpää on edistää varhaiskasvatuksen laatua. Laadukkaan varhaiskasvatuksen edistäminen tarkoittaa terveellisiä ja turvallisia tiloja sekä ammattitaitoisia, motivoituneita henkilöitä työtä tekemässä. Lastentarhanopettajien koulutusmäärien lisäämiseen kohdennettu 5 miljoonan euron lisärahoitus sekä ministeri Tiilikaisen käynnistämä Terveiden tilojen vuosikymmen -hanke olivat todella tervetulleita tekoja. Aivan liian monessa koulussa ja päiväkodissa kamppaillaan huonon sisäilman kanssa, ja tämä osaltaan heikentää oppimistuloksia.

16.48 Ben Zyskowicz kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Torsti totesi ryhmäpuheenvuorossaan, että välikysymys on tehtävä silloin, kun hallituksen politiikkaan tarvitaan muutos. Näin voi uusi edustaja ajatella, mutta me kaikki tiedämme median kautta, että nyt oli vihreiden vuoro tehdä tämä perinteinen välikysymys koulutuksesta.

Vihreät täällä mielellään neuvovat muita, mutta oma peili on todella pahasti hukassa. Luvataan kyllä peruuttaa kaikki Sipilän hallituksen tekemät koulutussäästöt, mutta miksei sitten luvata peruuttaa niitä koulutussäästöjä, jotka on tehty esimerkiksi silloin, kun edustaja Niinistö oli valtioneuvoston jäsen? Mitä tulee toisen asteen 250 miljoonan euron säästöihin, niin niitä haukutaan nyt aivan suuna päänä, mutta kun edustaja Niinistö oli valtioneuvoston jäsen, hän päätti niistä ja päätti vielä puolustaa niitä sen takia, että ne olivat välttämättömiä.

Mitä sitten tulee edustaja Gustafssoniin ja Krista Kiuruun, niin te annatte risuja ministeri Grahn-Laasoselle. Teidän pitäisi antaa hänelle punaisia ruusuja. Hän tekee kaikki ne uudistukset, jotka teiltä jäivät tekemättä.

16.49 Pia Viitanen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Itse asiassa tämä hallitus ja kokoomus leikkaavat miljarditolkulla koulutuksesta, ja kaiken kukkuraksi — arvoisa kokoomus, pientä nöyryyttä — te olette tosiasiasa onnistuneet jopa leikkaamaan opettajilta lomarahat. Luulenpa, ettei tämä ole kauhean kunnianarvoisaa. Siksi toivoisin hie-man nöyryyttä tähän keskusteluun ylimielisyyden sijaan.

Puhemies! ”Nyt tarvitaan tasa-arvotalkoita. Koulutus ei saa jäädä kenenkään kohdalla oppimateriaaleista kiinni.” Eikö näin? Ja tämä on suora sitaatti edustaja Sarkomaan tiedotteesta tuolloin 16.8. ”Tarvitaan tasa-arvotalkoita.” Ja, puhemies, siksi olin hyvin, hyvin, hyvin hämmästynyt siitä, että ministeri Grahn-Laasosen vastaus tähän on, että menkää sosiaaliturvan luukulle, menkää sosiaalitoimiston luukulle, te lapset, keiden vanhemmilla tai kodeissa ei ole varaa ostaa koulukirjoja. Tämä on täysin tavatonta. Kuuntelin, ministeri, teidän molempien vastaukset hyvin tarkkaan. Te ette vastanneet edustaja Lindtmanin ja edustaja Rinteen kysymykseen: eikö nyt olisi aika näille tasa-arvotalkoille ja hoitaa tämä asia kuntoon?

16.51 Aila Paloniemi kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Koulun keskeisin tehtävä on vahvistaa oppimisen halua ja luottamusta omaan itseän. Se mainitaan myös perusopetuksen uusissa opetussuunnitelmissa, niitten perusteissa. Mutta onko opseihin vyörytetty niin paljon tietoa, että tunnetaidot ja motivointi jäävät koulun arjessa usein aivan liian vähälle huomiolle? Oppilaan henkilökohtaiseen motivointiin ei monesti jää riit-

Pöytäkirja PTK 14/2018 vp

tävästi aikaa. Näin sanovat asiantuntijat. Peruskoulun suuntaa tulisikin kääntää tietokeskeisyydestä kasvatukeskeisyyteen. Muutos vaatii paljon vielä opettajien ja erityisesti rehtorien täydennyskoulutusta.

16.51 Jukka Gustafsson sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tuon heti ministeri Grahn-Laasoselle ruusun, kun hän ilmoittaa, että aamulla tuli paha huti, kun totesitte, että menkää hakemaan rahaa sosiaalitoimistosta, että saatte kirjat hankittua. Heti tulee punainen ruusu. [Ben Zyskowicz: Mitäs te sille perheelle neuvotte? Jättää koulu kesken?]

Mutta, puhemies, nyt kun tässä on aitoa dialogia myöskin tämän oppivelvollisuuslainsäädännön suhteen, sitä voidaan lähestyä myöskin noin niin kuin filosofisestikin. Koulutusasiantuntijana voin hyvin ajatella, että myöskin kansanopistoille löytyy sijansa, kun sitä oppivelvollisuuskäsitteä nostetaan. Mutta se ydinjuttu, sanoo Roope Uusitalo, siis taloustieteen proffa — talouspolitiikan arviointineuvoston puheenjohtaja on nostanut nämä asiat esille, eikä tämä ole mikään tämmöinen hetkellinen juttu — on se, että täysi-ikäisiä ei kouluun oikein voi pakottaa mutta alaikäiset kannattaisi kouluun pistää riippumatta siitä, ymmärtävätkö itse mennä, ja tässä on se pihvi. Ei alaikäisille voi antaa lupaa päättää, että minä jään istumaan sohvalle kuukaudeksi, puoleksi vuodeksi, vuodeksi, [Puhemies: Aika!] ja jäädä yhteiskunnan kustannukselle. Sen takia, [Puhemies: Edustaja, aika!] Ben Zyskowicz, me tarvitsemme... [Puhemies keskeyttää puheenvuoron puheajan ylityttyä]

16.53 Ville Niinistö vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Zyskowiczille voisin vastata, että suomalaisessa politiikassa on iso rakenteellinen ongelma ja se on se, että meillä on hyvin lyhytnäköinen talouskurimenettely hallituksen isoissa linjauksissa ja niitten valmistelussa, ja me näimme tämän jo meidän hallituskaudellamme: kun kokoomus pääministeripuolueena ajoi tiukkaa talouskuria, niin sisällöt jäivät toiseksi. Me sen takia silloin 2014 hallitusvastuussa jo totesimme, että koulutuksesta on näiden tiukkojen raamien takia leikattu liikaa, ja päätimme nostaa sen isoksi poliittiseksi kysymykseksi. Jos tätä asiaa käännetään toisinpäin, niin että kaikki puolueet lupaavat vaaleissa, että ei enää leikata koulutuksesta, että koulutus edellä, lasten oikeus edellä, koulutusjärjestelmän kehittäminen edellä mietitään, mitkä ovat sen tarpeet, ja varmistetaan, että talouspolitiikka mahdollistaa sen eikä estä sitä, niin tämä on se, mitä me vihreät näemme, mitä pitää tehdä. Suomessa pitää panostaa koulutustason nostamiseen. OECD-kilpailijamaat tekevät sen, ja mikään typerä talouskuripolitiikka ei saa sitä estää, kun se on oman oksan sahaamista. Tätä kokoomus ei ymmärrä. Te leikkaatte ja leikkaatte ja leikkaatte ja kutsutte sitä uudistamiseksi. Se on lyhytnäköistä, [Puhemies: Aika!] ja se on hölmöä.

16.54 Hannu Hoskonen kesk (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Kun katsoo tämän päivän kuntapolitiikkaa, ja tässä salissahan parhaillaan on monta kuntapolitiikkaa, niin me kaikki tiedämme ihan varmasti sen, että viime vaalikauteen verrattuna kuntatalous on todella vahvalla vauhdilla parantunut. Se tarkoittaa sitä käytännössä — me kaikki kuntapäätäjät tiedämme sen, että kunnan taloudellinen tilanne on se kehys, jossa lapsille se koulutus ja varhaiskasvatus järjestetään, se on aivan varmaa, että huonosti voiva kunta ei pysty tekemään käytännössä mitään muuta kuin pelkäämään, saako vielä pankista lainaa tai jotenkin muuten mentyä eteenpäin — ja se on aivan varmaa, että tämän päivän kunnissa, kun muistamani mukaan viime vuoden tilinpäätöksessä on kolme kriisikuntaa enää ja viime vaalikaudella niitä oli valtavan pitkä jono elikkä ero on aivan valtava, se näkyy ta-

Pöytäkirja PTK 14/2018 vp

kuuvarmasti laadukkaampana, paljon parempana tilanteena. Myös lasten tilanne on parantunut, se on varma. Lukekaapa vaikka tänä päivänä julkistettu OECD:n maaraportti, mitä siinä luki: ”Talous on parantunut erittäin hyvää vauhtia.” Se on huomioitu jo kansainvälisesti, ja siellä kannustetaan edelleen tekemään uudistuksia. Se tilanne, mikä aikaisemmin oli, ne seisovat vedet, on unohdettu ja mennään eteenpäin.

16.55 Mika Niikko ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Me tiedämme tässä, että tyttöjen ja poikien koulumenestyksessä on valtavat erot. Sen lisäksi toisen asteen koulupudokkaat ovat ennen kaikkea poikia. Jos meillä kerran on yli 110 000 alle 29-vuotiasta nuorta, joilla ei ole toisen asteen koulutusta, niin kyllä meidän täytyisi uudet keinot keksiä nytten. Täällä ovat nykyiset ja entiset ministerit vuoron perään kertoneet, miten nämä koulupudokkaat otetaan kiinni, mutta mielestäni mikään ei ole muuttunut, ainakaan sinä aikana kovinkaan paljon, kun olen tässä toista kautta ollut täällä salissa.

Täytyy tunnustus antaa hallitukselle, kyllä siellä hyviä toimenpiteitä on, en minä sitä sano, ministeri Grahn-Laasonen, mutta pitäisi mennä pikkasen pidemmälle — esimerkiksi kysyä sitä, mistä tämä johtuu, onko vika pojissa vai kouluissa. Missä se vika on? Eikö olisi johdonmukaista tehdä semmoinen johtopäätös, että koulu ei ole onnistunut vastaamaan tarpeisiin, siihen, mitä ne nuoret pojat haluavat ja toisen asteen opiskelijat haluavat? Tähän pitää löytyä lääke, pitää saada dynaamisuutta ja oppimista tekemisen kautta. Kysynkin ministeriltä: missä ovat ne uudistukset ja keskeiset keinot, joilla saadaan tämä juna [Puhemies: Aika!] muutettua toiseen suuntaan?

16.56 Anneli Kiljunen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Orpo, lapset ja nuoret eivät voi odottaa siihen asti, kunnes talous kääntyy. Tänäkin päivänä suuri joukko nuoria miettii sitä, kuinka he pystyvät rahoittamaan esimerkiksi toisen asteen tutkintonsa. Lukio ja ammatillinen tutkinto maksavat tänä päivänä Suomessa noin 3 000 euroa, ja tähän ei kaikilla perheillä ole varaa. Ja sosiaalityöntekijänä nyt vastaan, kun täällä on peräänkuulutettu ministeri Grahn-Laasoselta sitä, maksaako sosiaalitoimisto: voin sanoa johtavana sosiaalityöntekijänä, että ainoastaan erityistapauksissa maksetaan koulutus ja siihen useimmiten on lastensuojeluperuste. Sosiaalidemokraatit eivät halua koulutukseen köyhäinapua, koulutuksen pitää olla tasa-arvoisesti kaikilla, ja sitä apua ei haeta sosiaalitoimistolta.

Nyt kysyn teiltä, kokoomusministerit ja hallitus: Sosiaalidemokraatit ovat esittäneet maksutonta koulutusta, oppivelvollisuuden nostamista 18 vuoteen. Miksi te vastustatte tätä niin jyrkästi?

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Edustaja Pekonen, ja sen jälkeen annan ministereille vastauspuheenvuorot.

16.58 Aino-Kaisa Pekonen vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun tässä on jo useamman tunnin kuunnellut tätä keskustelua, niin kyllähän tämä aika absurdia on, että kokoomus toivoo täällä, että ei puhuta siitä, kuka teki ja mitä teki. Samaan aikaan kokoomus syyttää, kuka leikkasi ja mistä leikkasi, ja samaan aikaan kokoomus istuu aina hallituksessa. Voitte katsoa ihan itse itseänne peilistä.

Arvoisa puhemies! Nämä toisen asteen maksut ovat erittäin suuri kysymys ja iso asia. Lukiossa jokaisen jakson jälkeen mennään kirjakauppaan, ostetaan usealla sadalla eurolla

Pöytäkirja PTK 14/2018 vp

kirjoja, oppimateriaalia. Ammatillisessa oppilaitoksessa ostetaan monella sadalla eurolla välineitä, joiden turvin voidaan opiskella. Arvoisa ministeri Grahn-Laasonen, minä en ole katsonut aamulla televisiota enkä aamun uutisia, mutta nyt täällä on moneen kertaan puhuttu, että te olette kehottanut toisen asteen opiskelijoita turvautumaan sosiaalitoimiston apuun. Voitteko nyt kertoa, mitä te olette sanonut? Oletteko todella kehottanut opiskelijoita kääntymään sosiaalitoimen [Puhemies: Aika!] puoleen sen sijaan, että meillä olisi maksumaksettua koulutusta?

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Ministeri Grahn-Laasonen, 1 minuutti.

16.59 Opetusministeri Sanni Grahn-Laasonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Onneksi meillä Suomessa on hyvinvointiyhteiskunta turvaverkkoineen, joihin voivat perheet myöskin nojautua silloin, kun perheen taloudellinen tilanne on erittäin tiukka. Tätä tarkoitin aamulla aamutelevisiossa. [Ben Zyskowicz: Se on totta!]

Sen sijaan hallitus suhtautuu kyllä erittäin vakavasti siihen, ja sanon tämän nyt myös hyvin pontevasti ja suoraan — se on meille erittäin tärkeää — että Suomessa jokaisella lapsella taustasta riippumatta on mahdollisuus opiskella toisella asteella, mahdollisuus opiskella, toteuttaa unelmiaan ihan sinne korkea-asteelle ja siitä eteenkinpäin. Kenenkään opinnot eivät saa jäädä kiinni siitä, että meillä on oppimateriaalikustannuksia, ja siitä syystä hallitus nyt tämän viestin on ottanut vakavasti, ja niin kuin kerroin vastauksessa, olemme teettäneet selvityksen näistä kustannuksista ja etsimme tällä hetkellä vaikuttavimpia keinoja, miten tähän kipeään, tunnistettuun ongelmaan voidaan löytää ratkaisuja, yhteisiä ratkaisuja. Ja mikä ilahduttavaa, tuolla kentällä — lukiokentällä, koulutuksen kentällä — on jo hyviä käytäntöjä, joilla näitä ongelmia on pystytty paikallisesti yhteisin voimin lähettämään ratkaisemaan, ja nyt tätä yhteistyön henkeä ja yhdessä tekemistä kaivataan sekä niitä vaikuttavimpia toimia, koska se on selvää, että kun rahat ovat tiukilla, niin ei meillä ole sellaista vaihtoehtoa, [Puhemies: Aika!] että valutetaan kaikille, hyväosaisillekin, ilmaisia tietokoneita ja niin edelleen tässä tilanteessa tänään, tässä ja nyt — ehkä tulevaisuudessa mahdollisesti — vaan on etsittävä [Puhemies: Aika!] ne kaikkein vaikuttavimmat keinot. [Puhemies: Aika!] Tämä tahto on yhteinen. [Jukka Gustafsson: Ei tule ruusua, valitan!]

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Ministeri Orpo, minuutti.

17.00 Valtiovarainministeri Petteri Orpo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin, minusta tämä oli hyvin selkeä vastaus, eli meillä on onneksi Suomessa turvaverkko, ja siitä pitää pitää kiinni. Silloin kun perheet tai yksilöt ovat kaikkein heikoimmissa tilanteissa, niin silloin heitä voidaan auttaa, ja siihen ministeri on viitannut. Minusta tämä on selkeää puhetta. Mutta aivan yhtä oleellista myöskin on teidän kuunnella se, että tämä ongelma on tiedostettu, oppimateriaalien hinta, koulunkäynnin hinta, se miten se on esteenä joillekin, ja näinhän voi olla, ja sen tähden me haemme niitä vaikuttavimpia keinoja, me pyrimme tähän ongelmaan löytämään apua. Tästä me varmaan voimme olla samaa mieltä, ja edustaja Rinne sieltä yhteistyön kättä näytti ojentavankin. [Naurua]

Mutta mitä sitten tulee vielä tähän talouden ja panostuksen väliseen yhteyteen, niin totta kai on totta, että aina pitää huolehtia panostuksista koulutukseen — onneksi Suomessa koulutukseen käytettävien rahojen lähtötaso on niin huikean korkealla, että se on kestänyt tämän vaikean ajan. Mutta tämän hallituksen aloittaessa meidän velkaantumisen tahti, ta-

Pöytäkirja PTK 14/2018 vp

louskasvun näkymät olivat siis niin kerta kaikkiaan katastrofaaliset, että silloin oli pakko tehdä ne ratkaisut, joilla velkaantuminen on saatu taittumaan. Me olemme saaneet talouden kasvuun, työllisyyden nousuun, siksi meidän näkymä on nyt tällä hetkellä eri. Meillä on toivoa nyt tulevasta, ja kun pohjalla on nyt tehty hyviä, merkittäviä uudistuksia [Puhemies koputtaa] ja kun me saamme liikkumavaraa, niin tästä tulee [Puhemies: Aika!] vielä hyvä.

17.02 Antti Rinne sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä on esitetty väitteitä, että SDP:n vaihtoehtobudjetissa ei olisi ollut mitään tähän asiaan. Meillä on esitetty 20 miljoonaa euroa toisen asteen koulutuksen maksuttomuuteen yhden ikäluokan osalta. Se maksaa, ministeri Orpo, erilaisten selvitysten mukaan 15—25 miljoonaa euroa, tämä yhden ikäluokan nostaminen oppivelvollisuuden piiriin. Se on siis alle 100 miljoonaa euroa, se on vähemmän kuin se, mitä te olette käyttäneet yrittäjävähennykseen, ja sillä yrittäjävähennyksellä ei lakitekstin mukaan ole minkäänlaisia työllisyys- eikä talouskasvun vaikutuksia. Talouspoliittisen arviointineuvoston mukaan tällä esityksellä, jonka SDP tekee, on nyt selkeästi talouspolitiikan näkökulmasta pitkälle aikavälille kestävyysvaikutuksia, [Sari Sarkomaan välihuuto] sillä on pitkälle aikavälille merkittäviä vaikutuksia siihen, että yhteiskunnasta ei syrjäydytä. Jotkut laskelmat osoittavat, että yksi syrjäytynyt nuori maksaa yhteiskunnalle miljoona euroa. 3 500 nuorta on syrjäytymisuhkan alla joka ikäluokasta, kun ei ole olemassa toisen asteen [Puhemies koputtaa] oppivelvollisuutta.

17.03 Touko Aalto vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valtiovarainministeri Orpo toi esiin, että vaalikauden alussa taloustilanne oli niin heikko, ettei ollut varaa eikä mahdollisuutta panostaa ihmisten koulutukseen. Samaan aikaan kuitenkin oli varaa ja mahdollisuus tehdä perintö- ja lahjaveron kevennys, [Pia Viitanen: Miljoonaperijöille!] yrittäjävähennys, metsälahjavähennys. Ja tänä päivänä teidän kansanedustajakolleganne Elina Lepomäki muun muassa toi esiin myös sen, kuinka sotien kustannukset nousevat. Siihen on varaa, on varaa vero- ja yritystukiin vaikka kuinka paljon. Tuntuu, että hallituksen talouskuripolitiikka on hyvin valikoivaa: silloin puhutaan talouskuripolitiikasta, kun puhutaan ihmisten perusturvasta ja koulutuksesta, mutta silloin talouskurista ei ole tietoaakaan ja lisätään rakenteellista alijäämää, kun puhutaan omista sidosryhmistä. Tässä on se iso ristiiriita, ja tämä osoittaa sen, että talouden budjetissa ja kehyksessä joka ikinen euro on aina arvovalinta. Hallituksen arvovalinta on täysin toinen kuin vihreiden ja opposition. Vihreiden vaihtoehto tälle vuodelle on lisätä koulutukseen rahaa puoli miljardia euroa ottamatta [Puhemies koputtaa] yhtään enempää velkaa [Puhemies: Aika!] kuin hallitus. [Sari Sarkomaa: Oppivelvollisuuden pidentämiseen ei ollut vihreillä euroakaan varjobudjetissaan!]

17.04 Kimmo Kivelä sin (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Totta kai koulutuksen leikkaukset ovat olleet kipeitä, ja enemmän tai vähemmän dostojevskiläisittäin sanottuna olemme kaikki syyllisiä kaikkeen. Mutta kuitenkin on kaiken jälkeenkin muistettava se... [Paavo Arhinmäki: Paitsi kokoomus ei ole syyppää mihinkään!] Kaiken jälkeenkin on kuitenkin muistettava se, että leikkausten jälkeenkin Suomen satsaukset koulutukseen ovat reilusti OECD:n keskiviivan paremmalla puolella ja meidän koulutusjärjestelmämme toimii edelleen erinomaisen hyvin. Tämän esimerkiksi viime vuonna julkaistu EU:n koulutuksen seurantakatsaus väkevästi todistaa. Oppimistulokset meillä on EU-maiden parhaita, [Jukka Gustafsson: Mutta suunta on valitettavasti väärä!] vaikka laskua onkin. [Jukka

Pöytäkirja PTK 14/2018 vp

Gustafsson: Kyllä!] Ja lukutaidossa Suomi on EU:ssa paras maa. Meillä on edelleen vahvuuksia. Mutta kyllä totta kai paikallaan on, että huolenaiheisiin kiinnitetään huomiota, reagoidaan ja keskustellaan.

17.06 Johanna Ojala-Niemelä sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kyllä kokoomuksella puhetta piisaa, mutta tekoja vähemmän. [Ben Zyskowitz: Piisaisi enemmän, kun saisi puheenvuoroja!]

Tämä on johtamassa siihen, että tämä Pisan ennestään jo kalteva torni on kyllä nyt romahtamassa. Joka kahdeksas peruskoulun päättänyt ei osaa lukea. Voitte kuvitella tällaisen nuoren kohdalla, mitkä ovat etenemismahdollisuudet tässä yhteiskunnassa, jos ei ole lukutaitoa. Tämä eriytymiskehitys on valtava. Etelän lapset pärjäävät pohjoisen lapsia paremmin. Tytöt pärjäävät poikia paremmin. Kulosaaren oppilaat pärjäävät paremmin kuin Korkalovaarassa opiskelevat. Tämäkö on tätä tämän päivän todellisuutta tässä yhteiskunnassa? [Krista Kiuru: Tämä on sitä kokoomuslaista tasa-arvoa!]

50 prosenttia eli puolet kuudesluokkalaisista pojista ei kiinnity kouluun. Heitä ei kiinnosta koulu, heitä ei kiinnosta siellä opetetavat aineet. Tämä on se kysymys, mihin meidän tässä salissa pitäisi pureutua. SDP on esittänyt kokonaiskoulupäivää, ja tällä me pystyisimme viihtyvyyttä siellä kouluissa lisäämään. Kokoomus, mikä on teidän ratkaisunne tähän?

17.07 Sari Multala kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nyt kyllä mennään aika pitkälle, jos väitetään, että kaikki nämä edellä mainitut asiat olisivat hallituksen tai kokoomuksen syytä. [Johanna Ojala-Niemelän välihuuto — Ben Zyskowitz: Kahdessa vuodessa kaikki tämä!] — Jos nyt mennään kuitenkin siihen, mitä pyritään tekemään: Tänä keväänä hallitus on tuomassa tänne eduskuntaan käsiteltäväksi uuden varhaiskasvatuslain, joka tosin täälläkin jo ehdittiin opposition toimesta haukkua kalliiksi ja huonoksi uudistukseksi. Haluaisin kuitenkin tuoda sen näkökulman tähän, että henkilöstön määrä ei todellakaan ole ainoa varhaiskasvatuksen laatuun vaikuttava asia, vaan siihen vaikuttaa merkittävästi myös henkilöstön osaaminen. Tämä varhaiskasvatuslaki tulee nyt vahvistamaan sitä osaamista entisestään. Sen lisäksi, että vahvistamme henkilöstön osaamista, ministeriö pyrkii lisäämään myös varhaiskasvatuksen opettajien aloituspaikkoja yliopistoon, jotta juuri tähän erityisesti pääkaupunkiseudulla vallitsevaan opettajapulaan pystyttäisiin vastaamaan.

17.08 Sari Essayah kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Multala nosti nyt tämän kysymyksen, jota olen yrittänyt ministeriltä tivata, että meillä tällä hetkellä todellakin siellä päiväkodeissa on kaaos. Siellä on kaaos menossa, [Hannakaisa Heikkinen: Liioittelua!] ja tämän keskustelun aikana minä olen saanut useamman sähköpostin, joissa on sanottu, että miksi ministeri ei vastaa tähän kysymykseen siitä, [Hannakaisa Heikkinen: Siinähan se koko Suomen kuva onkin sähköpostissa!] että meillä tällä hetkellä ryhmäkoot ovat liian suuria päivähoidossa. Tällä hetkellä ne lapset, jotka ovat esimerkiksi oppimisvaikeuksissa tai kehittyvät toisia hivenen hitaammin, ovat niitä, jotka tulevat kärsimään tästä tilanteesta kaikkein eniten. On pelättävissä, että tämä varhaiskasvatuslakiluonnos, joka on tänne tulossa, entisestään pahentaa työntekijäpulaa. Siinä mielessä toivoisin, että ministeri nyt vastaisi tähän, kun ministeri on monta kertaa esittänyt, että meidän pitäisi saada varhaiskasvatuksen osallistumisastetta nostettua: jos tilanne tällä hetkellä päi-

Pöytäkirja PTK 14/2018 vp

väkodeissa on tämä, että on ylisuuret ryhmäkoot, siellä on kaaosta ja työntekijät uupuvat, niin miten ihmeessä sinne kannattaa lähteä lisää niitä lapsia tuomaan? Minä toivoisin, että ministeri nyt vastaisi tähän varhaiskasvatuksen kysymykseen liittyen siihen kriisiin, mikä erityisesti pääkaupunkiseudulla tällä hetkellä on.

17.09 Ritva Elomaa ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aluksi minä kiitän kokoomuksen Kiurua, hän nosti esille ikäihmisten digiosaamisen. Se on tosi tärkeää tulevaisuudessa.

Olemme puhuneet yli 3 tuntia nyt isoista kokonaisuuksista, suurista koulutusleikkauksista. Todella tärkeitä puheenvuoroja. Kuitenkin haluaisin nostaa hyvin tärkeän asian esille — edes yhden debatin verran — joka on jäänyt kokonaan. Nimittäin jos me puhumme syrjäytymisestä ja jos me puhumme nuorten ja lasten masennuksesta ja sen lisääntymisestä, niin me puhumme myös koulukiusaamisesta. Kysyisinkin: Mitä konkreettista hallitus aikoo tehdä tämän koulukiusaamisen kohdalla ja sen kitkemiseksi? Mitä tukipalveluja on ajateltu? Henkilöstöstä leikataan. Tämä tilanne on tosi vakava. Tammikuussa, kun oli istuntotauko, tuli käytyä parissa perheessä, ja se tilanne on tosi kova. [Puhemies koputtaa] Kiva Koulu ei ole purrut ihan täysin. Myös tällaisen asiamiehen perustaminen, joka ottaa koulukiusausotot vastaan — mitä ajattelee ministeri tällaisen perustamisesta?

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Otetaan muutama puheenvuoro ja sitten ministereiden vastaukset ja kohtapuoliin mennään puhujalistaan.

17.11 Maria Guzenina sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Eihän sitä haluaisi uskoa, mutta se on pakko uskoa, kun kuuntelee ministereiden ja hallituspuolueiden edustajien puheenvuoroja: hallitus ei halua kuulla asiantuntijoita, ei halua perehtyä tutkimuksiin, ei halua kuunnella opettajia eikä halua kuunnella suomalaisia perheitä. Siitä tähän tässä on kysymys. Hallitus on jollain tavalla rakastunut omaan jargoniinsa siitä, että hallituksen kaikki opetuspoliittiset päätökset ovat erinomaisia eikä mitään petrattavaa ole, mutta tämän ei ole se totuus, missä Suomi tällä hetkellä elää.

Ihmettelen nyt kovasti, että te tätä oppivelvollisuusiän nostamista vastustatte niin kovasti, koska tutkijat arvioivat, että oppivelvollisuusiän pidennys kahdella vuodella synnyttäisi pitkällä aikavälillä noin 140 miljoonan euron fiskaalisen hyödyn julkiseen talouteen. Samaan aikaan te viette eteenpäin sote-uudistusta, joka tulee maksamaan maltaita. Mikä on teidän arvoalintanne, kun te viette eteenpäin tällaista politiikkaa tässä ajassa?

17.12 Ville Niinistö vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vähän näistä uudistuksista nyt sitten enemmän.

Mietitään nyt tässä, että ensimmäiseksi pitäisi saada ne resurssit ja olosuhteet kuntoon peruskouluissa, toisella asteella ja varhaiskasvatuksessa. No, siinä meillä on vähän eri näkemyksiä. Mutta jos me mietimme, mitä sen päälle pitäisi tehdä, kun nämä on saatu kuntoon, niin me vihreät olemme esittäneet sitä, että varhaiskasvatuksen osallisuuden nostaminen on todella tärkeää. [Sari Sarkomaa: Ette esitä perusopetukseen lisää rahaa ollenkaan!] Maksuttomuus 5-vuotiaille on hyvä ensiaskel siihen — siitä on jo kokeiluja ja sitä pitää laajentaa, joissain kunnissa se on ajettu jo läpi — ja sitten maksujen alentaminen ikäluokissa alaspäin, jolloin on helpompaa perheille tuoda lapset varhaiskasvatukseen piiriin, ja silloin se myös helpottaa työllisyyttä ja nostaa työllisyysastetta. Samalla on tärkeää pa-

Pöytäkirja PTK 14/2018 vp

nostaa siihen kasvatukselliseen puoleen ja pedagogiseen puoleen, ja sen takia olemme esittäneet, että 5-vuotiaille olisi tarjolla esiopetusta, eli esiopetus olisi kaksivuotista, jolloin erityisesti erityistä tukea tarvitsevat lapset saisivat kehitykseen pedagogista, kasvatuksellista apua ja lastentarhanopettajan rooli kasvaa. Miten näette tällaisen varhaiskasvatuksen kehittämisen mahdollisuuden lähivuosina?

17.13 Paavo Arhinmäki vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Koulupudokkuus toisella asteella on suurimpia yhteiskunnallisia ongelmia, koska se vie näiltä nuorilta tulevaisuudennäkymän. Ja siihen vastaus ei ole se, jos se tapahtuu taloudellisista syistä, että menkää sossuun. Nimittäin kuinka moni koulupudokas lähtee hakemaan sossusta rahaa kirjoihin, niin kuin täällä neuvotaan? Tai vielä pahempi: Ymmärrän, että Zyskoviczin välihuuto oli sarkastinen, mutta olin kuulevinani, että ”jättäkää sitten koulu kesken”. [Ben Zyskoviczin välihuuto] — Se kuului huutona. — Kyllä nyt on kysymys siitä, että kun oppivelvollisuutta pidennettäisiin, se ei vaikuttaisi suurimpaan osaan muulla tavoin kuin oppimateriaalin osalta, mutta nimenomaan niihin nuoriin, jotka ovat suurimmassa vaarassa, että heidät syrjäytetään, päästään kiinni, ja se on koko yhteiskunnan etu. En ymmärrä, miten kokoomus voi vastustaa sitä, että pidetään huolta kaikista nuorista.

Arvoisa rouva puhemies! Sitten on pakko korjata opintotuesta vastaavaa ministeriä, joka antoi täällä ihan pakkana ymmärtää, että opintotukea on parannettu. [Pia Viitanen: Niinpä!] Vastasin viime kaudella opintotuesta. Opintoraha sidottiin indeksiin, eikä siitä leikattu ollenkaan. Tämä hallitus on leikannut neljäsosan opintorahasta, opiskelijoiden perusturvasta. Sinisillä ei ole ehkä tulevaisuutta, mutta ministeri Terholla on kyllä tulevaisuus silmänsäntötemppeja tekemänä taikurina tai helppoheikkinä toreilla tuollaisilla puheilla, jos hän saa neljäsosan leikkauksen puhuttua täällä parannukseksi. Pettäjän tie -tango, se soi taustalla, [Puhemies: Aika!] kun Terho pitää puheita.

17.15 Hannakaisa Heikkinen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kyllä nämä erot oppimistuloksissa ovat tosiasia. Erityisen voimakkaasti nämä heikkenevät meillä Itä-Suomessa. Huolestumme tästä on opposition kanssa yhteinen.

Mutta kyse ei todella ole yksittäisen hallituksen toimista, vaan tämä kehitys on jo pitkäaikainen, ja jokainen tässä salissa on tästä asiasta vastuussa, myös te, jotka nyt huudatte oppositiossa arvovalintojen perään. Mutta onneksi tämä hallitus on myöntänyt lisärahoitusta, nimenomaan opetuksen tasa-arvon edistämiseen, tälle vuodelle 25 miljoonaa euroa. [Vasemmalta: Ensin leikattiin!]

Me kaikki saamme toistuvasti osallistua sanailuihin, joissa kritisoidaan valtionosuusjärjestelmää kunnille. [Pia Viitanen: Ei kannata uskoa kaikkea, mitä näkee aamu-tv:ssä!] Puhutaan kovin sanoin milloin rahan pumppaamisesta elinkelvottomille alueille ja milloin maakuntien Suomen tekohengityksestä. Ystävät hyvät, näillä rahoilla yritetään pitää huoli esimerkiksi siitä, että jokaisessa suomalaisessa kunnassa kaikki lapset saavat mahdollisuuden laadukkaaseen perusopetukseen. [Ville Niinistö: Niitä on nyt vähemmän kuin viisi vuotta sitten! Te lisäsitte vähemmän kuin leikkasitte!]

17.16 Krista Kiuru sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä on sanottava, että tämä kertoo keskustelun tasosta paljon. Viime hallituskaudella käytettiin sentään näihin tasa-arvotalkoisiin, joita nyt on peräänkuulutettu, lähes 100 miljoonaa euroa, yksistään 86 miljoonaa euroa, jotka sitten leikattiin. [Välihuutoja oikealta] Sen jälkeen huomattiin,

Pöytäkirja PTK 14/2018 vp

[Hannu Hoskonen: 20 miljardia lisää velkaa!] että sittenkin tehtiin virhe. Ja nyt on selitetty jokaista pientä kädenojennusta jälkikäteen, että nyt on satsattu. [Hannu Hoskonen ja Hannakaisa Heikkinen: 100 000 työtöntä!] Kyllä en yhtään enää ihmettele, että tämä valtiovarainministerinkin toteama tämän hallituksen filosofia pitää paikkansa: ensin hoidetaan kaikki muut ja sitten katsotaan, jääkö tähän osaamiseen satsaamiseen yhtään rahaa. Te itse olette todenneet, että teette nyt vain työllisyyttä ja kasvua tukevia toimia, [Hannu Hoskonen: Te teitte työttömyyttä!] koska rahaa on vähän. Kyllä me ihmettelemme, miten teillä on varaa tähän filosofiaan, niin kuin opetusministeri on todennut, että sosiaalitoimisto on ensisijainen osoite. Se kertoo koulutuspolitiikasta kaiken. Kyllä me ajattelemme, että jossain muualla [Puhemies: Aika!] kuin sosiaalitoimistossa pitäisi koulutuspolun alkaa.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Ja nyt annetaan ministereille vastauspuheen vuorot, minuutin mittaiset, molemmat haluavat vastata, ja sitten mennään vähäksi aikaa puhujalistaan, ja jos on debattitarpeita, niin siihen palataan. — Ministeri Grahn-Laasonen, olkaa hyvä.

17.17 Opetusministeri Sanni Grahn-Laasonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aloitan kiitoksista siitä, kun tämä debatti alkaa kääntyä ehtopuolelle, että sieltä kuitenkin löytyi myöskin niitä ehdotuksia, miten tässä katsotaan tulevaisuuteen tämän ehkä hivenen syyttelyn puolellekin menneen keskustelun lomassa. [Vasemmalta: Kuka syyteli? — Välihuutoja vasemmalta] — Puolin ja toisin.

Mutta haluan nyt vielä vastata siihen, kun kysyttiin erikseen näistä varhaiskasvatuksen asioista. Hallitus on tällä hetkellä muun muassa käynnistänyt kokeilun maksuttomasta varhaiskasvatuksesta 5-vuotiaille, ja asiantuntijoiden tiekartassa, jonka hallitus niin ikään tilasi, kehitetään sitä myöskin pidemmälle esiopetuksiksi. Se on erinomaisen hyvä ehdotus, ja sitä viedään ja on jo viety eteenpäin, ja mukava huomata, että eduskunnassa on myöskin oppositiossa voimia, jotka sitä kannattavat.

Samoin tällä hallituskaudella on lisätty tuntuvasti lastentarhanopettajien koulutusmääriä, että meillä tulevaisuudessa riittäisi ammattilaisia, korkeasti koulutettuja ammattilaisia, sinne päiväkoteihin tekemään sitä laadukasta varhaiskasvatusta, josta voimme kyllä kansainvälisessä mitassa olla erittäin ylpeitä jo nyt ja jota edelleen kehitämme.

Harrastaminen nousi esille ja ehkä olisi voinut enemmänkin nousta. Se on todella tärkeää, koska se on lasten sosiaalisten verkostojen ja syrjäytymisen ehkäisyn, uuden oppimisen näkökulmasta myöskin iso asia omassa arjessa. Siihen panostetaan ja on lisätty harrastustunteja sekä kulttuurin että liikunnan puolella, tunti liikuntaa jokaisen koululaisen päivään Liikkuvan koulun muodossa muun muassa.

Sitten sen lisäksi haluan vielä sanoa, että toivon, että eduskunnassa jatkossakin käytäisiin keskustelua näistä uudistustarpeista suomalaisen koulutusjärjestelmään, koska tarve on kiistaton. Tulevaisuudessa osaamistarpeet muuttuvat nopeammin kuin koskaan tähän asti, ja meille on tietysti ihan ensiarvoisen tärkeä asia, että meidän lapset valmistetaan tulevaisuuden työelämään ja tulevaisuuden elämään laajoilla perustiedoilla, -taidoilla ja yleissivistyksellä.

17.19 Valtiovarainministeri Petteri Orpo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan ottaa yhden asian vielä esille, minkä kimpussa oikeasti meidän kaikkien pitää olla, ja se on täällä edustaja Ihalaisenkin mainitsema 600 000 henkilön, aikuisen, joukko, jolla

Pöytäkirja PTK 14/2018 vp

on vain perusasteen koulutus. Heidän keskuudessaan työllisyysaste on reilut 40 prosenttia, ja kun me mietimme meidän työllisyystavoitteitamme, ihmisten toimeentuloa tai yhteiskunnan tasa-arvoisuutta, niin tämä on asia, johon meidän täytyy kiinnittää erityisesti huomiota. Tämä on nyt hallituksen erityisen pohdinnan kohteena, siis ison työllisyysotsikon alla, mutta tämä on paljon suurempi kysymys myöskin inhimillisesti. Se on selvä, että nyt kun talous kasvaa ja työpaikkoja aukeenee, niin nimenomaan tässä joukossa, jossa se työllisyysaste on todellakin vain se reilut 40, meillä on mahdollisuus oikeilla toimilla, oikeilla työvoimapolitiittisilla toimilla, oikealla täsmäkoulutuksella, muuntokoulutuksella, aikuis-koulutuksella, auttaa näistä ihmisistä moni työelämään ja sitä kautta myöskin saada sitä työttömyyttä alaspäin ja työllisyyttä ylöspäin. Tämä on asia, johon tullaan kiinnittämään erityisesti huomiota hallituksen työskentelyssä.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Sitten mennään puhujalistaan.

17.21 Sari Multala kok: Arvoisa puhemies! Onpa ollut keskustelu. Olin ajatellut puhua hiukan eri tyyliin mutta enpä jatka nyt enää tätä syyttelyä siitä, kuka on tehnyt mitä ja milloin ja kenen tulisi tehdä ja mitä. Mutta sanon sen, että koulutuksen eriarvoistuminen ja koulutuksen keskittäminen ovat vakavia ja monisyisiä ongelmia. Niihin ei ole yksiselitteistä ratkaisua. Niiden juurisyyt ovat usein myös jo ihan varhaisissa vuosissa, jolloin olisi voinut havaita — ja voidaankin nykyään havaita — haasteet ja ongelmat ajoissa, ja sen vuoksi varhaiskasvatukseen panostaminen on ensiarvoisen tärkeää.

Erityisen iloinen olen tänä vuonna käynnistyvistä osa-aikaisesta maksuttomasta varhaiskasvatuksen kokeilusta yli 5-vuotiaille lapsille. Suomessa varhaiskasvatuksen osallistumisaste on muita Pohjoismaita matalampi. Hallitus on pyrkinyt puuttumaan tähän myös varhaiskasvatuksen asiakasmaksujen alentamisella. Varhaiskasvatuksesta hyötyisivät tutkimusten mukaan eniten ne, jotka eivät siihen tällä hetkellä osallistu. Kokoomus kannattaa pitkän aikavälin tavoitteena maksutonta osa-aikaista varhaiskasvatusta. On hienoa kuulla, että myös vihreät ovat tulleet samoille linjoille.

Arvoisa puhemies! Uudet opetussuunnitelmat, uusi peruskoulu, uudet oppimisympäristöt ja opettajankoulutus, nämä kaikki ovat olleet hallituksen työlistalla. Kun maailma muuttuu, myös koulutuksen tulee pystyä vastaamaan muuttuviin osaamistarpeisiin. Tähän uudet opetussuunnitelmat ja erityisesti laaja-alainen ilmiöpohjainen oppiminen pyrkivät tarjoamaan ratkaisua. Uusi peruskoulu innostaa ja kannustaa oppimaan. Suomalaisen koulutuksen perusta on maailman osaavimmissa opettajissa. Korkeakoulutetut pedagogit tekevät joka päivä arvokasta työtään sen eteen, että jokaisella lapsella olisi mahdollisuus oppia ja kasvaa täyteen potentiaaliinsa. Opettajan perus- ja täydennyskoulutukseen panostaminen onkin tärkeää erityisesti siitä syystä, että uudet opetussuunnitelmat ja muuttunut maailma, kuten digitalisaatio, vaativat uudenlaisia taitoja ja työkaluja.

Arvoisa puhemies! Koulutuksen ja osaamisen arvostus lähtee kotoa. Tiedämme, että korkeasti koulutettujen vanhempien lapset hakeutuvat todennäköisemmin korkeakouluihin kuin alemmin koulutettujen vanhempien lapset. Tämä ei ole toivottava kehityskulku. Jokaisella lapsella ja nuorella tulee olla mahdollisuus kouluttautua, edetä elämässään niihin tavoitteisiin, joihin hän itse haluaa. Suomalainen koulutusjärjestelmä pyrkii tasaamaan kotoa tulevia eroja mutta mahdollistamaan yksilöllistä, oppilaan tarpeista lähtevää opetusta. Tästä me tulemme jatkossakin pitämään huolen.

Pöytäkirja PTK 14/2018 vp

Loppuun vielä muutama sana tästä oppivelvollisuuskeskustelusta: Meidän kaikkien tavoitteena on varmasti löytää ne keinot, joilla pystymme varmistamaan kaikille aidot edellytykset jatkaa jatko-opintoihin ja toiselle asteelle. Tiedämme tutkimuksesta, että toisen asteen koulutus varmistaa jo huomattavasti paremmin kuin pelkkä peruskoulupohja työllistymisen ja myös edellytykset elinikäiseen oppimiseen. Meidän on kuitenkin jatkuvasti mietittävä niitä keinoja, kun meillä on tämä taloustilanne sellainen kuin on, eikä vain tilanne, vaan meillä on jatkuva ongelma — alhaisempi syntyvyys, vanheneva väestö — ja tätä ongelmaa me emme ratkaise, vaikka me pääsisimme hallituksen työllisyystavoitteeseen. Sen vuoksi meidän pitää miettiä niitä keinoja, jotka ovat niitä vaikuttavampia keinoja. Jos me pidennämme oppivelvollisuutta, en usko, että se ratkaisee niiden oppilaiden ongelmia, joilla ei ole edellytyksiä tällä hetkellä opiskella siellä. Sen vuoksi itse kääntäisin katseeni varhaisiin vuosiin ja peruskouluun ensisijaisesti.

Sitten vielä varhaiskasvatuslaista, joka on tulossa eduskuntaan kevään aikana. Voin vakuuttaa täällä — edustaja Essayah ehti jo poistua salista — että tällä nimenomaan, ja sillä, että lisätään koulutuspaikkoja, pyritään vastaamaan siihen, että meillä on osaavaa henkilökuntaa, osaavia pedagogeja varhaiskasvatuksessa. Kukaan nykyisistä varhaiskasvatuksen ammattilaisista ei tule menettämään lain myötä pätevyyttään, mutta sen lisäksi, että meillä on varhaiskasvatuksessa osaavia varhaiskasvatuksen sosionomeja tulevaisuudessa, meillä on toivottavasti myös yliopistokoulutettuja varhaiskasvatuksen opettajia, ja tällä moniammatillisella yhteistyöllä pystymme varmistamaan paitsi jokaiselle lapselle ikätasoisien pedagogiikan, mikä ei tietenkään tarkoita koulumaista oppimista pienille lapsille, myös moniammatillisen yhteistyön esimerkiksi neuvoloiden kanssa.

Kehotan myös kaikkia, jotka ovat siitä varhaiskasvatuksestamme huolissaan, käymään päiväkodeissa. Itse käyn siellä päivittäin ja voin kertoa, että ei se omiin silmiini kaaokselta näytä, vaikka toki kehitettävääkin löytyy.

17.26 Anneli Kiljunen sd: Arvoisa rouva puhemies! Oppimista tapahtuu läpi elämän. Osaamista kartutetaan ja kerätään aivan kaikkialla. Vaatimukset yksilön ja yhteiskunnan osaamiselle ovat nykyisin korkeat ja tulevaisuudessa vieläkin korkeammat ja haasteellisemmat.

Käsittelimme eilen täällä tulevaisuusselontekoa, jonka keskeinen sanoma oli, että työelämä on suurten muutosten edessä ja me emme onnistu työelämän murroksessa ilman tasa-arvoista ja laadukasta koulutusjärjestelmää, osaamisen tason nostoa ja monipuolista koulutusta. Työelämä haastaa osaamisen tason nostamisen tarpeet ja koulutusjärjestelmämme suuntaamaan katseen tulevaisuuteen, mikä käytännössä alkaa jo varhaiskasvatuksesta.

Arvoisa puhemies! Koulutuksessa kyse on tämän päivän koulutuksesta sekä myös pitkälle tulevaisuuteen tähtäävistä tavoitteista, tarpeista ja päätöksistä. Tämän päivän lapset rakentavat huomisen ja tulevaisuuden. Koulutuksen tavoitteena on, että jokaisella lapsella ja nuorella on tasa-arvoinen oikeus osallisuuteen, oppimiseen, koulutukseen ja tarvittaviin palveluihin. Valitettava tosiasia on kuitenkin, ettei tämä toteudu enää suomalaisessa yhteiskunnassa. Hallitus on murentanut lasten ja nuorten tasa-arvoista oikeutta osallisuuteen ja oppimiseen. Hallitus on lisännyt eriarvoisuutta tietoisilla päätöksillään varhaiskasvatuksesta alkaen estämällä työttömien perheiden lapsilta tasa-arvoisen oikeuden varhaiskasvatukseen. Tämän lisäksi varhaiskasvatuksen laatu työttömien lapsilla on heikompaa, sillä henkilöstömitoitus on heikompi kuin työssä käyvien perheiden lapsilla, ryhmät ovat suu-

Pöytäkirja PTK 14/2018 vp

rempia ja aikuisia on vähemmän. Tämä on tietoinen poliittinen valinta ja päätös hallituspuolueilta, vaikka kaikki alan asiantuntijat sitä vastustivat. Asiantuntijat pikemminkin vaativat, että heikommassa asemassa olevien perheiden lapsiin tulee panostaa erityisesti. Tätä hallituksen politiikkaa ei voi ymmärtää, sillä me tiedämme, että sosioekonominen tausta ohjaa tänä päivänä lapsen ja nuoren elämää ja koulutusvalintoja. Suuri riski on juuri heikommassa asemassa olevilla lapsilla ja nuorilla. Tämä jatkumo tulisi katkaista, ja se olisi myös mahdollista tukemalla lasta ja nuorta tasa-arvoisella varhaiskasvatuksella ja laadukkaalla koulutuksella. Tästä syystä varhaiskasvatuksen ja koulutuksen oppimisen tasa-arvon tulisi olla meidän tärkein koulutuspoliittinen tavoitteemme.

Arvoisa puhemies! Talouspolitiikan arviointineuvoston raportin mukaan ilman toisen asteen tutkintoa olevien nuorten osuus on kääntynyt jälleen kasvuun. Myös koulutustaso on heikentynyt, minkä takia koulutusta ja resursseja on lisättävä kaikilla tasoilla. Toisen asteen koulutuksen mahdollisuus tulee turvata pidentämällä oppivelvollisuutta 18 vuoteen, jotta jokaiselle nuorelle turvataan toisen asteen tutkinto. Tämä on linjassa sosiaalidemokraattien näkemysten kanssa.

Koulutuksen maksuttomuuden tulisi olla itsestäänselvyys myös toisella asteella. Rahan puute ei saa olla kouluttautumisen este Suomessa. Opetus ja kouluruoka peruskoulussa ja toisella asteella ovat maksuttomia, mutta lukioissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelijoilla on velvollisuus hankkia opinnoissa välttämättömät materiaalit, välineet ja tarvikkeet sekä vastata tutkintoon liittyvistä maksuista. Lukion suorittamisen kokonaiskustannukset nousevat noin 3 000 euroon ja joidenkin ammatillisten tutkintojen kustannukset alasta riippuen jopa huomattavasti korkeammallekin. Nämä kustannukset tulevat usein nuorille ja heidän perheilleen yllätyksenä ja vaikeuttavat joidenkin nuorten mahdollisuutta suorittaa toisen asteen tutkinto tai jopa estävät sen. Käytännössä tämä on aiheuttanut sen, että osa nuorista pohtii välivuotta peruskoulun ja toisen asteen välillä, perusteluna vanhempien heikko taloudellinen tilanne ja työttömyys. Näin ei voi olla, vaan jokaiselle nuorelle tulee voida taata opintoja myös toiselle asteelle.

Pelastakaa Lapset yhdessä lapsi-, vanhempain-, nuoriso- ja opiskelijajärjestöjen kanssa vaatii kansalaisaloitteessaan, että lukio- ja ammatillisten tutkintojen maksullisuus poistetaan kaikin tarvittavin toimenpitein. Kansalaisaloitteeseen maksuttomasta toisesta asteesta kerätään nimiä maaliskuun 18. päivään asti. Kannatan tätä aloitetta. Hämmäntävää on kuitenkin, ettei eduskunta pysty tätä epäoikeudenmukaisuutta korjaamaan, vaan se vaatii kansalaisten aktiivisuutta ja kansalaisaloitteen, jotta asia tulisi eduskunnan käsittelyyn.

17.31 Kimmo Kivelä sin: Puhemies! Muuan kansanedustaja äskeisen debatin aikana oli valmis lyömään ministerin kanssa vetoa jostakin asiasta. Minäkin voisin lyödä vetoa, nimittäin siitä, että seuraavien vaalien jälkeen, kun käydään hallitusneuvotteluita ja myös ohjelmaan liittyen koulutukseen liittyviä kysymyksiä, se työryhmä, kun saa työnsä valmiiksi, tulee huoneestaan ulos paljon onnellisempana kuin nykyinen ministeri Sanni Grahn-Laasonen tai nykyinen sivistysvaliokunnan puheenjohtaja Tuomo Puumala tai allekirjoittanut. Niissä ankarissa talouden reunaehdoissa, kun ne surkeat valtiontalouden tilanteen lukemat olivat edessämme, jouduimme äärimmäisen ankarien ratkaisuiden äärelle. Emme tehneet sitä ilkeyttämme, kiusalla, vaan vastuullisesti. Nyt on tunnelin päässä valoa, ja tulevat hallitusneuvottelijat eivät joudu sellaiseen mankeliin kuin me jouduimme. Ja uskallanpa melkein sanoa — en tiedä, onko ministeri samaa mieltä — että sellaista roolia ei soisi kenelle-

Pöytäkirja PTK 14/2018 vp

kään, mitä me jouduimme sen reilun viikon aikana läpi käymään. [Jukka Gustafsson: No on sitä elämää ollut ennen sitäkin!]

Mutta jotenkin tämä välikysymyskeskustelu koulutukseen liittyen on ollut, kun se on neljännen kerran, teema ja muunnelma. Siis tämä on käyty jo kolme kertaa aikaisemmin miltei samanlaisena. Syyllisiä on etsitty, omia käsiä on pesty ja niin edelleen. Jollakin tavalla tätä kyllästymistä tähän koko aihepiiriin kuvastaa se, että varsinaisia puheenvuoropyyntöjä oli vain 35, joista 21 oli pyydetty enakkoon, ja kun nyt tuolta jo eräät ovat vetäneet nimensä pois, niin 26 on enää jäänyt jäljelle. Ei, ei tämä enää oikein jaksa innostaa, syyttely ja syyllisten etsintä. [Jukka Gustafsson: Ei se määrä, vaan se laatu!] — No se on totta, edustaja Gustafsson. Uskollisimmat ovat paikalla.

Kaiken jälkeen on hyvä muistaa, että kaikki ei ole ollut auvoisaa aikaisemminkaan eikä nyt kaikki ole pielessä. Ja kun seuraava hallitus pystyy nykyhallitukseen verrattuna laittamaan ohjelmaansa väljemmin asioita, mitä koulutuspolitiikkaan tulee, niin siitä olemme kuitenkin varmoja, että tuolloinkin eduskunnassa tulee olemaan oppositio, joka löytää tulevan hallituksen koulutuspoliittisista ratkaisuista pelkästään virheitä ja väärin sammutettuja tulipaloja.

Kouluissa tehdään äärimmäisen hienoa, hyvää työtä. En malta tässäkin yhteydessä olla puhumatta siitä, kuinka hienot opettajat meillä on. Heille on turvattava työrauha keskittyä varsinaiseen opetustyöhön, ja kaikki toisarvoinen raportointi, hankepolitiikka ja kaikki tällainen pitää jättää vähemmälle.

Hyvät edustajakollegat! Puhemies! Kyllä me olemme myös tulevaisuudessa sivistys- ja koulutusyhteiskunta. Tästä meillä on laaja parlamentaarinen yksimielisyys.

17.36 Ville Tavio ps: Arvoisa rouva puhemies! Viimeistään nyt, kun maan talous on elpynyt kansainvälisten suhdanteiden paranemisen myötä, on aika katkaista koulutusleikkaukset ja kääntää suunta ylöspäin. Tasapuoliset oppimahdollisuudet on turvattava ihmisten hyvinvoinnin vuoksi mutta myös kansallisen edun vuoksi. Koulutus torjuu nuorten syrjäytymistä, ja se lisää kansantalouden kilpailukykyä.

Osaavat ammattilaiset ovat Suomelle todellinen kilpailuvaltti. Tarvitsemme myös huippukoulutusta huippuosaajia tekemään. Huippuosaajat luovat uusia innovaatioita ja keksintöjä, jotka nostavat Suomea teknologian kärkimaana. Historiallisestikin Suomen menestys on pitkälti riippunut laadukkaasta koulutuksesta ja siihen kytketystä mahdollisuuksien tasa-arvosta — mahdollisuuksien tasa-arvosta, joka on luonut Suomesta koulutuksen brändimaan. Suomi siis tunnetaan juuri koulutuksesta ympäri maailman.

Tulevaisuudessa koulutuksen merkitys Suomen pärjäämiselle globaalissa maailmassa on vielä suurempi kuin se on tähän asti ollut. Niinpä Suomen seuraavan sadan vuoden hyvinvointi tulee rakentumaan korkean osaamisen varaan — tai jää rakentumatta, jos koulutusresurssit laiminlyödään.

Perinteisesti Suomessa on ymmärretty koulutuksen merkitys. On ymmärretty, että koulutus ei ole säästökohde, koulutus ei ole rahan tuhlausta. Koulutus on investointi tulevaisuuteen. Toivon, että tulevat hallitukset ja tulevat eduskunnat tulevat pitämään tämän mielessään, kun tekevät päätöksiä.

17.39 Hanna Sarkkinen vas: Arvoisa puhemies! Kuka muistaa, että Sipilän hallitus otti tavoitteekseen maisterikoulutettavien määrän vähentämisen 20 prosentilla? Tavoitteena oli säästää sitä kautta noin 50 miljoonaa, kun opiskelijoiden määrä vähenisi. Tavoite on täysin

Pöytäkirja PTK 14/2018 vp

käsittämätön tilanteessa, jossa Suomen osaamistason kääntyminen laskuun on yksi suurimmista kansantalouttamme uhkaavista tekijöistä, ja tilanteessa, jossa työelämän murros vaatii työvoimalta yhä enemmän. Tavoite osoitti syvää ymmärtämättömyyttä koulutuksen merkityksestä taloudessa ja yhteiskunnassa, ja toivottavasti tämä tavoite on nyt haudattu sinne, minne muutkin hallituksen perumat esitykset.

Arvoisa puhemies! Eduskunta kävi eilen keskustelun työn murroksesta. Selvää on, että työ ja työn tekemisen tavat muuttuvat robotisaation, automatisaation ja keinoälyn kehityksen seurauksena. Se, miten muutos tulee yhteiskuntaan ja työhön vaikuttamaan, on vielä osittain epäselvää. Selvää kuitenkin on, että koulutus ja osaaminen on paras keino valmistautua muutokseen. Koulutus ja osaaminen lisää ihmisten kykyä sopeutua muutokseen, selviytyä yhä haastavammassa työelämässä, omaksua uusia kykyjä ja ottaa ura ja elämä omaan hallintaansa. Herätään nyt todellisuuteen. Osaamisen ja koulutuksen tarve korostuu tulevaisuudessa. Koulutus on paras suoja työttömyydeltä, ja muut maat ovat ajamassa Suomen koulutustason ohi. On siis täysin nurinkurista ja ristiriitaista leikata koulutuksesta ja osaamisesta. Koulutusta ei tulisi nähdä vain menoeränä vaan inhimillisenä investointina. Suomen kaltaisella pienellä maalla ei ole juuri muuta merkittävää pääomaa kuin inhimillinen osaaminen ja koulutettu työvoima.

Arvoisa puhemies! Yliopistolla nähdään paraikaa harvinainen lakko. Syynä on taistelu työehdoista, mutta taustalla on myös turhautuminen ja väsyminen korkeakoulutuksen ja tutkimuksen kohtaamiin leikkauksiin. Suomi on vaarassa menettää osaamista ja potentiaaliaan, jos lahjakkaat ihmiset eivät hakeudu tutkijanuralle, jos he eivät korkeakouluttaudu tai jos Suomi menettää osaamista aivovuodon kautta ulkomaille.

Ongelmana ei tällä hetkellä ole kuitenkaan vain korkeakoulutuksen ja yliopistojen tilanne, vaan myös varhaiskasvatus, peruskoulu ja toinen aste kärvistelevät rahoitusvajauksen kanssa ja tarvitsevat remonttia.

Vasemmistoliiton tavoitteena on, että jokainen peruskoulunsa päättänyt saa toisen asteen koulutuspaikan. Ilman peruskoulun jälkeistä tutkintoa ei nykyisillä työmarkkinoilla pärjää. Oppivelvollisuus tulee laajentaa toiselle asteelle. Näin julkisella vallalla olisi velvollisuus tarjota jokaiselle nuorelle koulutuspaikka. Samalla toteutuisi myös toisen asteen aito maksuttomuus. Vasemmiston mielestä lukion ja ammattikoulun tulee olla kaikille nuorille maksutonta.

Arvoisa puhemies! Ammatillinen koulutus on tällä hetkellä suurissa ongelmissa rahoitusleikkausten vuoksi. Valtavat leikkaukset ovat johtaneet henkilöstön irtisanomisiin, lähiopetuksen vähentymiseen ja toimipisteiden lakkautuksiin. Erityisen vaikea tilanne on nyt, kun rahoitusta on leikattu ennen kuin reformi on astunut voimaan. Hallitus on kiivennyt takapuoli edellä puuhun, kun ensin toteutettiin rahoitusleikkaukset ja vasta sen jälkeen tuli voimaan reformi. Nurinkurinen järjestys on ajanut koulutuksenjärjestäjät erittäin tukalaan tilanteeseen.

Arvoisa puhemies! Suomalainen koulutusjärjestelmä on monella tavalla hyvä ja laadukas, mutta silti koulutus on vahvasti periytyvää ja oppimiserot ovat kasvussa. Tämä on huolestuttava kehitys, jonka ääreen meidän on pakko pysähtyä. Koulutuksen eriytymisen estämiseksi täytyy ryhtyä toimiin kaikilla koulutustasoilla. Olennaisia ovat esimerkiksi seuraavat toimet: varhaiskasvatuksen osallistumisasteen nosto, subjektiivisen päivähoito-oikeuden palauttaminen ja varhaiskasvatuksen laadun parantaminen; peruskoulun opetusryhmien koon rajaaminen ja riittävät tukipalvelut opiskelijoille; koulujen alueellisen eriytymisen estäminen; oppivelvollisuuden ulottaminen toiselle asteelle ja toisen asteen aito

Pöytäkirja PTK 14/2018 vp

maksuttomuus; opintotuen riittävä taso ja korkeakoulutuksen alueellinen saavutettavuus; alan vaihtamisen, lisä-, täydennys- ja jatkokoulutuksen joustava mahdollistaminen myös aikuisille alanvaihtajille.

Arvoisa puhemies! Eriarvoisuuden ja koulutuksen periytymisen kannalta olennaista on myös lasten ja lapsiperheiden hyvinvointi ja eriarvoistumisen ehkäisy. Lapsiperheköyhyyden vähentäminen ja perheiden hyvinvoinnin tukeminen on avainasemassa myös koulutuksen eriarvoisuuden vähentämisessä. Koulutuksen eriarvoisuus on pitkän kehityksen tulos, jota hallitus on omalla toiminnallaan pahentanut, ja hallituksen politiikka on vienyt kehitystä väärään suuntaan.

Arvoisa puhemies! Näitä päätöksiä ei ole tehty pakon edessä. Ne ovat olleet valintoja. Hallitus on laittanut mieluummin rahaa [Puhemies koputtaa] veronalennuksiin kuin koulutukseen, ja se on arvovalinta.

17.44 Eeva-Johanna Eloranta sd: Arvoisa puhemies! Olemme olleet Suomessa ylpeitä siitä, että perhetaustalla, vanhempien tuloilla tai koulutuksella ei ole ollut merkitystä siinä, miten hyvin koululaiset pärjäävät. Tilanne on nyt muuttunut. Pisa-tulokset ovat tuoneet ensi kertaa esiin sosioekonomiset erot eli perhetaustan vaikutuksen oppimistuloksiin. Eroja oppimisessa on nyt myös alueellisesti: Kaupungeissa koululaiset pärjäävät paremmin kuin maaseutupaikkakunnilla. Uudellamaalla pärjätään paremmin kuin Länsi-Suomessa. Alkaa näyttää siltä, että vain vahvemmillä kunnilla on mahdollisuus tiukentuvan talouden oloissa panostaa riittävästi opetukseen. Suomalainen peruskoulu rakennettiin turvaamaan tasa-arvoa, mutta nyt alkaa näyttää siltä, että eriarvoisuus alkaa näkyä myös peruskoulussa. Eriarvoisuus kuntien ja lasten välillä on tullut kouriintuntuvasti esiin myös varhaiskasvatuksessa sen jälkeen, kun hallitus rajasi subjektiivista päivähoito-oikeutta 20 viikkotuntiin ja kasvatti varhaiskasvatuksen ryhmäkokoja. Osa kunnista ei ole toteuttanut varhaiskasvatusoikeuden rajausta — kunnilla on ollut varaa pitää se ennallaan — mutta osassa kuntia oikeutta rajataan hyvinkin tiukasti. Useimmiten syynä on talouden tiukkuus. Väljyyteen ei ole varaa. Sama koskee ryhmäkokoja. Osassa kunnista ryhmäkoot ovat nousseet ja osassa eivät. Näin ollen yhdenvertaisuus eri kunnissa asuvien lasten ja perheiden välillä vaarantuu. Tässä kohtaa kannattaa mainita, että varhaiskasvatuksen maksualennukset eivät ole sama asia kuin laadun parannukset. Myös lapsiasiavaltuutettu on nostanut esille, että on välttämätöntä huolehtia siitä, että kuntien käytännöt toteutuvat jatkossa mahdollisimman yhdenvertaisesti koko maassa. Arvoisa hallitus, kysyisinkin teiltä: mitä aiotte tehdä, jotta tämä koulutuksen eri tasoilla tapahtuva eriarvoistumiskehitys pysäytetään?

Arvoisa puhemies! Talouspoliittisen arviointineuvoston tuoreen raportin erityishuomio on todellakin koulutus- ja innovaatiopolitiikassa, ja siltä osin se on varsin ankeaa luettavaa. Koulutustason nousu on Suomessa pysähtynyt, ja yhä useampi nuori jää vaille toisen asteen tutkintoa. Samaan aikaan globalisaatio ja teknologinen kehitys tulevat todennäköisesti yhä lisäämään osaamisvaatimuksia työelämässä. Siksi neuvosto suosittaa koulutusmäärien lisäämistä kaikilla tasoilla. Neuvoston mukaan koulutuspolitiikan tärkeänä prioriteettina tulisi olla, että koko ikäluokka suorittaa toisen asteen tutkinnon. Se lisäisi työllisyyttä pitkällä aikavälillä. Toimiva keino voisi olla oppivelvollisuuden pidennys. Korkeakoulutuksen laajeneminen pysähtyi noin vuonna 2000. Neuvosto suosittaakin myös korkeakoulutuksen lisäämistä.

Talouspoliittisen arviointineuvoston politiikkasuositukset koulutuksen osalta ovat pitkälti samoja, joita SDP esitti koulutuspoliittisessa ohjelmassaan vuonna 2016. Nämä asiat

Pöytäkirja PTK 14/2018 vp

ovat olleet vahvasti esillä myös SDP:n vaihtoehtobudjeteissa. Me sosiaalidemokraatit ha-
luamme pidentää oppivelvollisuuden koskemaan koko toisen asteen tutkintoa, jolloin se
muuttuisi myös maksuttomaksi, lisätä korkea-asteen aloituspaikkoja ja nostaa korkea-
koulutettujen osuuden 50 prosenttiin.

Arvoisa puhemies! Elämänikäisestä koulutuksesta on tullut välttämättömyys. Pelkällä
peruskoulupohjalla ei ole mahdollisuutta nyky maailmassa juurikaan työllistyä. Tästä huo-
limatta peräti 15 prosenttia suomalaisista ei ole suorittanut tuota toisen asteen koulutusta.
Suomalaisista alle 25-vuotiaista nuorista miehistä viidesosa ja yli 15 prosenttia nuorista
naisista onkin työn tai koulutuksen ulkopuolella. Ilman ammatillista koulutusta olevien
työurat ovat epävakaita ja lähes kymmenen vuotta muita lyhyempiä. Työura jää silloin ty-
töillä noin 22 vuoteen ja pojilla noin 26 vuoteen, kun keskimäärin työurat ovat 34 vuoden
pituisia. Yksinkertainen ratkaisu olisikin oppivelvollisuuden ulottaminen koskemaan toi-
sen asteen tutkintoa eli oppivelvollisuusiän nostaminen. Myös professorit Roope Uusitalo
ja Juho Saari ovat kiinnittäneet asiaan huomiota. Uusitalo mainitsee, että esimerkiksi
USA:ssa oppivelvollisuusiän nosto on lisännyt 16–17-vuotiaiden koulunkäyntiä. Se on
kasvattanut ihmisten ansiotuloja ja työllisyyttä sekä vähentänyt työttömyyttä, vankilaan
joutumisen riskiä, avioeroja, teiniraskauksia, jopa riskiä kuolla seuraavan kymmenen vuo-
den aikana.

Viime hallituskaudella oppivelvollisuusiän nostaminen kaatui kysymykseen ilmaisen
opetuksen kustannuksista. Yhteiskunnalle tulee kuitenkin pidemmällä aikavälillä syrjäyty-
mistä huomattavasti halvemmaksi pitää kaikki ihmiset mukana koulutuksessa ja sitä kaut-
ta työelämässä. Jokaiselle tulee tarjota mahdollisuus suorittaa vähintään toisen asteen tut-
kinto ja myös päivittää osaamistaan työelämän muuttuvien tarpeiden mukaan.

Sitä paitsi toisen asteen tutkinnon koulutarvikekustannukset ovat ongelmana yllättävän
monelle. Keskimääräinen lukiolaisen oppimateriaalien kustannus on uuden selvityksen
mukaan noin 2 500 euroa. 10 prosentilla opinnot keskeyttäneistä, eli noin 140:llä, ja vaih-
taneista, eli noin 160:llä, siihen vaikutti rahanpuute. Toisin sanoen noin 300 lukiolaista
vuosittain vaihtaa tai keskeyttää opinnot niiden kalleuden vuoksi. Tähän ei kelpaa vastauk-
seksi ylimielinen toteamus siitä, että koulukirjakustannuksista vastaaminen olisi sosiaali-
toimiston tehtävä. Sitä paitsi opiskelija ei välttämättä edes saa toimeentulotukea, sillä hä-
net veloitetaan kustantamaan opintonsa lainalla.

Todellakin nämä hallituksen leikkaukset ovat vaarantaneet suomalaisen hyvinvointiyh-
teiskunnan tulevaisuuden eväitä, [Puhemies koputtaa] ja suuntaa tulisi muuttaa.

17.50 Mika Niikko ps: Arvoisa rouva puhemies! Koulutus on äärimmäisen tärkeä kysy-
mys, ei vain nuorelle vaan koko Suomen tulevaisuuden kannalta. Tyttöjen ja poikien kou-
lumenestyksessä on poikkeuksellisen suuret erot. Lisäksi moni poika keskeyttää toisen as-
teen opintonsa. Erityisesti pojilla on haasteita, niin koulun kuin toisen asteen koulutuksen
loppuun suorittamisen ja menestymisen kanssa. Onko siis kysymys pojista, vai onko siis
kyse kouluista? Jommastakummasta se vika löytyy. Eikö olisi johdonmukaista ajatella si-
ten, että koulu ei ole aina onnistunut vastaamaan poikien tarpeisiin riittävällä tavalla? Meil-
lä on tutkimustietoja siitä, että oppiminen tekemisen kautta tuo hyviä tuloksia. Siitä huoli-
matta uudistukset tekemisen suuntaan ovat liian hitaita. Tarvitaan enemmän dynaamisuut-
ta ja enemmän sellaista opetussisältöä ja -ympäristöä, joka vastaa tämän ajan poikien op-
pimiskykyyn ja -haluun.

Pöytäkirja PTK 14/2018 vp

No, voiko koulu estää nuoren syrjäytymisen? Useimmissa tapauksissa ei voi, ainakaan yksistään. Enemmänkin asia on niin, että nuoren elämäntilanne ja mahdolliset ongelmat heijastuvat koulunkäyntiin ja tekevät siitä ylivoimaista. Kyse on toimivan läheisverkoston ja elämänhallinnan puutteesta, alas painetusta itsetunnosta ja siitä, ettei kukaan ole rinnalla tsemppaamassa, se puuttuu hyvin monelta.

Kolmas sektori olisi monelle nuorelle se vastaus, joka voisi tässä auttaa. Kolmas sektori ei ole mikään kilpaileva toimija tai mikään lisä johonkin olemassa olevaan rakenteeseen, vaan se pitäisi nähdä koulutuksessa yhtenä vaihtoehtona, joka koskettaa niitä nuoria, jotka eivät nykyisessä järjestelmässä pärjää. Ihmettelen suuresti sitä, miten järjestöjä huudetaan apuun juhlapuheessa mutta rahahanat pysyvät kiinni vuosi toisensa perään. Kun perussuomalaiset olivat vielä hallituksessa, teimme aktiivisesti työtä tämän muuttamiseksi, että heikoin lenkki otetaan mukaan koko koulutusputkeen. Uudessa ammattikoulureformissa on selkeät mahdollisuudet ammattikoulujen ja järjestöjen väliseen yhteistyöhön — kiitos ministerille siitä uudistuksesta. Koulu voi esimerkiksi ostaa järjestöltä tuetun käytännönläheisen opintopolun nuorelle, jolle laitosmuotoinen opiskelu ei jostain syystä sovellu.

Kun perussuomalaiset potkittiin hallituksesta, siniset ministerit Terho ja Mattila laittoivat samalla pisteen tälle kehitykselle. Kaikkein heikoimmassa asemassa olevien hyväksi tehdyt toimenpiteet ja suunnitelmat kuopattiin. Nuoret unohtuivat poliittisen kunnian tieltä. Entisten puoluekollegoiden härnääminen houkuttaa enemmän kuin nuorten hyvinvointi. Tämä on politiikan pimeä puoli.

Arvoisa puhemies! Suomen Pisa-menestystä on juhlistettu, ja sen laskua on surtu. Pisa-tulosten lasku on signaali ongelmista, joihin on puututtava. Mikään testi ei kuitenkaan kerro kaikkea. Se, että lapset osaavat päntätä päähän tietoa, on eri asia kuin se, että lapset osaavat soveltaa oppimaansa. Koulun olisi nykyistä enemmän tuettava myös lapsen yritteliäisyyttä ja annettava tilaa henkilökohtaisille kiinnostuksille ja henkilökohtaisille vahvuuksille. Karrikoiden sanottuna koulun ei pidä olla putki, joka opettaa lapsen istumaan kiltisti sekä lyttää niiden itsetunnon, jotka eivät yhden mallin mukaiseen opiskeluputkeen sopeudu.

Arvoisa puhemies! Vielä lopuksi korkeakouluista: Myös korkeakoulutukseen on kohdistettu mittavat leikkaukset, joita tässä salissa on jo tänään paljon kritisoitu. Selvää on, että leikkaukset vaikuttavat opetuksen ja tutkimuksen laatuun ja määrään ja sitä kautta maamme menestykseen. Rehellisyyden nimissä on kuitenkin annettava myös tunnustusta hallituksen pyrkimyksille rohkaista opiskelijoita valmistumaan ajallaan. Vaikka villeimmistä ajoista on jo päästy, ei ole nuoren eikä yhteiskunnan etu, että opiskelut venyvät ja venyvät. Silti hyvistä tavoitteista huolimatta opintotukiuudistus olisi voitu tehdä jopa kannustavammasi ja toimivammaksi. Mielestäni työntekeä opiskeluaikana ei tulisi rokottaa opintojen aikana opintotuesta. [Puhemies: Aika!]

Arvoisa puhemies! Vielä lopuksi subjektiivisesta päivähoidosta sen verran [Puhemies: Aika!] on todettava, että miksi subjektiivinen päivähoito-oikeus [Puhemies koputtaa] piti ottaa osaksi tätä koulutuskysymystä. On täyttä populismia vaatia lapselle paikkaa päiväkoitiin jopa 10 tunniksi päivässä, vaikka jopa kumpikin vanhempi olisi kotona. Lapsen ensisijainen kasvatustavastuu kuuluu vanhemmille, eikä sitä voida ulkoistaa yhteiskunnalle.

17.56 Krista Mikkonen vihr: Arvoisa puhemies! Sen sijaan, että muistelemme, kuka leikkasi ja kuinka paljon, meidän pitäisi yhdessä miettiä, miten pelastamme suomalaisen tasa-arvoisen koulutuksen.

Pöytäkirja PTK 14/2018 vp

Tänä päivänä kotitausta vaikuttaa yhä enemmän nuorten koulumenestykseen ja koulupolun pituuteen. Koulut eivät pysty tarjoamaan kaikille oppilaille riittävästi tukea, ja jos sitä ei saa kotoakaan, niin tippuu kärryiltä. Kuntien väliset erot peruskoulun oppituntimäärässä voivat olla jopa puoli kouluvuotta. Erot ovat suuret myös tukiopetuksen määrässä ja oppimateriaaleissa. Oppikirjoista tingitään, digiloikat jäävät kirpun hypyiksi rahanpuutteen vuoksi. Joka kymmenennellä peruskoulun päättävällä on niin heikko lukutaito, ettei hän pärjää jatko-opinnoissa. Se tarkoittaa vuosittain liki seitsemätuhatta 15-vuotiaasta. Valtaosa näistä on poikia. Peruskoulumme on epäonnistunut perustaitojen tarjoamisessa kaikille. Tämän tiedon pitäisi viimeistään herättää meidät kaikki, sillä meillä tässä talossa on vastuu siitä, että peruskoulu takaa aivan jokaiselle nuorelle riittävät taidot. Emme saa antaa tasa-arvoisen koulutuksen murentua, sillä samalla murentuu lastemme ja nuoremme tulevaisuus. Hallitus ei voi mennä piiloon heikon taloustilanteen taakse. Koulutuksesta on leikattu liikaa. Tehdyt pienet paikkaukset eivät riitä. Lapsemme ja nuoremme eivät voi odottaa parempia aikoja, kyse on heidän elämästään juuri nyt.

Arvoisa puhemies! Hyvä peruskoulu on kaiken lähtökohta, mutta pelkällä peruskoululla ei enää pärjää. Siksi jokaiselle nuorelle on taattava jatko-opinnot. Erityistä huomiota on kiinnitettävä siihen, miten siirtymä peruskoulusta toiselle asteelle sujuu. Moni nuori ei tiedä, millaiseen koulutukseen hakeutua. Monelle se tarkoittaa muuttoa kotoa kauemmaksi. Yhä itsenäisempi opiskelu voi osoittautua vaikeaksi. Nuoret tuleekin saattaa turvallisesti nivelvaiheen yli tarjoamalla riittävästi tukea ja henkilökohtaista ohjausta niin opintoihin kuin muuhun elämänhallintaan. On myös varmistettava, että perusopetuksen lisäopetusta on tarjolla kaikkialla Suomessa. Nyt näin ei ole.

Arvoisa puhemies! Vaikka toisen asteen opetus on maksutonta, oppivälineet maksavat. Kaikilla ei ole niihin varaa. Pelastakaa Lapset ry:n selvityksen mukaan 60 prosentille ne aiheuttavat haasteita. ”Nuoremmat lapsista eivät saa mennä enää lukioon. Vanhimman lapsen opiskelu lukiossa aiheutti pienituloisen perheen talouden romahtamisen ja ylivelkaantumisen”, kirjoittaa eräs vanhempi. Uhkaamme luisua historiassa taaksepäin aikaan, jolloin perheillä ei ollut varaa kouluttaa lapsiaan. Toisesta asteesta pitääkin tehdä aidosti maksuton. Tämän hinta-arvio on 80—95 miljoonaa. Summa palautuu moninkertaisesti, kun nuoret eivät joudu luopumaan koulutusunelmistaan tai keskeyttämään. Mutta maksuttomuus ei riitä. On varmistettava, että lähiopetusta on riittävästi. Amikset tarvitsevat lisää rahaa varmistukseen riittävän määrän aloituspaikkoja, opettajia, lähiopetusta ja yksilöllistä tukea.

Arvoisa puhemies! Ratkaiseva rooli on myös peruskoulua edeltävillä vuosilla. Tutkimuksista tiedämme, että laadukkaalla varhaiskasvatuksella voidaan tasoittaa kotitaustasta johtuvia oppimiseroja. Siksi siihen on tärkeää panostaa. Hallitus on valitettavasti tehnyt päinvastoin vähentämällä työttömien lasten oikeutta varhaiskasvatukseen, kasvattamalla ryhmäkokoja ja heikentämällä hoitajamitoitusta. Varhaiskasvatuksen laatu on heikentynyt ja alueelliset erot kasvaneet. Lapsen oikeus laadukkaaseen varhaiskasvatukseen riippuu asuinpaikasta ja vanhempien työllisyystilanteesta. Nämä leikkaukset ovat kaikkein kohtalokkaimpia lasten tulevan opinpolun kannalta, ja ne pitää kiireellisesti perua. Se ei kuitenkaan vielä riitä. Varhaiskasvatuksen osallistumisasteen parantamiseksi on siirryttävä maksuttomuuteen vuosiluokka kerrallaan 5-vuotiaasta alkaen.

Arvoisa puhemies! Tänään olemme todistaneet, miten haluamme kaikki taata jokaiselle nuorelle laadukkaan koulutuksen. Laadukas koulutus vaatii osaavia opettajia ja mahdollisuuksia lisäkouluttautua, ajantasaisia oppimismateriaaleja, riittävästi lähiopetusta, tar-

Pöytäkirja PTK 14/2018 vp

peeksi pieniä ryhmiä, henkilökohtaista tukea ja ohjausta tarpeen mukaan. Ne eivät tule ilmaiseksi vaan vaativat rahaa. Vihreät haluavat satsata koulutukseen taataksemme koulutuksen tasa-arvon jokaiselle lapselle ja nuorelle tässä maassa. Toivottavasti myös muut puolueet ovat tähän valmiita.

18.01 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin kiitos ministerille, että olette edelleen täällä kuuntelemissa myös näitä varsinaisia puheenvuoroja. Eilen eduskunnassa käytiin palautekeskustelu valtioneuvoston tulevaisuusselonteosta, jonka aiheena on tulevaisuuden työ, ja lähes yksimielisesti täällä todettiin, että kasvatus ja koulutus ovat niitä sosiaalisia investointeja, joiden varassa yhteiskunta kehittyy ja joilla saadaan valmiuksia kohdata monet tulevaisuuden haasteet.

Edelläkävijäaseman ja osaamiseen perustuvan kilpailukyvyn säilyttäminen edellyttävät jatkuvaa ja pitkäjänteistä investointia koulutusjärjestelmään, tieteeseen ja tutkimukseen sekä myös innovaatiotoimintaan ja kehittämiseen. Tulevaisuus rakennetaan tämän päivän päätöksille, ja siksi onkin valitettavaa, että hallituksen päätösten johdosta Suomi on menettämässä edelläkävijyyttään osaamisyhteiskuntana. Pelkkä nykytilan ylläpitäminen ja toiminnan taloudellinen tehostaminen eivät riitä. Ilman edelläkävijyyttä ei ole nimittäin kilpailuetua. Suuret säästöt koulutukseen joka tasolla nakertavat tulevaisuuden kasvupotentiaalia. Kuten eilen sanoin, välillä mietin vakavasti, ymmärrämmekö me täällä kaikki, miten nopeaa tämä muutos on. Esimerkiksi päätös oppivelvollisuuden pidentämisestä olisi pitänyt tehdä jo aikoja sitten ja nyt pitäisi keskittyä keskustelemaan jo osaamistason laajemmasta nostosta.

Arvoisa puhemies! Hallituksen tekemät säästöt varhaiskasvatukseen heikentävät sekä yksilöiden että yhteiskunnan tulevaisuuden mahdollisuuksia. Varhaiskasvatukseen panostaminen on yksi parhaista tulevaisuuden investoinneista, minkä voimme tehdä. Ne viestit, joita kuulen varhaiskasvatuksen kentältä, ovat enemmän kuin huolestuttavia. Päiväkotien tilanne on subjektiivisen päivähoito-oikeuden purkamisen ja ryhmäkokojen suurentamisen takia monin paikoin kaoottinen. Useat ammattihenkilöt ovat minulle kertoneet todellisuuden ja ammatti-identiteetin välisen ristiriidan olevan niin suuri, että he ovat tyystin uupuneet omaan työhönsä. Varhaiskasvatuksen kehittämiseltä on pohja pois, jos ammattihenkilöt kokevat, etteivät he suurissa ryhmissä ja lasten jatkuvasti vaihtuessa pysty tekemään perustyötään laadukkaasti ja kohtaamaan lapsia yksilöinä. Eräs varhaiskasvatuksen ammattilainen kertoi minulle viime viikonloppuna, ettei hän halua enää tehdä työtä päiväkodissa ryhmien ollessa niin suuria, että työ tuntuu liukuhihnatyöltä. Joka päivä saa pelätä, ettei vain mitään vahinkoja sattuisi. Myös monet vanhemmat ovat kertoneet, etteivät he halua viedä lastaan päiväkotiin, koska suuret ryhmät tekevät lapsen levottomaksi. Olen varma, että ministeri saa samanlaista palautetta kuin minäkin, ja siksi ihmettelen, miksi ministerin on niin vaikea myöntää, että subjektiivisen päivähoito-oikeuden purkaminen ja ryhmäkokojen kasvattaminen olivat virheitä, jotka pitäisi ehdottomasti perua. Hallitus on sysännyt vastuun kunnille, mutta kuten lapsiasiainvaltuutettu Tuomas Kurttila totesi, ”varhaiskasvatusta tulisi pitää kansallisena kysymyksenä, ei kaupunkipolitiikkana eikä kuntien asiana”. Tällä hetkellä lapsen elämään vaikuttaa liikaa se, mihin perheeseen ja mihin kuntaan hän syntyy.

Arvoisa puhemies! Se kohta, jossa nuori ihminen siirtyy koulusta toiseen tai työelämään, on yhteiskunnan tärkein kohta. Kaikki, minkä siinä menetämme, on sekä yksilöllisesti että yhteiskunnallisesti kallista. Koulu on varhaiskasvatuksen ohella yhteiskuntamme

Pöytäkirja PTK 14/2018 vp

tärkein instituutio. Suomessa on pidetty tärkeänä periaatetta, että synnyitpä köyhään tai rikkaaseen kotiin, tytöksi tai pojaksi, terveeksi tai sairaaksi, niin koulu mahdollistaa kaiken — ja päinvastoin: ilman koulua emme olisi juuri mitään. Pahoin pelkään, että nyt tehdyt valtavat koulutussäästöt ja hallituksen eriarvoisuutta ja yhteiskunnan polarisaatiota lisäävät päätökset ovat heikentämässä tätä niin sanottua mahdollisuuksien tasa-arvoa. Esimerkiksi kuntien väliset erot opetuksessa ovat kasvaneet ihan liian suuriksi. Selvitysten mukaan yhdeksänvuotisen peruskoulun aikana saadun opetuksen määrä vaihtelee kuntien välillä yli lukukauden. Vanhempien koulutus, ammatti ja kodin varallisuus ovat kaikissa maissa yhteydessä oppilaiden menestymiseen esimerkiksi luonnontieteissä. Nyt ensimmäistä kertaa Pisa-ohjelman aikana tätä yhteyttä kuvaavan indeksin arvo oli Suomessa suurempi kuin OECD-maiden keskimäärin. Tämä on vain yksi esimerkki eriarvoisuuden kasvusta. Pahoin pelkään, että nyt tehdyt koulutussäästöt tulevat monella tavalla kalliiksi tulevaisuudessa. — Kiitos.

18.06 Hanna Halmeenpää vihr: Arvoisa puhemies! Suomi on pitkään ollut koulutuksen tasa-arvon mallimaa. Huipputulokset oppimisvertailuissa, maailman parhaat opettajat ja maksuton koulutus ovat nostaneet meidät kärkeen. Näin pitää olla myös tulevaisuudessa. Se pitää ottaa vakavasti.

Koulutuksen periytyvyys on kasvanut nyt liian voimakkaasti. Korkeasti koulutettujen vanhempien lapsi pärjää ja saa hyvän koulutuksen paljon todennäköisemmin kuin koulutamattomien. Uusimpien Pisa-tulosten mukaan suomalaisissa kouluissa on aivan liikaa eroja hyvien ja heikosti menestyvien oppilaiden välillä. Oppimiserot tyttöjen ja poikien välillä ovat kasvaneet selvästi. Yhä suurempi joukko oppilaita ei saavuta edes jatko-opinnoissa ja työelämässä vaadittavaa vähimmäisosaaamista. Eri puolilla Suomea erot sen kuin kasvavat. Pääkaupunkiseutu erottuu koko muun maan tuloksista. Kaikkialla erot näkyvät kaupunkikouluja käyvien eduksi, mutta myös kaupunkien sisällä on aivan liian eriarvoisia alueita.

Ammatillisen koulutuksen leikkaukset ja amisreformi ovat johtaneet siihen, että siellä pärjäävät nyt vain kaikkein vahvimmat ja omatoimisimmat oppilaat. Ne nuoret, joilta toisen asteen koulutus jää kesken tai kokonaan saamatta, ovat vailla ammattia, työtä ja hyvää elämää koko työikänsä. Ei näin voi jatkua, on leikattu liikaa. Erot koulutuksen saatavuudessa ja laadussa ovat myrkyä koulutuksen tasa-arvolle. Ei meillä ole varaa jättää maa-seudun kirkonkylien tai kaupunkien yhtäkään lasta ja nuorta takamatkalle senttiäkään.

Arvoisa puhemies! Lasten ja nuorten kotitaustan vaikutus oppimistuloksiin on noussut. Vanhempien koulutustaso ja varallisuus näkyvät liian voimakkaasti siinä, miten lapsi koulussa menestyy ja kuinka pitkälle hän kouluttautuu. Suunnan pitää nyt muuttua. Koulutuksen ja opettajien tehtävä on antaa jokaiselle lapselle tasa-arvoinen perusta omien päämäärien ja unelmien tavoitteluun.

Juuri korkeasti koulutetut, motivoituneet opettajat ovat suomalaisen koulun kestotähtiä, mutta maailman parasta tasoa ei pystytä pitämään, jos myös opettajankoulutuksesta leikataan, kuten hallitus on tehnyt, niin paljon, että maailman parhaita opettajia koetetaan tuottaa yliopistoissa etätehtävillä ja pian varmaan kirjekursseilla. Ei siitä hyvää tule. Yliopistoissakin tarvitaan lähiopetusta, yhdessä oppimista, kontaktia, konkretiaa ja tekemisen mallia. Opettajaksi oppiminen ei ole vain teoriaa.

Lastemme opinpolku on turvattava. Varhaiskasvatuksen ja koulutuksen saatavuus ja laatu eivät saa riippua perhetaustasta tai asuinpaikasta. Mutta hallituksen politiikan seu-

Pöytäkirja PTK 14/2018 vp

rauksena lapset on nyt jo alle kouluikäisinä rajattu kahteen kastiin: heihin, joilla on subjektiivinen oikeus varhaiskasvatukseen, ja heihin, joilta tämä oikeus on vanhempien työttömyydestä johtuen viety.

Arvoisa puhemies! Mielestäni Suomen pitää olla maa, jossa koulutus ja kasvatus avaa-
vat jokaiselle lapselle ja nuorelle tiet kulkea niin pitkälle kuin ikinä haluaa. Nyt liian monet
tiet ovat tukossa ja tienviitat hukassa. Koulutuksen kokonaisuus pitää laittaa kuntoon. Te-
hokkain tapa parantaa oppimistuloksia ja pysäyttää luisuminen kohti suurta lasten välistä
eriarvoisuutta on ennaltaehkäisy ja peruspalveluista huolehtiminen. Se ei onnistu vain kär-
kihankkeilla ja projektirahalla, konsteilla sinne ja tänne. Leikkauksia täytyy perua.

Sireenit soivat ja välikysymys on tehty, koska kaikille tasa-arvoinen ja laadukas suoma-
lainen koulutus on vaarassa. Suomi tarvitsee pitkäjänteisen kokonaissuunnitelman koulu-
tuksen ja varhaiskasvatuksen kehittämisestä sekä riittävän kokonaisrahoituksen ja resur-
soinnin laadukkaan koulutusjärjestelmän ylläpitämiseen.

18.11 Jukka Gustafsson sd: Arvoisa herra puhemies! Tuossa iltapäivällä, alkuiltaan asti,
käytiin kolmen tunnin debatti, ryhmäpuheenvuorot. Siinä jäi yksi asia minua vaivaamaan.
Siinähan nyt tarpeettomasti käytiin miekkailua siitä, mitä nykyinen hallitus on säästänyt ja
leikannut koulutuksesta ja mitä edellinen, pääministeri Kataisen ja Stubbin hallitus. Ja sen,
mitä nyt sanon, sanon erityisesti ajatellen eduskunnan pöytäkirjoja, historiaa, koska tuon
pitkän keskustelun aikana — olin koko ajan paikalla — ei tullut esille ollenkaan se, että
näitä valtiontalouden säästöjen vaikutuksia sivistyksellisiin oikeuksiin on arvioitu Kansal-
lisen koulutuksen arviointikeskuksen, niin sanotun Karvin, kautta. Siis taustalla oli edus-
kunnan itsensä asettama velvoite, jonka mukaan tulee seurata vuosina 2011—2015 toteu-
tettujen säästöpäätösten vaikutuksia. Ja vaikka nyt itse olin silloin kaksi vuotta opetusmi-
nisterinä, niin tiedän sen tuskan määrän ja vaivan, mikä niihinkin säästöihin liittyi, ja otan
tähän Karvin selvityksen mukaan — sitaatti heidän tiedotteestaan: ”Valtiontalouden sääs-
töjen vaikutukset sivistyksellisiin oikeuksiin — muutokset pieniä, mutta kehityssuunta
osin huolestuttava.” Ja tämä Karvin selvitys koski siis varhaiskasvatusta, yleissivistävää
koulutusta, esi- ja perusopetusta, lukiokoulutusta, taiteen perusopetusta ja vapaata sivistys-
työtä. Mutta ongelmahan sitten muodostuu tavallaan siitä, että kun ne säästöt, mitä tuolloin
tehtiin, niin kuin olen sanonut, tehtiin jo ihan piripintaan, koulutus- ja sivistysihmisenä
mielestäni jo ylikin, niin nyt sitten sen päälle tämä nykyinen hallitus on tehnyt merkittäviä
säästöjä, toki tehnyt joitakin paikkauksiakin ja korjauksiakin, sekin täytyy sanoa, mutta
tämä kokonaisuus on kuitenkin senkaltainen, että oli syytä vielä tehdä tämä neljäskin väli-
kysymys koulutuksesta, kun tiedämme kuitenkin, että koulutus ja osaaminen on pienelle
maalle kaiken a ja o.

Arvoisa puhemies! Tämän sanoin ihan ajatellen historian tutkijoita, jotka joskus sitten
käyvät lävitse tätäkin välikysymystä ja sitä, mistä täällä on puhuttu ja mistä keskusteltu.

No, tärkein asiahan täällä keskustelussa ovat olleet keskustelut varhaiskasvatuksen mer-
kityksestä, koska kaikki tutkimukset ja omakohtainenkin elämäkokemus kertovat sen,
että se, mitä lapset saavat ja oppivat 2-, 3-, 4-, 5-vuotiaina, on tavallaan ne siivet, jotka sit-
ten kantavat elämässä eteenpäin. Niin kuin jotkut lastentarhanopettajat sanovat, he näke-
vät jo siitä 3—4-vuotiaasta aika paljon ja pitkälle, mihin ne siivet kantavat, ja sen takia tie-
tysti kaikki se laulu, leikki, kehitys, itsetunnon kehittäminen ja näin on erittäin tärkeää. Ja
vaikka monasti isät ja äidit tekevät sen hyvin, niin monasti myöskin se ammattitaitoinen

Pöytäkirja PTK 14/2018 vp

henkilöstö — lastenhoitajat, sosionomit, lastentarhanopettajat, akateemisen koulutuksen saaneet — tekee sen myöskin erittäin hienolla tavalla.

Sitten haluan vielä sanoa myöskin tästä toisesta isosta asiasta — niin, ja sanon nyt vielä sen, että tämä varhaiskasvatuksen asteittainen maksuttomuus on sosiaalidemokraateille erittäin tärkeää, koska sen merkitys lapsen kasvuun on niin tärkeä. Ja sitten se toinen iso asia on nyt sitten tämä oppivelvollisuusiän, tai oppioikeuden, laajentaminen. Kun tällä hetkellä melkein joka viidennellä 20—24-vuotiaalla ainoa koulutodistus on peruskoulun päättötodistus [Puhemies koputtaa] — päätän, yksi lause — niin sellaisen nuoren, jolla siinä iässä on vain se peruskoulun päättötodistus, [Puhemies koputtaa] työura jää lyhyeksi, ja hän on yleensä vaarassa sitten syrjäytyä. — Kiitos, puhemies.

18.16 Johanna Ojala-Niemelä sd: Arvoisa herra puhemies! Varhaiskasvatus on nimensä mukaisesti osa koulutusjärjestelmää. Laadukkaan varhaiskasvatuksen merkitys lapsen tulevalle oppimiselle ja koulumenestykselle on kansainvälisissä tutkimuksissa todistettu. Tänä on puhuttu paljon koulutuksen eriytymisestä, mutta varhaiskasvatuksen laadun tulee olla tasaista kunnasta tai päivähoitopaikasta riippumatta. Suomella ei ole varaa varhaiskasvatuksen alueelliseen eriytymiseen. Ei ole myöskään oikein, että tämän hallituksen toimesta on tehty jako työttömien lapsiin, joiden oikeutta varhaiskasvatukseen on rajattu, ja muiden lapsiin, joilla on rajoittamaton oikeus.

Peruskoulun alkuperäistä tavoitetta tulee vahvistaa. Peruskoulun tulee olla kaikkialla laadukas ja hyvä koulu, sivistys- ja tulevaisuuskoulu alueen lapsille ja nuorille. Tavoitteena on se, että kaikissa kouluissa ympäri Suomen on mahdollisuus monipuolisesti valinnaisaineisiin sekä kerho- ja harrastustoimintaan. Pienemmissä kouluissa ja sairaalakouluissa sekä syrjäseuduilla tätä pitää tukea etäopetusta kehittämällä. Koulupäivän rakennetta tulee uudistaa siirtymällä joustavaan koulupäivään. Joustavassa koulupäivässä koulupäivään sisällytetään maksutonta kerhotoimintaa, jonka järjestämiseen osallistuvat koulun henkilöstön lisäksi esimerkiksi taide- ja kulttuuritoimijat sekä liikunta- ja nuorisojärjestöt.

Jokaiselle perusasteen päättävälle tulee taata opiskelupaikka toiselle asteelle. Toisen asteen on oltava maksuton, kuten täällä on tänään kuultu. Monen koulussa käymisen esteeksi on muodostunut koulukirjojen kalleus — niihin saa uppoamaan tuhansia euroja. Näin ei voi olla. Niille peruskoulunsa päättävälle, joilla ei ole edellytyksiä siirtyä suoraan toisen asteen tutkintoa suorittamaan, tulee varata paikka ammatilliseen koulutukseen tai lukioon valmistavasta koulutuksesta, työpajoista tai kymppiluokalta.

Erityistä huomiota on kiinnitettävä toisen asteen koulutuksen saavutettavuuteen. Tästä on iso huoli syrjäseuduilla, kun ikäluokat pienenevät ja oppilaita ei tahdo enää riittää sekä ammatilliseen koulutukseen että lukioon. Oppilaitosverkoston valtakunnallisesta kokonaisuudesta on pidettävä huolta, sillä lähtökohtana on oltava, että mahdollisimman monen nuoren olisi mahdollista opiskella toisella asteella kotoa käsin. Lukioskoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen yhteistyön tiivistäminen on monella alueella elinehto saavutettavalle toisen asteen koulutukselle. Omalta lapsuuden kotipaikkakunnalta Muoniosta on tästä hyviä esimerkkejä. Meillä on siellä lukio ja ammatillinen koulutus ollut jo pitkään saman katon alla.

Suomalaisten tulevaisuus pohjautuu osaamiseen, jota rakennetaan koulutuksella. Jatkossa on tärkeää tunnistaa alueen elinkeinopoliittiset erityispiirteet ja vahvuudet. Niiden tukeminen oikeanlaisella koulutuspolitiikalla luo vahvan pohjan alueen elinvoimaisuudelle ja sen kehittämiseksi.

Pöytäkirja PTK 14/2018 vp

Tulevaisuudessa ymmärretään sivistyksen ja oppimisen merkitys ihmisen koko elämänsä kaaressa. Kunnan tarjoamien kasvatus- ja koulutuspalveluiden tulee pystyä vastaamaan niihin haasteisiin, joita oppilas muuttuvassa maailmassa kohtaa, sekä tasoittamaan tietä kohti työpaikkaa tai jatkokoulutusta. Vain sivistykseen panostamalla Suomen kunnista ponnistaa osaavia ihmisiä koko maan tarpeisiin.

18.21 Katja Taimela sd: Arvoisa herra puhemies! Nyt on jo tutkimustenkin ja kansalaisilta tulleen palautteen vuoksi tullut aika kääntää kokonaan uusi lehti koulutuspolitiikassa. Sipilän hallituksen teot tällä saralla ovat tulleet surullisen tutuiksi tämän vaalikauden aikana. Niiden läpikäymiseen voisi käyttää paljonkin aikaa, mutta haluan keskittyä nyt siihen, mitä meidän tulisi seuraavaksi tehdä.

Erityinen painopiste, joka on ollut liian vähällä huomiolla, on ammatillinen koulutus eli se pohjakoulutus, joka antaa edellytykset työmarkkinoilla pärjäämiseen. Koulutuspohja on tärkeä tässäkin ajassa, vaikka nykyään ollaan siirrytty yhä voimakkaammin elinikäiseen oppimiseen eli jatkuvaan kouluttautumiseen. Jotta tuo mainittu pohjakoulutus saataisiin kaikille, me sosiaalidemokraatit olemme ajaneet jo pitkään oppivelvollisuuden pidentämistä toiselle asteelle. Tavoitteena on, että jokainen perusasteen päättävä jatkaisi opiskelua toisella asteella tai toisen asteen opintoihin valmistavassa koulutuksessa. Vaikka tässä yhteydessä puhutaan velvollisuudesta, itse näen oppivelvollisuuden pidentämisen ennemminkin oikeutena. Se on yhteiskunnalta vahva panostus siihen, että kaikilla nuorilla olisi mahdollisimman hyvät eväät oman elämänsä rakentamiseen. Oppivelvollisuuden laajentaminen sisältää ajatuksen siitä, että velvollisuuden kattama koulutus olisi opiskelijalle maksutonta.

Arvoisa herra puhemies! Viestit arjesta kertovat karua kieltään toisen asteen opiskelusta. Lähiopetustuntien leikkaaminen on johtanut siihen, että ryhmät ovat itseohjautuvan opiskelun varassa aivan liiaksi. Koulutuksen laatu ei voi olla kärsimättä lähiopetuksen vähydestä. Myös opiskelun ja elämisen kalleus uhkaa monien mahdollisuuksia opiskella. Yksikään nuori ei saa joutua keskeyttämään opintojaan materiaalimaksujen takia. Siksi SDP on esittänyt vaihtoehtobudjetissaan oppivelvollisuuden pidentämistä ja toisen asteen muuttamista maksuttomaksi.

Toisen asteen koulutuksesta syrjäytyminen ennakoi usein heikompaan terveydentilaan, useampia työttömyysjaksoja sekä lyhyempää työuraa kuin lukion tai ammatillisen koulutuksen suorittaneilla. Tilastot kertovat karua kieltään siitä suunnasta, johon meillä ollaan kulkemassa. Joka kymmenes perusasteen päättävistä ei saavuta riittävää lukutaidon tasoa yhteiskunnassa pärjäämiseksi. Sekä suomalaisnuorten että aikuisten koulutustaso on laskussa. Oppimisvaikeudet ovat todella yleisiä. Uskallan väittää, että moni ei ymmärrä eikä uskokaan sitä, että jopa 20—25 prosentilla väestöstä on jonkinlaisia oppimisvaikeuksia eli jopa miljoonalla suomalaisella. Samalla kun oppimista siirretään nykytrendin mukaan työpaikoille, pitää muistaa, että perustaitojen opintoja ei voi siirtää työpaikkojen syliin tai etä-tunteihin.

Tässä salissa on puhuttu tänäänkin useaan kertaan talouskasvusta ja uusista työpaikoista. Otan esimerkin poikkeuksellisesti Helsingistä enkä omasta vaalipiiristäni. Pääkaupungissamme maltillisten arvioiden — huom., maltillistenkin arvioiden — mukaan vuosittainen uuden työvoiman tarve on 18 000 henkeä, kun nuorisoiäluokan koko on 12 000. Mitä nuo luvut tarkoittavat käytännössä? Uutta työvoimaa tarvitaan pelkästään pääkaupunkiseudulle muualta Suomesta ja maailmalta. Tässä talossa pitää tehdä päätöksiä sen eteen,

Pöytäkirja PTK 14/2018 vp

että yhtään nuorta ei päästetä syrjäytymään. Me tarvitsemme heidät kaikki töihin, ja peruskoulupohjalta se ei vain yksinkertaisesti onnistu. On jopa esitetty arvioita, että 20—29-vuotiaita ilman tutkintoa olevia on nyt 17 prosenttia eli 220 000. Tämä määrä on kasvanut suorastaan räjähdysmäisesti viime vuosina, jos mietitään, että vuonna 2012 tuo luku oli 110 000, eli viidessä vuodessa ilman tutkintoa olevien määrä on melkein tuplaantunut. Tämä kertoo kovaa kieltä siitä, mikä on tasa-arvoisen koulutuspolitiikan sitä selkeintä ydintä.

Arvoisa puhemies! Meidän on yhteiskuntana kyettävä panostamaan paitsi korkeatasoiseen tutkimukseen ja korkeakoulutukseen myös perusopetukseen ja ammatilliseen peruskoulutukseen. Toimettomuus johtaa nopeasti tason rapautumiseen. Meidän on purettava yhteiskunnasta ihmisiä syrjäyttäviä rakenteita ja mahdollistettava jokaiselle luontainen väylä opintoihin. Koulutuspolitiikan on vastattava työelämän muuttuviin tarpeisiin, mutta sen on samalla tunnistettava yhteiskunnallista kehitystä laajemminkin. Tasa-arvoinen koulutuspolitiikka on se pohja, jolle Suomen menestys [Puhemies koputtaa] on perustunut, ja sen ei saa antaa romahtaa.

18.26 Tytti Tuppurainen sd: Arvoisa puhemies! On vaikeaa kuvitella tärkeämpää keskustelunaihetta. Näin kun olemme kääntymässä kohti vaalikauden loppua, tämän vaalikauden viimeisillä valtiopäivillä on perusteltua keskustella koulutuksesta, sivistyksestä, Suomen selviytymisestä ja sijoittamisesta tulevaisuuteen.

Tämän keskustelun pohjustamiseksi talouspolitiikan arviointineuvosto on käyttänyt poikkeuksellisen painavan puheenvuoron liittyen koulutukseen, koulutuksen merkitykseen — paitsi sen merkitykseen sivistyksellisenä yhteiskunnan koossapitävänä voimana myös sen talouspoliittiseen merkitykseen. Ministeri Sanni Grahn-Laasonen, jos ette meitä oppositiossa kuuntele, niin vahvasti vetoan siihen, että ottaisitte merkittävästi vaarin siitä, mitä talouspolitiikan arviointineuvosto sanoo. Se nimittäin toteaa, että suomalaisen koulutusjärjestelmän laajeneminen on pysähtynyt 2000-luvulla. Tämä on kyllä hälyttävä viesti, sillä pienenä maana, noin 5 miljoonan ihmisen kansakuntana, me emme oikeastaan millään muulla voi kilpailla ja pärjätä kuin korkealla osaamisella ja koulutuksellisella panostuksella tulevaisuuteen. Senpä tähden se, mistä me täällä tänään keskustelemme, on ratkaisevaa, eikä voi muuta kuin pahoitella niitä väheksyviä puheenvuoroja, mitä hallituspuolueitten riveistä on käytetty. On moitittu sitä, että tämä on jo neljäs välikysymys koulutuksesta tai että oppositio olisi jonkinlainen toimitusoppositio. Tämä on pahemmanlaatuista väheksyntää. Eikö nimittäin juuri se, että oppositio on halunnut nostaa koulutuksen jo neljättä kertaa välikysymyksen tasolla esiin, kerro siitä, miten vakavissaan oppositio tämän huolen kanssa on?

Puhemies! Kiinnitän nyt kolmeen seikkaan erityistä huomiota:

Ensinnäkin varhaiskasvatus. Te, ministeri Sanni Grahn-Laasonen, olette täällä sinänsä ansiokkaasti puolustanut monia hyviä asioita, mitä hallitus on varhaiskasvatukseen tehnyt. Kiitos siitä, että varhaiskasvatustalaki on nyt eduskunnassa taas käsiteltävänä. On syytäkin panostaa varhaiskasvatuksen pedagogiseen laatuun, mutta sitä tosiseikkaa te ette pääse pakoon, että olette romuttaneet varhaiskasvatuksen tasa-arvon poistamalla subjektiivisen oikeuden kokoaikaiseen päivähoidon. Se on pöyristyttävää, että nimenomaan työttömien vanhempien lapset eivät saa vastaavaa oikeutta varhaiskasvatukseen kuin paremmassa työmarkkina-asemassa olevien vanhempien lapset. Tämä on todella paha epäkohta, jonka me sosiaalidemokraatit haluamme korjata ja poistaa. Vetoamme vielä teihin, ministeri, että

Pöytäkirja PTK 14/2018 vp

kun laki on täällä eduskunnassa auki, te tämän korjaisitte. Tämä on myös alueellisesti erittäin epätasa-arvoistavaa, koska monet kunnat, nimenomaan täällä Etelä-Suomessa, ovat päättäneet pitää tämän yhtäläisen varhaiskasvatusoikeuden mutta tuolla pohjoisessa ja idässä, lähinnä keskustalaisten päättäjien toimesta, kunnissa on tehty päätökset ottaa tämä laki käyttöön ja päivähoito-oikeus on viety. Tämä pistää suomalaiset lapset eriarvoiseen asemaan, paitsi vanhempien työmarkkina-aseman perusteella myös alueellisesti, ja tämä on valitettavaa.

Toiseksi haluan puuttua toiseen asteeseen. On hälyttävä seikka, että lähes joka viides alle 25-vuotiaista on vailla toisen asteen koulutusta. Siksi me tarvitsemme oppivelvollisuuden laajentamisen toiselle asteelle. Se olisi myös talouspoliittisesti järkevää, sillä, kuten talouspolitiikan arviointineuvosto osoittaa, se toisi noin 140 miljoonan euron fiskaaliset hyödyt julkiseen talouteen — kuulitteko, ministeri, se toisi fiskaaliset hyödyt, 140 miljoonaa — ja kannattaisi sellaisenaan ja jopa kustantaisi myös nämä kasvavat oppimateriaalikustannukset. Eikö tällainen sijoitus kannattaisi tehdä? Me sosiaalidemokraatit sitä vaadimme.

Kolmanneksi puutun aikuiskoulutukseen, sillä on totta, että työelämä muuttuu nyt poikkeuksellisen nopeasti, tulee uusia vaatimuksia, ja meillä on vakava kohtaanto-ongelma työmarkkinoilla. Senpä vuoksi aikuiskoulutus olisi se työkalu, jolla me parantaisimme työvoiman kykyä sopeutua tähän muutokseen ja yksilöllisellä tasolla luomme työntekijöille kykyä ottaa riski siirtyä uusille aloille, mukautua muuttuvan maailman vaatimuksiin. Nimenomaan aikuiskoulutukseen tarvitaan nyt se seuraava iso uudistus, kuten täällä kansanedustaja Lauri Ihalainen muun muassa vaati.

Me sosiaalidemokraatit olemme tässä asiassa nyt todella tärkeällä asialla, kun ajamme varhaiskasvatukseen parannuksia, toisen asteen oppivelvollisuutta ja aikuiskoulutukseen merkittävää reformia. Toivon, ministeri, että, otatte viestimme vakavasti.

18.32 Esko Kiviranta kesk: Arvoisa puhemies! Koulutuksen merkitystä osana tasa-arvoisen ja oikeudenmukaisen hyvinvointivaltiomme rakentamista ei voi liikaa korostaa. Hyvä peruskoulutus ja ilmainen korkeakouluopetus ovat kivijalkoja sosiaalisen liikkuvuuden mahdollistajina nyt ja tulevaisuudessa. Korkeakoulupaikat ovat jatkossakin kaikkien saavutettavissa, sillä korkeakoulutus pysyy maksuttomana, siitä on laaja yksimielisyys.

Yliopistoilta ja opiskelijoilta on odotettava tuloksia tuen vastineeksi. Jokaisen yksilön korkeakouluopiskelu on valtiolle sijoitus, jolle se odottaa tuottoa. Tuotto tulee tulevaisuuden työpanoksessa ja osaamisessa. Tässä mielessä jokainen koulutusala ei ole tuotto-odotuksiltaan positiivinen, ja erilaisia koulutusohjelmia onkin jatkuvasti tarkasteltava kriittisesti. Tietenkin kohtuudella tilaa tulee kuitenkin antaa myös sellaiselle sivistykselle ja koulutukselle, jolla ei ole suoranaista markkina-arvoa.

Arvoisa puhemies! Lainarahoituksen painon lisääminen opintojen tukemisessa on järkevää. Tässä asiassa on tehty oikeansuuntaisia ratkaisuja. Meidän järjestelmämme on kansainvälisesti katsottuna lähes ainutlaatuinen — ainoastaan muutamassa muussa maassa korkeakouluopetus on ilmaista ja sen suorittamisesta jopa maksetaan, niin kuin meillä. Avainasia on, että itse korkeakouluopetus säilyy maksuttomana. Lainan valtiontakauksen yhdessä opintoavustusten kanssa tulee turvata opiskelijalle hänen tarvitsemansa tuki.

Ministeri Terhon ehdotus opintotuen tulo-rajojen poistamisesta on pohdinnan arvoinen. Tällainen ratkaisu madaltaisi kynnystä siirtyä työelämään ja helpottaisi työkokemuksen kartuttamista opiskeluaikana. Muutoksen kustannukset on toki huolellisesti selvitettävä ja

Pöytäkirja PTK 14/2018 vp

tarvittaessa muutettava tukea entistä enemmän lainapainotteiseksi, jotta kustannukset pysyvät hallinnassa, mutta ahkeruudesta pitää palkita.

Mitä tulee peruskoulutukseen, niin sen laatu on osoittautunut korkeaksi kansainvälisessä vertailussa. Peruskoulutustamme ihaillaan, ja järjestelmäämme on pyritty kopioimaan useassa maassa. Tuoreimmissa Pisa-tutkimuksissa suomalaiset tytöt sijoittuivat OECD-maiden listan sijalle kaksi ja pojat sijalle kymmenen. Peruskoulutuksen korkea laatu on myös tulevaisuudessa syytä varmistaa muun muassa korkeatasoisella luokanopettajakoulutuksella.

Arvoisa puhemies! Keskustalainen aloite peruskoulun lukutaidon varmistamisesta niin kutsutulla tarkistuspisteellä esikouluvuoden ja kahden ensimmäisen kouluvuoden jälkeen on ehdottoman kannatettava. Lukutaito on olennaisin ensimmäisten kouluvuosien aikana opittava taito, jota ilman ei voi siirtyä eteenpäin. Nykytilanteessa lukutaito on erityisesti poikien osalta heikentynyt. Tämä kehitys ei johdu hallituksen politiikasta vaan on osa pidempää jatkumoa, jossa poikien ja tyttöjen oppimistulokset ovat aiempaa selvemmin eronneet toisistaan. Tämän kehityksen me kaikki haluamme pysäyttää. Tarvitsemme myös yksilöllisempää opetusta peruskouluihin, sillä tasapäästävä malli ei sovi kaikille. Myös teknologiaa tulee jatkuvasti hyödyntää enemmän.

Tulevaisuuden työelämässä korostuu elinikäisen oppimisen käsite. Koulutuksen ja työn välinen raja hämärtyy, ja tämä on otettava huomioon opetusta suunniteltaessa kaikilla koulutusasteilla. Näin madalletaan kynnystä siirtyä opiskelusta työelämään ja toisaalta vastataan paremmin muuttuvan työelämän tarpeisiin. Monimutkaisessa, verkostomaisessa ja jatkuvasti muuttuvassa ympäristössä ensimmäiseksi tulee varmistaa pärjäämisen taidot, kuten vuorovaikutusosaaminen, uuden oppiminen, joustavuus, uteliaisuus, kriittinen ajattelu, kansainvälisyyttä tukevat taidot ja itsensä johtaminen.

18.37 Jukka Gustafsson sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Kiviranta käytti mielenkiintoisen, laajan, pohdiskelevan puheenvuoron. Oli hyvä, että siinä tuli esille tämä ilmeisesti keskustapuolueen koulutuspoliittisessa ohjelmassa oleva ajatus ja ehdotus tämmöisistä lukutaidon tarkistuspisteistä perusopetuksen aikana ja yhteydessä. Pyynnöstäni huolimatta en ole saanut tätä ohjelmaa käsiini, eli en tunne sitä ihan tarkasti, mutta minusta se on ajatuksena ja näkemyksenä ihan oikea, oikeansuuntainen. Tietysti itse korostan myöskin sitä, että kyllä sitä lukutaitoa niin kuin muitakin, matematiikkaa, äidinkieltä, pitää joka vuosiluokalla osata arvioida ja antaa sitten myöskin ne tarvittavat tukitoimet, mutta kyllä tietysti näitä tarkastuspisteitä saisi olla sitten enemmänkin. Minusta tämä ajatus [Puhemies koputtaa] sopi hyvin tähän välikysymyskeskusteluun.

18.38 Esko Kiviranta kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos edustaja Gustafssonille tästä puheenvuorosta, jonka tulkitsin, että se oli positiivinen minun kannaltani. Minusta on hyvin valitettavaa, jos edustaja Gustafsson ei ole saanut tätä keskustan laatimaa tarkistuspiste-ehdotusta itselleen. Lupaen toimittaa sen. Olemme juuriltamme saman maakunnan miehiä, Varsinais-Suomesta, joten tämä erityisesti kannustaa minua toimittamaan edustaja Gustafssonille tämän materiaalin.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Edustaja Karimäki, puhujalistasta.

Pöytäkirja PTK 14/2018 vp

18.39 **Johanna Karimäki vihr:** Arvoisa puhemies! Meille, pienelle pohjoiselle kansalle, osaaminen on tärkein voimavara. Hyvinvoivat, osaavat, onnelliset ihmiset luovat turvan, joka suojaa meitä kaikkia ja antaa uskoa tulevaan. Mutta hallitus romuttaa tasa-arvon, sillä koulutusleikkaukset ovat osuneet kaikkein heikoimpiin.

Toivotan voimia yliopistoväelle, joka viime keinonaan turvautuu lakkoon — Helsingin yliopisto on tänään lakossa. Ensimmäistä kertaa Suomen historiassa myös professorit ovat lakossa. Se kertoo hallituksen linjasta, jossa syödään tulevaisuuden siemenperunat. Yliopistojen määrärahoja on karsittu. Tekes-rahoitusta ja muuta vapaan tutkimuksen rahoitusta on heikennetty.

Kaikkein hälyttävintä on huono-osaisuuden ja kouluttamattomuuden periytyminen. Akateemisen vanhemman lapsi päätyy yliopistoon opiskelemaan lähes seitsemän kertaa useammin kuin ei-akateemisen vanhemman lapsi. Koulutusleikkaukset kasautuvat kaikkein heikoimmassa asemassa oleville lapsille ja perheille.

Ammatillisen koulutuksen 190 miljoonan euron leikkaukset ovat johtaneet ammattikoulutuksen vähenemiseen ja lähiopetuksen heikkenemiseen. Vaille koulutusta jäävien nuorten määrä kasvaa. Tänä päivänä peruskoulu ei riitä työllistymiseen. Maailma on muuttunut monimutkaisemmaksi, ja monet työt edellyttävät ammattitaitoa ja osaamista. Tästä kertoo sekin, että pelkän peruskoulun varassa olevien ihmisten työllisyysaste on vain 40 prosenttia. Heidän syrjäytymisriskinsä on suuri.

Ei ihme, että lapsiasiavaltuutettu puhuu syrjäyttävistä rakenteista. Syrjäyttäminen ja pois lähettämisen kulttuuri on lopetettava nyt. Meillä ei ole varaa hukata lapsia ja nuoria. Siksi tarvitaan maksuton toinen aste, jotta myös vähävaraisilla on varaa käydä lukio tai ammattikoulu. Siksi tarvitaan oppivelvollisuusiän pidentäminen, jotta jokaiselle nuorelle voidaan taata koulutus. Ihan ensimmäiseksi on palautettava koulutukseen ne rahat, jotka hallitus on leikannut.

Syrjäytyminen alkaa jo varhaisessa lapsuudessa. Hallitus on vienyt työttömien lapsilta oikeuden kokopäiväiseen päivähoitoon, ja lapsiryhmien kokoja on kasvatettu. Moni kunta tarttui hallituksen asetuksen suomaan mahdollisuuteen kasvattaa lapsiryhmien kokoja ja lain tuomaan mahdollisuuteen rajata päivähoito-oikeutta. Lapset ovat eriarvoisessa asemassa riippuen siitä, missä kunnassa asuvat ja mikä on heidän vanhempiensa työllisyystilanne. Hälinä ja levottomuus ovat päivähoidossa lisääntyneet, samoin osattomuus ja pahoinvointi. On julmaa, jos lapsi ei saa päiväkodissa aamupuuroa ja kokee olevansa erilainen kuin muut. On väärin, että joku jää suuressa ryhmässä ulkopuoliseksi, kun joutuu lähtemään kesken leikkien kotiin. Heikoimmassa asemassa olevat lapset hyötyisivät päivähoitosta eniten, mutta harva perhe lähtee anomaan kokopäivähoitoa lastensuojelullisista syistä. Moni pelkää leimautumista yhteisön silmissä. Siksi kaikkien lasten oikeus päivähoitoon on palautettava.

Suomalainen peruskoulu on ollut menestystarina, mutta se kaipaa uudistusta. Joka kahdeksas poika ei osaa lukea kunnolla peruskoulun jälkeen. Lasten terveyskäräjillä kuultiin huolestuttavaa tietoa, että koulu-uupuminen on lapsilla kasvanut ja koulussajaksaminen vähentynyt. On tärkeää luoda sellainen oppimisympäristö, jossa jokainen huomioidaan ja jokaisen vahvuuksia tuetaan. Koulukiusaamiselle on laitettava stoppi levittämällä Kiva Koulu -hankkeen parhaat käytännöt kaikkialle. Oppimiseen ja opetukseen tarvitaan lisää luovuutta, yhteisöllisyyttä ja metsäretkiä.

Haluan nostaa esiin vielä pienten koululaisten turvallisuuden. Tähän maahan tarvitaan laki, joka takaa esikoululaisille sekä eka- ja tokaluokkalaisille iltapäiväkerhot. Niissä lapsi

Pöytäkirja PTK 14/2018 vp

voi viettää mielekästä aikaa lyhyen koulupäivän jälkeen. Meillä on varaa tarjota lapsillemme paljon parempaa, paljon enemmän kuin mitä maan hallitus on tehnyt. Kannatan epäluottamusta hallitukselle, joka on toimillaan lisännyt koulutuksen eriarvoisuutta.

18.44 Arto Pirttilahti kesk: Arvoisa puhemies! Tässä on jo pitkä tovi keskusteltu asiasta, iltapäivä ja vähän illan puolellakin, näistä koulutuskuvioista.

Omia kokemuksiani tähän välikysymysaiheeseen on, kun kiersin, oikeastaan puhemiehen komennosta, pari vuotta sitten yhtenä jouluntienoona toisen asteen oppilaitokset Pirkanmaalla lävitse, ja se huoli, mikä sieltä on nousussa ja nousee ja mistä tässäkin salissa on keskusteltu, on se, mitenkä me voimme vastata siihen koulutuksen oikeastaan huoleen, millä me toisen asteen oppilaista heikomman kolmanneksen saamme pidettyä mukana — tässä on muutamia vuosia tämä kehitys edennyt, ja se on kohta heikompi puolikas. Eli opettajien aika menee siihen, että me saamme ne oppilaat sieltä kouluun ja aktivoitua heidät opiskelemaan ja hakemaan elämänsyrjään kiinni. Sitten toinen puoli näissä toisen asteen oppilaitoksissa on se, että sitten niitä aktiivisia oppilaita pitäisi pystyä ohjaamaan syvemmälle omassa osaamisessaan ja viemään vahvasti sille elämänuralle, mikä heidän näkemyksessään on. Eli tämä on aika lailla polarisoitunut ja tässä varmaan tänä iltapäivänäkin on keskusteltu, mitenkä tähän voitaisiin löytää ratkaisuja, ja kuten tuossa ainakin meidän edustaja Puumala tämän asian esille nosti, meidän yhdessä tulisi miettiä, millä tavalla me pidämme kaikki mukana.

Oikeastaan tähän koulutukseen liittyy myös tuo tulevaisuusvaliokunnan mietintö tulevaisuusselontekoon, mitä eilenkin käytiin lävitse, se, millä tapaa muun muassa voidaan koulutuksella ja muuntokoulutuksella esimerkiksi maaseutualueilla ja maakuntakaupunkien ulkopuolella olevissa kunnissa vastata tähän työvoiman tarpeeseen. Tämä on varmaan semmoisia hyvin ajankohtaisia asioita koulutuksen osalta. Tärkeintähän tietenkin kunnissa on se, millä tavalla me saamme pidettyä koulutuksen siellä paikan päällä. Ainaakin itse mietin toista astetta ja lukiokoulutustakin ja sitä, että on lähiopiskelun mahdollisuudet lukio- ja ammattikoulutuksessa.

Tämä on neljäs opposition esittämä välikysymys tällä vaalikaudella koulutuksesta, ja tämä on hyvä keskustella, ja toivottavasti tulee villoja näistä keskusteluista ja seuraavtkin hallitukset ottavat sitten näitä asiaosia vielä vahvemmin mukaan sitten omiin hallitusohjelmiinsä ja me puolueet kukin omiin vaaliohjelmiimme.

Eli tässä välikysymyksessä on esitetty väitteitä useista kohdista, että ne vaikuttavat peruskoulun tasa-arvoon ja laatuun, mutta toisaalta oppositio on unohtanut, että se nyt ei tapahdu hetkessä. Tällä vaalikaudella mitatut koulutuksen tulokset ja arjessa näkyvät muutokset ovat ennen kaikkea seurausta edellisten vaalikausien päätöksistä. Voidaan luetella pitkä joukko, mitä koulutukseen on tällä vaalikaudella tehty: ammatillisen koulutuksen reformia, varhaiskasvatustakia, lukiolakia ja niin edelleen. Meillä on paljonkin tehty töitä sen eteen. Yksi asia varmaan on tässä hallituksen osalta se, että emme nyt ole leikanneet kuntien rahoituksesta ja kuntien taloudet ovat parantuneet, ja toivon, että sitä kautta kunnat ovat pärjänneet paremmin myös näitten koulutusten järjestämisessä.

Tämän osalta vielä, kun lähestymme maakuntahallintoa: Isommaksi osaksihan kunnissa tulevat olemaan sitten nämä elinvoimapaalvelut, ja niihin kuuluu koulutus hyvin vahvasti. Toivottavasti me saamme myös kunnat sitten innostumaan ja elinvoimapaalvelujen, koulutuksen, kaavoituksen ja ehkä kehittämisenkin yhteistyön kautta myös satsaamaan koulutukseen ja varhaiskasvatukseen ja sitten myös lasten harrastuksiin.

Pöytäkirja PTK 14/2018 vp

18.48 Johanna Ojala-Niemelä sd: Arvoisa herra puhemies! Haluan ministeriä lämpimästi kiittää, että on jaksanut tämän viisituntisen täällä istua ja kommentoida meidän keskustelujamme.

Sen verran ihan lopuksi haluan vielä kuitenkin haastaa, että kokoomus aikoinaan oli se puolue, joka vastusti peruskoulun perustamista, kun se Lapista lähti liikkeelle pilottien muodossa, ja nyt näkisin koulutuspolitiikassa seuraavana tärkeänä askeleena tämän oppivelvollisuusiän pidentämisen ja nivelvaihekysymyksen. Peruskoulu-uudistus osoittautui menestykseksi, ja olen vakuuttunut siitä, että myös tämä oppivelvollisuusiän pidentäminen osoittautuisi menestykseksi, joten toivon, että tässä ministeri vielä käyttäisi harkintaa näin loppuvaalikauden aikana.

18.49 Johanna Karimäki vihr: Arvoisa puhemies! Kiitokset ministerille, että olette ollut kuuntelemassa tätä tärkeää keskustelua.

On hyvä, että kaikilla puolueilla on ollut näkemyksiä siitä, kuinka koulutusta kehitetään, ja hallituksella on joitakin hyviäkin hankkeita, vaikka toki se ei poista sitä tosiasiaa, että kun siitä perustasta on paljon leikattu ja murennettu, niin edellytykset hyvän koulutustason ylläpitämiseen ovat heikentyneet.

Maksuton kakkosvaihe ja oppivelvollisuusiän pidentäminen ovat siinäkin mielessä tärkeitä, että — kuten edustaja Pirttilahti tuossa edellä viittasi tulevaisuusselonteon havaintoihin työn murroksesta ja muutoksesta — on havaittu se, että pelkällä peruskoulutasolla eivät tänä päivänä lapset ja nuoret pärjää, joten sen, että oppivelvollisuus pidennetään myös toiselle asteelle, voi nähdä tällaisena tarvittavana rakenteellisena uudistuksena, joka myöhemmin sitten kyllä maksaa itsensä takaisin.

Vihreäthän ovat esittäneet myös sitä, että esikouluopetusta annettaisiin myös 5-vuotiaille ja että varhaiskasvatus olisi 5-vuotiaille maksuton. Myös tämä esitys on otettu hyvin myönteisesti vastaan, sillä 5-vuotiaat ovat innokkaita oppimaan, moni lapsi hyötyy varhaiskasvatuksesta ja useampi 5-vuotias pääsisi silloin varhaiskasvatuksen piiriin. Toivon, että hallitus pohtii tätäkin kysymystä.

18.51 Arto Pirttilahti kesk: Arvoisa puhemies! Kiitoksia opposition suuntaan hyvin rakentavasta keskustelusta, ainakin näillä loppumetreillä, ja juuri tästä ajatuksesta tulevaisuuden työstä, liittyen juuri siihen koulun muutokseen.

Nostaisin oikeastaan yhden asian tässä, mikä liittyy oikeastaan näihin uusiin oppimisympäristöihin ja tähän koulurakentamiseen, sen että kyllä nämä meidän koulutilat ovat käyneet aika vanhanaikaisiksikin. Kävin vihkimässä — kun puhemies ei päässyt paikalle, niin kävin tuuraamassa — tuolla Parkanossa tämmöisen koulukampuksen ja näin, minkä näköisiksi uudet oppimisympäristöt ovat muuttuneet, ryhmät, toimintatilat ja muu. Kunnat ovat vahvasti niihin satsanneet ja pitävät niitä varmaan yhtenä elinvoiman kulmakivenä, niin että on hyvä ympäristö, missä opiskella. Siinä samassa kampuksessa myös on niin sanotusti sieltä varhaiskasvatuksesta lukioon asti opiskelijoita. Eli oikeastaan tämä koulurakentaminen olisi vielä otettava tähän mukaan, huomioitava se, että meillä on hyvä ympäristö.

Kiitän kanssa ministeriä. Uudistuksia on menossa paljon, ja varmaan on raskas pesti tässä vaiheessa, kun miettii kaikkea, mitä ollaan tekemässä. Ja kiitos tästä, kun olette kuunnellut meitä koko illan.

Pöytäkirja PTK 14/2018 vp

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Vielä edustaja Karimäki, ja sitten ministerille pari kolme minuuttia.

18.52 Johanna Karimäki vihr: Arvoisa puhemies! Edustaja Pirttilahti nosti esiin myös koulurakentamisen, mikä myös on totta kai tärkeä kysymys, lasten oppimisympäristö. Ja kun tänä päivänä niin moni asia on digitaalisessa muodossa ja oppimisympäristötkin siirtyvät yhä vahvemmin digitaalisuuteen, itse asiassa tämäkin seikka jo on hyvä peruste sille, että toinen aste voisi olla jatkossa kaikille maksuton, hyödynnetään myös enemmän digitaalisia oppivälineitä.

Ja mitä tulee kouluympäristöihin ja koulutiloihin, niin liian moni lapsi opiskelee tänä päivänä epäterveellisissä tiloissa, huonon sisäilman vallanneissa tiloissa. Tämä on yksi kysymys, mikä uhkaa lasten hyvää tulevaisuutta. Monen terveys saattaa vaarantua loppuelämäksi, joten toivon, että hallitus myös omalta osaltaan nopeuttaa kosteustalkoita, hometalkoita, jotka jo aikoinaan tarkastusvaliokunnan hyvien esitysten pohjalta aloitettiin.

18.54 Opetusministeri Sanni Grahn-Laasonen: Arvoisa puhemies! Kiitos, kansanedustajat, keskustelusta, jota on nyt käyty koulutuksesta tässä useampi tunti, ja sieltä poimin nyt muutaman, mihin vielä vastaan.

Eli tämä lukutaidon kysymys on noussut monessa esiin, ja se on myös tutkijoiden huoli, se on huoli myös ministeriössä ja varmasti meillä vanhemmillakin, miten saadaan ne lapset innostumaan lukemisesta, miten tukea perheitä siinä, että luettaisiin jo pienille lapsille — jo ihan vauvat hyötyvät siitä, että heille luetaan. Tähän liittyen meillä on käynnissä lukutaitofoorumi, joka tuonne elokuuhun mennessä etsii niitä parhaita toimia, mitä voitaisiin yhdessä tehdä, että tämä lukemisen kulttuuri ja Suomen tarina vahvana lukevana kansana jatkuisi eivätkä nämä digilaitteet veisi meidän kaikkea aikaamme ja huomiotamme vaan että me lukisimme myöskin pitkää keskittymistä vaativia tekstejä ja ylläpitäisimme sitä syvällistä oppimista ja huolehtisimme siitä lukutaidon perustan kehittymisestä jo ihan varhaislapsuudesta lähtien. Se on kaiken oppimisen pohja.

Sitten varhaiskasvatus nousi paljon tässä keskustelussa, mistä iloitseen, ja siihen liittyen on paljon toimia meneillään. Säästöistä on menty sisältöjen kehittämiseen myös tässä asiassa, ja nyt maksuttoman varhaiskasvatuksen kokeilu 5-vuotiaille tämän vuoden alusta, varhaiskasvatusmaksujen alentaminen ja nyt sitten uusimpana lastentarhanopettajien koulutusmäärien lisääminen ja uusi varhaiskasvatuslaki, joka alleviivaa lapsen edun ensisijaisuutta ja tuo panostuksia sinne henkilöstörakenteeseen ja laatuun, ovat vahvasti etenemässä, ja niiltä paljon odotamme. Edelleen jatkossakin varhaiskasvatusta pitää kehittää, eli pidän hyvänä asiantuntijoiden esittämää mallia tästä 5-vuotiaiden maksuttomasta varhaiskasvatuksesta ja sen viemisestä vielä pidemmälle esiopetuksiksi. Sitä kannatan ja iloitseen, että myöskin muut niin tekevät.

Oppimisympäristöjen uudistaminen nousi vasta tässä ihan lopussa, ja se onkin tärkeä asia. Kunnat tällä hetkellä miettivät kouluverkkoratkaisujaan, kun lapsi-ikäluokat pienenevät monissa kunnissa ja toisaalta monet koulurakennukset ovat tulleet tiensä päähän, sisäilmaongelmista kärsitään ja niin edelleen, ja siinä kuntien pitää kyllä se vastuunsa tuntea ja koulutuksenjärjestäjinä kantaa ja laittaa oppimisympäristöt kuntoon. Ja vahvassa yhteistyössä tietysti kehitetään Opetushallituksen johdolla sitä pedagogiikkaa uusien opetussuunnitelmien myötä, ja oppimisympäristöjä uudistamalla voidaan myös tukea toiminta-

Pöytäkirja PTK 14/2018 vp

kulttuurin muutosta kouluissa. Eli ne kulkevat käsi kädessä, oppimisympäristöjen uudistaminen ja uudet opetussuunnitelmat, vahvasti.

Sitten vielä nostan esiin tämän elinikäisen oppimisen, kun se on noussut salissa vahvasti ja se on myöskin vahvasti meidän maailman nopeista muutoksista nouseva teema, että pitää olla mahdollisuuksia kouluttautua läpi työuran elämänmittaisesti. Se ei tavallaan ole uusi asia, siitähän meillä on jo rakenteita. Vapaata sivistystyötä ja elinikäistä oppimista tapahtuu jo nyt, mutta se tarve sille elinikäiselle, jatkuvalla, oppimiselle tulee vain kasvamaan, ja meidän tulee olla valmiita tähän muutokseen. Siitä syystä rakenteita uudistetaan ammatillisen koulutuksen reformin myötä ja nyt tänä keväänä etsitään ratkaisuja korkeakoulujen kanssa, niin että tarjontaa olisi elinikäiselle oppimiselle, myös sellaisille koulutuksille, mihin voi osallistua ajasta, paikasta riippumatta myös työuran varrella ja sen aikana.

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

9. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi verotusmenettelystä annetun lain 14 d §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 191/2017 vp
Valiokunnan mietintö VaVM 1/2018 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 1.3.2018 pidettävään täysistuntoon.

10. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi työntekijöiden ja ammatinharjoittajien lisäeläkeoikeuksista

Hallituksen esitys HE 177/2017 vp
Valiokunnan mietintö StVM 1/2018 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 1.3.2018 pidettävään täysistuntoon.

11. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi valtion varoista maksettavasta korvauksesta turvakotipalvelun tuottajalle annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 166/2017 vp
Valiokunnan mietintö StVM 2/2018 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 1.3.2018 pidettävään täysistuntoon.

Pöytäkirja PTK 14/2018 vp

12. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi eräiden teknisten laitteiden vaatimustenmukaisuudesta annetun lain muuttamisesta sekä kuluttajien käyttöön tarkoitetuista henkilönsuojaimista ja eräiksi niihin liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 194/2017 vp

Valiokunnan mietintö TyVM 1/2018 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 1.3.2018 pidettävään täysistuntoon.

13. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on torstaina 1.3.2018 klo 16.00. Täysistunto lopetettiin klo 18.58.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Maija-Leena Paavola